

SİVİL TOPLUMDAN PROJE ÖYKÜLERİ

HAZIRLAYANLAR

TEZCAN ERALP ABAY
ZELAL AYMAN

SİVİL TOPLUMDAN PROJE ÖYKÜLERİ

Hazırlayanlar

Tezcan Eralp Abay
Zelal Ayman

Editör

Zelal Ayman

Düzeltili

Siren İdemem

Yayıma Hazırlayan

Gamze Göker

Desenler

Behiç Ak

Grafik Tasarım

Banu Çetintaş

Basım

Odak Ofset Matbaacılık
GMK Bulvarı 32/C Demirtepe, Ankara
Tel: (312) 230 02 49 | Faks: (312) 229 34 33

GENİŞLETİLMİŞ 2. BASKI

2007, ANKARA

Bu yayının içeriğinden yazarları sorumludur ve kitabın Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıttığı düşünülmemelidir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	9
GÖRME ENGELLİLER İÇİN BİR KAMPANYA Bir Mum da Siz Yakın	11
BİR ÇOCUK BAKIM PROJESİ Çocuk Sevgi Evleri	17
SEKS ÇALIŞANI KADINLARA DESTEK PROJESİ Pembe Adımlar	21
ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMARA KARŞI BİR MEKANİZMA Alo Çocuk Merkezi	26
BATI KARADENİZ'DE BİR EKOTURİZM PROJESİ Zümrüt Köyü Ekoturizm Projesi	32
ENGELSİZ BİR DÜNYA İÇİN Alternatif Kamp	37
ANNELERDEN ÇOCUKLARA UZANAN ELLER Annelerden Çocuklara Şifa Masalları	42
KADINLARA YÖNELİK BİR MEKAN PROJESİ Lokal	46
BİR SAKATLARI DESTEKLEME ÖYKÜSÜ Özüm	49
BAHÇESARAY CEVİZLERİNİ ÇOĞALTALIM YAŞATALIM PROJESİ Ben Bir Ceviz Ağacıyım, Soyum Tehdit Altında	52
BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİYLE GENÇLERİ BULUŞTURAN BİR PROJE Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor	56

KIZ ÇOCUKLARINI OKUTMA PROJESİ Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları	61
GİRİŞİMCİLİKTE KADIN DAYANIŞMASI VE BİR DESTEK PROJESİ Aday Kadın Girişimci	66
VAN'DAN SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞAL KAYNAKLAR PROJESİ Sürdürülebilir İnci Kefalı Balıklığı ve Tüketimi	70
ÇEVRE VE AFET YARDIMINI BİR ARAYA GETİREN BİR PROJE Güneş Evi ve Bilim Oyunları Merkezi	77
MAHALLE DÜZEYİNDE BİR TOPLUMSAL ÖRGÜTLENME ÖRNEĞİ Toplumsal Örgütlenme (TOP-ÖR)	82
İRAN'DA DEPREM SONRASI Anne ve Çocuk Evi	86
ŞİLİ'DEN BİR ÇATIŞMA ÇÖZÜM PROJESİ Adalet ve Demokrasi İçin Yurttaş Hareketi	91
BULGARİSTAN'DAN PİLOT PROJE DENEYİMLERİ Risk Altındaki Çocuklar	95
KÜBA'DAN İKİ UYGULAMA Kentsel Gelişim İçin İşbirliği Projesi	100
KARYAN EL OUED YERLEŞİMİNDE ÇEVRESEL SAĞLIK SORUNU Bütüncül Halk Sağlığı Programı	105
PAKİSTAN'IN DAĞ KÖYLERİNDE KONUT SORUNU Bina ve İnşaat Güçlendirme Programı	110
BREZİLYA'DAN BİR TOPLUMSAL ÖRGÜTLENME ÖYKÜSÜ Küçük Çiftçiler Derneği	115
AKDENİZ'İN NESLİ TÜKENEN DENİZ KAPLUMBAĞALARINI KORUMA ÖYKÜSÜ Yerel Çevre Kampanyası	120

ESKİ YUGOSLAVYA'DAN BİR SİVİL AĞ PROJESİ	
Sumadija Sivil Ağı	125
KAHİRE'DEN KADINLARA GELİR GETİREN BİR ÇEVRE PROJESİ	
Kağıt Toplama Projesi	130
HİNDİSTAN'DA TUVALET TEKNOLOJİSİNİN EVRİMİ	
Düşük Maliyetli Sıhhi Tesisat Sistemlerinin Yaygınlaştırılması	136
BÜKREŞ'TEN YAŞLILARA YÖNELİK BİR PROJE	
Sosyal Hizmet Programı	144
ARJANTİN'DEN YARATICI BİR PROJE	
Yaşlılar İçin Yaratıcı Stratejiler	149

GİRİŞ

Bu kitap, Türkiye ve dünyadan sivil toplum kuruluşlarının uyguladıkları projeler arasından seçilen iyi örnekler ve bunlardan alınan dersleri daha geniş bir kitleyle ve özellikle de STK'ların benzer amaçları olan projelerine hazırlık ve uygulama aşamalarında destek olması amacıyla hazırlandı.

Hazırlık aşamasında yaklaşık 600 yabancı ve 300 yerli sivil toplum kuruluşuyla iletişime geçildi. Kuruluşlara, daha önce uygulamış oldukları projelerle ilgili, diğer sivil toplum kuruluşları ile paylaşabilecekleri öyküleri olup olmadığı soruldu ve STK'lardan gelen yanıtlar tek tek değerlendirildi. Bu aşamada Birleşmiş Milletler'in www.bestpractice.org internet sitesinde yayınlanmış olan uygulamalardan da örnekler seçildi.

Bu süreç sonunda Türkiye'den 16 ve dünyadan 13 proje olmak üzere toplam 29 başarılı proje örneği öyküleştirildi.

Kitabın Tezcan Abay tarafından hazırlanan ilk baskısı 2004 yılında, yine AB Komisyonu tarafından desteklenen Sivil Toplum Geliştirme Programı (STGP) tarafından yapıldı. Kitabın iki yıl içinde tükenmesi üzerine, gözden geçirilmiş yeni baskısına yeni proje öyküleri ekleme fırsatı da bulmuş olduk.

Zelal Ayman'ın editörlüğünü üstlendiği bu yeni baskıya böylelikle aşağıdaki beş yeni öykü eklendi.

- > Pembe Hayat LGBTT Derneği - Pembe Adımlar Projesi
- > Küre Dağları Ekoturizm Derneği - Zümrüt Köyü Ekoturizm Projesi
- > Ana Yüreği Çocuk ve Aileyi Destekleme Derneği - Annelerden Çocuklara Şifa Masalları Projesi
- > Habitat İçin Gençlik Derneği - Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor Projesi
- > Doğa Gözcüleri Derneği - Sürdürülebilir İnci Kefalı Balıkçılığı ve Tüketimi Projesi

Farklı alanlarda uygulanmış ve somut dersler ve/veya sonuçlar elde edilmiş proje öykülerinden derlenen bu çalışmanın okunurken zihin açıcı etkiler oluşturabilmesini umuyoruz.

STGM

GÖRME ENGELLİLER İÇİN BİR KAMPANYA

Bir Mum da Siz Yakın

Görme engelliler için kabartma ve sesli kitap üretimi yapan, bilgisayardan yabancı dile kadar pek çok alanda kurslar düzenleyen, üyelerinin kaynaşıp hoşça vakit geçirebilecekleri ortamları bulunan bir eğitim ve kültür merkezi görme engelliler için büyük bir olanaktır. Peki, böyle bir merkez nasıl kurulabilir? Altı Nokta Körler Derneği bu hayalin büyük bir kampanya sonucunda gerçekleştirilebileceği inancıyla yola çıkar.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

“Bir Mum da Siz Yakın” kampanyasının yürütücüsü olan Altı Nokta Körler Derneği Türkiye’deki en eski STK’lardan biridir. 1950 yılında, körlere ekonomik, toplumsal, kültürel ve meslekî hak ve çıkarlarını korumak amacıyla kurulmuş, 1958’de, kamuya yararlı dernek statüsü kazanmıştır. Kuruluşundan bugüne, körlere yönelik pek çok çalışma yürütmüştür. Türkiye’de ilk defa körlere yönelik okulların açılması ve Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Özel Eğitim Bölümünün kurulması için gösterilen çabalar derneğin ilk dönemindeki önemli çalışmalarındandır. Ülkemizdeki ilk koru-

malı iş yeri deneyimleri de Altı Nokta Körler Derneği'nin girişimleridir. Dernek aynı zamanda, dört vakfın, iki rehabilitasyon merkezi ile bir eğitim ve kültür merkezinin kuruluşuna imza atmıştır.

Proje fikri

Bilgi çağında yaşıyoruz. Her türlü bilgi kaynağına erişim sadece eğitsel ve meslekî açıdan değil, sosyal, ekonomik ve kişisel gelişim açısından da giderek daha fazla hayatîyet kazanıyor. Ancak ülkemizde körler ve az görenler bilgi kaynaklarına ulaşmada büyük sıkıntılar yaşamaktalar. Ankara Körler Okulu bünyesinde 1950 yılında kurulmuş bir kabartma yazı matbaası bulunuyor, ama bu matbaa sadece ilköğretim okullarındaki kör öğrencilerin kabartma kitap gereksinimini karşılayabilecek kapasitede. Üniversite öğrencisi ve yetişkin körlerin kendilerini geliştirmek, meslekî yeteneklerini güçlendirmek, iç dünyalarını zenginleştirmek için ulaşabileceği kaynaklar sesli veya kabartma yazı ortamına yeterli düzeyde aktarılmış değil. Bu yüzden, üniversitelerde okuyan, çeşitli meslek alanlarında bilgi kaynaklarına ulaşma gereksinimi duyan körler bu açıdan kendi başlarının çaresine bakmaya terk edilmiş durumdadır. Bir kör bu ihtiyaçlarını karşılamak için tek başına ne yapabilir? Arkadaşlarının ve yakın çevresinin yardımına başvurmak mı, yoksa kendi kısıtlı olanaklarıyla körler için geliştirilen ileri teknolojilere ulaşmaya çalışmak mı?

Bilgi kaynaklarına ulaşmanın zorluğu körlerin bireysel olarak başkalarına bağımlılığının derinleşmesine neden oluyor. Körler de dahil olmak üzere bütün vatandaşların bilgi kaynaklarına ulaşabilmesinin koşullarının oluşturulması bir sosyal devletin temel görevidir. Ancak, devletin bu alanda yürüttüğü çalışmalar ihtiyaçları karşılamakta bir hayli yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizliğin yarattığı boşluk Altı Nokta Körler Derneği gibi STK'lar tarafından doldurulmaya çalışılmaktadır.

Proje, körler ve az görenler için kabartma yazı ve ses ortamında kaynak üreten kabartma yazı baskı matbaaları ve kitap kayıt stüdyoları, kabartma ve sesli kütüphaneler, misafirhane, lokal gibi sosyal kullanım alanlarının, bir radyo istasyonunun ve çeşitli hizmet birimlerinin bulunduğu bir eğitim ve kültür merkezi kurulmasını amaçlar. Böylece yukarıda anlatılan boşluğun doldurulması yönünde önemli bir adım atılabilecektir.

Bu proje, Altı Nokta Körler Derneği'nin 1984 yılında benimsediği orta vadeli hedefler arasında yer alır. Derneğin büyük maddî olanaklar gerektiren bu hedefe ulaşmak için geliştirdiği strateji büyük bir kampanya örgütlemektir.

Proje kapsamı

1996 yılına gelindiğinde, Altı Nokta Körler Derneği'nin 1984'de belirlediği orta vadeli hedefler için gerekli ortama ulaşılmış olur. Eğitim ve Kültür Merkezi'nin kurulacağı ve kampanyanın yürütüleceği yer olarak Ankara seçilir. Başkent olması nedeniyle Ankara'nın, hem bir ulusal kampanya organize etmek hem de kurulacak merkezine vereceği hizmetleri tüm yurda yaymak için en uygun merkez olacağı düşünülmür.

Dernek, öncelikle kurulacak merkezin yapısı ve işlevleri konusunda çalışmalara başlar. Deneyimli üyelerle yapılan bir dizi geniş katılımlı toplantı sonucunda bir rapor oluşturulur. Daha sonra, bir mimarlık bürosu ile temasa geçilerek raporda tespit edilen yapı ve işlevleri karşılayacak mekânsal düzenlemeler bir eğitim ve kültür merkezi projesine dönüştürülür.

Eğitim Merkezi'nin mimarî projesinin ortaya çıkmasıyla, kampanyanın ön hazırlıkları tamamlanmış olur ve kamuoyu oluşturma çalışmalarına başlanır. Bu amaçla, ulusal ve yerel televizyonlarla yazılı medyanın desteğini almaya yönelik ilişkiler esas alınır. Televizyonlarda yayınlanmak üzere kısa metrajlı bir kampanya filminin hazırlanmasına karar verilir. Yapılan araştırmalar sonucunda filmi ücretsiz olarak hazırlayacak bir reklam firması bulunur. "Öykü Reklam Ajansı" 51 saniye uzunluğunda bir kampanya filmi hazırlar. Kampanya ile oluşturulacak duyarlılığın maddî bir olanağa tahvil edilebilmesi için Türk Telekom'dan 900'lü bir telefon hattı kiralanır. Bu hattı arayanların telefon faturalarına eklenecek mütevazı tutarlar kampanyaya bağlı olarak gelir sağlayacaktır. Bu anons filmin sonuna da eklenir.

Kampanyada sıra, ulusal ve yerel televizyon kanallarının hazırlanan filmi günde beş-altı kez yayınlamaları için ikna edilmesine gelmiştir. Bu çerçevede, televizyon kanallarıyla ilişkilere yönelik bir strateji geliştirilir. TRT'den başlayarak 12 ulusal ve 50 yerel televizyon kanalı filmi ücretsiz olarak yayınlamayı kabul eder. 1996 Haziran'ında başlayan kampanya 1997 yılı Nisan ayı sonuna dek sürer.

Altı Nokta Körler Derneği projeye ikinci bir maddi kaynak sağlamak üzere, Kültür Bakanlığı'nın kültür merkezleri için sağladığı düşük faizli kredi olanağından yararlanır. Dernek bu iki kaynağa ek olarak diğer gelir olanakları arayışlarını da sürdürür. İşleri Bakanlığı ve Milli Piyango İdaresi'nden izin alınarak eşya piyangosu düzenlenmesine karar verilir. Eşya piyangosu üç kez gerçekleştirilir.

Bütün bu girişimlerin sonucunda, Eğitim ve Kültür Merkezi projesinin tamamlanması için gerekli kaynak elde edilmiş olur.

Altı Nokta Körler Derneği, Eğitim ve Kültür Merkezi'nin inşaatına başlamak için kampanyanın tamamlanmasını beklemeyiz. Bir yandan kampanya sürerken, elde edilen gelirle inşaat çalışmaları sürdürülür. Böylece, Haziran 1994'de temeli atılan Eğitim ve Kültür Merkezi inşaatının 1996 yılı sonunda henüz kampanya devam ederken bitirilmesi başarılır. Bundan sonra, öncelik kabartma yazı matbaası, kayıt stüdyoları ve sesli kütüphanenin hizmete sokulmasına verilir. Gönüllü okuyucular aracılığıyla, günde 16 saat kitap kayıt hizmeti verecek iki adet kitap kayıt stüdyosu kurulur. 2004 yılı itibarıyla, bu stüdyolarda 1000 dolayında kitap, 6000 dolayında kasete "ana kayıt" olarak okunmuştur. Ana kayıtlar kullanıma sunulmak üzere 30 bin kasete kopyalanmıştır. Kurulan bilgisayarlı kabartma yazı matbaasında 250 dolayında kabartma yazılı kitap basılmıştır. Bu kitaplar Kültür Bakanlığı'na bağlı İl Halk Kütüphaneleri ile Bilkent, ODTÜ, Uludağ, Boğaziçi ve Bilgi üniversitelerinin kütüphanelerine gönderilir. Radyo yayını projesi ise 1998'de gerçekleştirilir. Eğitim ve Kültür Merkezi'nde kurulan "Radyo Altı Nokta" Ankara ve çevresine yayın yapmaya başlar. Bu yayınlar engellilerin sorunlarının kamuoyuna taşınmasına ve kamuoyunca tartışılmasına katkıda bulunur. Ancak, radyo yayını üç yıl sürdürülebilir. 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz radyonun gelirlerinin büyük oranda düşmesine neden olur ve Altı Nokta Körler Derneği artık giderleri finanse edemez. Bu nedenle radyo devredilir.

Bugün Eğitim ve Kültür Merkezi'nde, üniversite öğrencilerinin ders kitapları sesli ve kabartmalı yazı ortamlarına aktarılmakta ve tüm kitaplar belli bir zaman dilimi için ödünç verme yoluyla körlerin ve az görenlerin hizmetine ücretsiz olarak sunulmaktadır.

Eğitim ve Kültür Merkezi'nde, Halk Eğitim Merkezleri ile işbirliği içinde düzenli olarak okuma-yazma, bilgisayar, bağlama, İngilizce, tiyatro, koro, satranç, domino ve

üniversiteye hazırlık gibi kurslar düzenlenmektedir. Merkez aynı zamanda şiir, müzik dinletisi, konferans, panel gibi çeşitli kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır.

Alınan dersler

Altı Nokta Körler Derneği'nin bu uzun soluklu kampanyasının her aşaması olumlu ve olumsuz çeşitli derslere vesile olur. Her şeyden önce, kampanyanın başından itibaren, derneğin Yönetim Kurulu'nun katılımcı bir anlayışla deneyimli üyelerinin görüşlerine başvurması, kampanyanın başarısında önemli bir etken olur. Gerek ihtiyaçların belirlenmesi ve hedeflerin saptanması, gerekse bu hedeflere ulaşmaya yönelik araçların şekillendirilmesi konusunda geliştirilen stratejiler bu sayede başarıya ulaşır. Derneğin kampanya süresince karşılaştığı sorunlardan dersler çıkararak yeni öncelikler belirleyebilmesi de kampanyanın tamamlanabilmesinde etkili olur.

Altı Nokta Körler Derneği Genel Koordinatörü Tufan İğli kampanyadan alınan dersleri şöyle özetliyor: "Başlangıçta, kendi gücümüze güvenmek yerine, o günkü Başbakanın eşi Sayın Berna Yılmaz'ı devreye sokarak kampanyayı onun üzerinden yürütmek düşündü. Sayın Berna Yılmaz'la ilişki kurulması ve kampanya için ikna etme çabaları bir hayli zaman kaybetti; sonuçta da pek bir işe yaramadı. Bu çabalardan umut kesildikten sonra, kendi gayretlerimiz ve yaratıcılığımızla ortaya konulan proje, beklentilerimizin de ötesinde başarılı sonuçlar verdi ve plan dışı olarak dalga dalga çeşitli televizyon programlarına taşındı. Söz gelişi, bizimle doğrudan ilişki kurulmaksızın ülke çapında yarattığı etkinin sonucu olarak, kampanya Levent Kırca'nın "Olacak O Kadar Televizyonu" programına, Metin Akpınar ve Zeki Alasya'nın "Hastane" dizisine ve Televole Programına konu olmuştur. Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Sayın Ertuğrul Özkök "Bir telefon çevirdim hayatım değişti" diye başlayan ve kampanya ile ilgili duygularını anlatan bir makale yazmıştı. Bu makale kampanyanın güçlendirilmesinde son derece etkili olmuştur. Bu etkinliklerle, deyim yerindeyse, kampanya bizim inisiyatifimizden çıkmış, kendine özgü bağımsız bir etki ve çekim alanı yaratmıştır.

Kampanyadan çıkarılması gereken birinci ders, öncelikle kendi gücümüze inanma ve dayanma gereğidir. Siz gücünüze ne kadar güveniyor ve dayanıyorsanız, başkaları da size o denli güvenecektir ve hesapta olmayan katkılar alacaksınız. Bu tezi güçlendiren bir örnek de kampanyanın ortalarında, 1997 yılı başlarında yaşanmıştır. Başlangıçta, henüz televizyon kampanyası aşamasına geçmeden önce, pek çok işadamlarının yanısıra Sayın Sakıp Sabancı'ya da bir dosya göndererek kampanyamızı desteklemeleri isten-

miştir. Sayın Sabancı bu aşamada talebimizi olumsuz olarak yanıtlarken, ilerleyen süreçte, kampanyanın yarattığı toplumsal yansımadan etkilenerек bizi aramış ve yapmakta olan Eğitim ve Kùltür Merkezi'ne Sabancı ailesinden birinin isminin verilmesi karşılığında önemli bir meblağ bağış önermiştir. Bu nedenle şu anda çalışmalarına devam eden Eğitim ve Kùltür Merkezimizin adı "Sevil Sabancı Altı Nokta Kùrler Eğitim ve Kùltür Merkezi" olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla, çıkarılması gereken ikinci ders, bu çeşit kampanyalarda sürpriz gelişmelere hazır olunması gereğidir."

Bilgi ve iletişim için

Altı Nokta Kùrler Derneği

Tufan İçli, Genel Koordinatùr

Erzurum Cad. Geçim Sok. No: 21, Kurtuluş, Ankara

Tel: (312) 363 77 45

Faks: (312) 362 20 91

E-posta: altinokta@altinokta.org.tr

BİR ÇOCUK BAKIM PROJESİ

Çocuk Sevgi Evleri

Özellikle ebeveynlerin ikisinin de çalıştığı, yoksul ailelerin çocuklarının sağlıklı ve güvenli koşullarda büyüebilmeleri için pek çok gereksinimleri vardır. Bunlar arasında gündüz bakımı ve eğitim kadar sevgi de önceliklidir. Antalya Yetim ve Muhtaç Çocuklara Yardım Vakfı'nın "Çocuk Sevgi Evleri Projesi" bütün bu ihtiyaçları gözönünde bulunduran bir projedir.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Antalya Yetim ve Muhtaç Çocuklara Yardım Vakfı (AYÇOV), yetim ve muhtaç çocukların beslenmeleri ve eğitimleri için ayrı ve nakdi yardım sağlamak, onlara rehberlik yapmak, meslek edinerek topluma kazandırılmalarına yardımcı olmak amacıyla 1988 yılında kurulur. Bu amaçlarla kurulmuş kamu kurum ve kuruluşlarına gönüllü katkı ve katılım sağlamak da AYÇOV'un diğer bir amacıdır. 1994 yılında, Antalya

Belediyesi vakfa Meltem Mahallesinde 7001 m² büyüklüğünde bir arsa tahsis eder. AYÇOV bu arsa üzerinde toplam 1500 + 275 m² kapalı alanı bulunan Çocuk Cenneti kompleksi projesini geliştirir. Çocuk Cenneti'nde, 2000 yılından bu yana, 3-12 yaş grubu çocuklara kreş, gündüz bakımı, okul öncesi eğitimi ve çocuk kulübü hizmetleri verilmektedir. AYÇOV yerel bir STK olmasına karşın, Antalya dışında da 17 Ağustos Marmara depremi, Bartın ve Senirkent sel felaketleri gibi doğal afetlere uğrayan ailelere de aynî yardımlarda bulunur.

Proje fikri

Proje fikri, düşük ücretlerle çalışan annelerin çocuklarının kreş, gündüz bakım ve okul öncesi eğitimi ihtiyaçlarının kendi aileleri tarafından karşılanamamasından doğar. Özellikle gecekondu bölgelerinde yaşayan ve çok düşük ücretlerle, çoğu sosyal güvenceden yoksun olarak çalışan annelerin kendi imkânlarıyla çocuklarını kreş, gündüz bakımı ve okul öncesi eğitiminden yararlandırmaları mümkün değildir. Bu çocuklar annelerinin çalışma saatlerinde ya evde yalnız kalmakta ya da eğer varsa, kendisinden birkaç yaş büyük kardeşlerine veya bir komşuya emanet edilmektedir. Hatta kimi durumlarda, çocuklar başka bir ilde yaşayan anneanne veya babaanne yanına gönderilmektedir.

Böylece çocuklar ya her türlü tehlikeye açık olarak anne-baba ile aynı evde ya da anne-babadan ayrı olarak aile büyükleri ile yaşamak zorunda kalmaktadır. Her iki durumda da çocuklar ve anne-babalar sosyal ve psikolojik sorunlar yaşamakta, bu durum özellikle çocukların hayatları boyunca yaşayacakları olumsuzluklara neden olabilmektedir.

Öte yandan, sokak çocukları ve madde bağımlısı çocuklar sorunu ülkemizin önemli sosyal sorunlarından biridir. AYÇOV bugün, dar gelirli ailelerin 3-6 yaş grubunda olan çocuklarının, eğer sahip çıkılmazlarsa, 5-10 yıl sonra madde bağımlısı sokak çocukları olarak karşımıza çıkabileceklerini tespit etmektedir.

Fikir, işte bu olumsuzluklara maruz kalan çocuklara ihtiyaç duydukları hizmeti verebilecek faaliyetlere kaynaklık eder.

Proje kapsamı

“Çocuk Sevgi Evleri” projesiyle AYÇOV düşük ücretlerle çalışan annelerin çocuklarına kreş, gündüz bakımı, okul öncesi eğitim hizmeti verilmesini amaçlar. Böylece, annelerin çocuklarını güvenli bir kuruma bırakarak çalışma imkânına kavuşması ve aile bütçesine katkı sağlaması, başkalarına muhtaç olmadan asgari ölçülerde yaşamını sürdürmesi, çalışma hayatına girerek sosyal güvenceye kavuşması mümkün olacaktır. Çocukların ise, annenin çalışma saatlerinde okul öncesi eğitim olanaklarından faydalanması, yeterli düzeyde beslenmesi, fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan sağlıklı bir biçimde gelişmesi sağlanacaktır. Bunun yanında, “Çocuk Sevgi Evleri” projesiyle AYÇOV, Avrupa ülkelerinde yüzde 90 düzeyinde olmasına karşılık ülkemizde yüzde 10 düzeyine bile ulaşmamış olan okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına da hizmet etmeyi hedefler.

Projenin uygulanma alanı olarak Antalya ilinde gecekondulaşmanın yoğun olduğu, düşük ücretlerle sosyal güvenceden yoksun olarak gündelik işlerde çalışanların çoğunlukta yaşadığı semtler seçilir. Proje ile Antalya ilindeki tüm gecekondu bölgelerinden çocuklara hizmet verilmesi planlanır. AYÇOV Antalya ili Meltem mahallesinde kendi mülkü olan 1500 m2 kapalı alana sahip, Antalya Valiliği İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü’nden ruhsatlı Özel Çocuk Sevgi Evi Kreş ve Gündüz Bakımevi’nde 2001 ve 2002 yıllarında, gecekondu bölgelerinde yaşayan düşük gelirli ailelerden 6 yaş gurubunda toplam 120 çocuğa vakıf imkanlarıyla sekizer aylık süreli ücretsiz okul öncesi eğitimi hizmeti sunar. Bu hizmet sunulurken, yardımsever kişi ve kuruluşların aynî (yiyecek, içecek, eğitim malzemesi, giyecek) ve nakdî yardımlarından yararlanır.

Bu ilk uygulamaların ardından, AYÇOV 2002 yılında, “Çocuk Sevgi Evleri” projesini Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Sekreterliği’ne sunar. Fon tarafından uygulanan Dünya Bankası destekli “Sosyal riski azaltma projesi” kapsamında değerlendirilen proje kabul edilerek gerekli destek sağlanır. AYÇOV bu destekle bir yıl süreyle, düşük gelirle çalışan annelerin 3-6 yaş gurubu çocuklarına ücretsiz kreş, gündüz bakımı, okul öncesi eğitim hizmeti vermeye başlar.

AYÇOV projenin sürekliliğini, hizmet verilen çocuk sayısını artırarak devam ettirmek için yeni girişimlerde bulunmak ve yerel kaynakları değerlendirmek için çalışmalarını sürdürmektedir.

Alınan dersler

“Çocuk Sevgi Evleri” projesi kapsamında, 2001-2002 ve 2002-2003 yıllarında, Ekim ayında başlatılan ve Haziran ayında sonlandırılan okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların, okula başladıklarında daha başarılı oldukları gözlemlenir. Okul müdürleri ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerden Sevgi Evleri’nden yararlanan çocukların sosyal ilişkilerinde daha olgun ve özgüvenli olduğu tespit edilir. Proje sürecinde, çocukların ebeveynlerine yönelik olarak düzenlenen anne-baba-çocuk ilişkileri konulu eğitim seminerlerinin de bu başarıda etkisi olduğu görülür. Bu projeden alınan derslerden biri, bir proje ile hedeflenen sonuca ulaşmak için sözkonusu olgunun farklı boyutlarıyla ele alınması gereğidir.

Öte yandan, proje annelere çalışma imkânı da sağlar. Daha önce küçük çocuğunu güvenle bırakacak bir yer bulamadığı için çalışmayan bir çok anne, bu soruna çözüm getirilmiş olması sayesinde, çalışmaya başlar. Halen projeden yararlanan çocukların annelerinin yüzde 70’i çalışma hayatının içindedir. AYÇOV Genel Müdürü Yusuf Erdemir, projeden çıkarılan dersleri şöyle özetlemektedir: “Uygulama sonuçları projenin önemini bir kere daha ortaya çıkartmıştır. Halen hedeflenen 100 çocuğa hizmet götürülmekte, ancak uygulamadan haberdar olan bir çok aile de vakfımıza müracaat ederek aynı hizmeti talep etmektedir. Gerek ekonomik nedenler, gerekse mekân yetersizliği talep edilen hizmetin karşılanmasını zorlaştırmaktadır. Buna rağmen, çok zor durumda olan 10 çocuğa daha vakıf imkânları zorlanarak ücretsiz hizmet verilmektedir.

AYÇOV olarak, geleceğimiz olan çocuklarımızın iyi olan her şeye lâyık oldukları inancıyla onlara verilen hizmetin aksatılmadan verilmesinin, hizmet verilirken kamu kurumları ile STK’ların işbirliğini her koşulda sürdürmelerinin gerekli olduğunu düşünmekteyiz.”

Bilgi ve iletişim için

Antalya Yetim ve Muhtaç Çocuklara Yardım Vakfı (AYÇOV)

Yusuf Erdemir, Genel Müdür

Meltem Mah. 3. TRT Cad. 3808 Sk. No: 2, Antalya

Tel: (242) 237 33 51

Faks: (242) 237 04 50

SEKS ÇALIŞANI KADINLARA DESTEK PROJESİ

Pembe Adımlar

Seks işçiliği sanıldığından daha fazla sayıda ve çok boyutlu sorunları barındıran bir alandır. Son yıllarda Türkiye’de sayıları az da olsa bazı STK’lar seks işçilerinin sorunlarının çözümüne katkıda bulunmak amacıyla projeler geliştirerek hayata geçirmeye başladı ve bu alanın sorunlarına ilişkin bir duyarlılık ve bilincin artmasına vesile oldu. Ancak, bu karmaşık alan ve yarattığı sorunlar ağı hâlâ tüm sertliğiyle duruyor. Hem en dışarıda tutulan hem de hayatın içinde yer alan heteroseksüel seks işçisi kadınlar, travesti ve transseksüeller sorunları en gizli tutulan, aynı zamanda en acil çözümler bekleyen kesimlerden biri. Ankara’da kısa süre önce kurulan Pembe Hayat Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti ve Transseksüel Dayanışma Derneği bu sorunlara bir nebze olsun katkıda bulunmak amacıyla, daha kurulur kurulmaz “Pembe Adımlar” projesini geliştirerek Sağlık Bakanlığı ile işbirliği içinde uygulamaya başladı.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği'nin amacı, lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüellerin eşcinsel varoluşlarını gerçekleştirmelerine, kendilerini yetiştirerek toplumsal barış, huzur ve refahın gelişmesine bireysel, toplumsal, kültürel hayat ve davranışlarıyla katkıda bulunabilmelerine destek olmaktır.

Dernek, gey, lezbiyen, biseksüel, travesti ve transseksüellerin özgürlük, adalet ve barışı temel değerler olarak kabul etmelerine, dil, ırk, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsel kimlik, felsefî inanç, din, mezhep, bölge ayrımı yapmaksızın insan haklarını bütün insanların hakkı olarak görmelerine özellikle önem verir. Dernek ayrıca, hayatın her alanında cinsel yönelim ayrımcılığına karşı mücadele edilebilmesi yönünde yardımcı olacak kültür, eğitim, sanat, spor faaliyetlerini ve buna benzer diğer faaliyetleri bizzat yürütür veya bu çerçevede yürütenlere maddî ve manevî yönden destek sağlamaya çalışır.

Gey, lezbiyen, biseksüel, travesti ve transseksüellerin, aile, eğitim, akademi, çalışma hayatı, askerlik, hapisane, hukuk, medya, cinsel sağlık, ruh sağlığı gibi alanlarda yaşadıkları sorunlar ve maruz kaldıkları insan hakkı ihlallerine dair çalışmalar yapmak derneğin öncelikleri arasındadır. Bu konularda ilgili kurumlara öneri ve uyarılarda bulunmak, kamuoyu oluşturmak için çaba göstermek ayrıca önem verdiği bir diğer alandır.

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği, Sağlık Bakanlığı ve/veya cinsel sağlık ve ruh sağlığı alanlarında çalışan kurum ve kuruluşlar ile oluşturulacak kurullarda ve alınacak kararlarda gey, lezbiyen, biseksüel, travesti ve transseksüel topluluğunu temsilen görev almak ve/veya üyelerinin görevlendirilmesini sağlamak konusunda da aktif olmayı önemsemektedir.

Proje fikri

Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen HIV-AIDS Önleme ve Destek Programı, HIV-AIDS'e karşı savunmasız grupların HIV-AIDS alanında önleme faaliyetlerinden faydalanmalarını ve bu grupların desteklenmelerini hedeflemektedir. Programın hedef gruplarından biri de seks işçileri olarak belirlenmiştir. Ankara'da heteroseksüel seks çalışanı kadınlara yönelik hizmet veren tek bir sivil toplum örgütü bulunmamaktadır. Bu bağlamda, Pembe Hayat Derneği seks çalışanlarının sorunlarının çözümüne katkıda bulunmak ve HIV-AIDS konusunda bilgilendirme ve danışmanlık çalışmaları yapmak amacıyla projeyi geliştirir ve hayata geçirir.

Sözü geçen program kapsamında uygulanan “Pembe Adımlar” projesinin amacı, seks işçisi kadınların HIV-AIDS konusunda bilgilinmeleri ve baskı grubu oluşturmalarına destek olmaktır. Hedef kitle Ankara’da yaşayan heteroseksüel seks çalışanı kadınlardır. Seks çalışanı heteroseksüel kadınlara ulaşılır ve HIV-AIDS hakkında bilgilendirme ve gönüllü danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları sağlanır. Türkiye’de seks çalışanlarına yönelik sosyal ayrımcılık üst boyutta yaşanmasına rağmen, bu gruba yönelik sosyal hizmetler yok denecek kadar azdır. Mevcut hizmetlere ise seks çalışanları büyük zorluk ve mücadele sonucu erişebilmektedir. Bu kadınlar, kendilerine yönelik hizmetlerden faydalanamamaları nedeniyle HIV-AIDS’e karşı tümüyle savunmasız ve risk altındadır.

Seks çalışanları, toplumun seks işçiliğine bakışı ve genel ahlak değerleri yüzünden toplum tarafından marjinalleştirilir, dışlanır ve cinsel sağlık alanındaki hizmetlerden faydalanamazlar. Ankara’da seks çalışanları talebe göre, şehrin sosyo-ekonomik açıdan farklılaşan pek çok bölgesinde bulunmakta; ayrıca, cadde, bar, pavyon ve interneti de kullanarak çalışmaktadır. Bu durum seks çalışanlarıyla iletişim kurmayı zorlaştıran bir etkidir.

Özellikle kayıtsız olarak çalışan seks çalışanları “görünür” olma riski ve deşifre olma korkusuyla cinsel sağlık alanındaki hizmetlerden kendi rızalarıyla faydalanamamaktadır. Ayrıca, seks çalışanlarının ağır yaşam koşulları ve çoğunlukla gece çalışmak zorunda olmaları nedeniyle gündüz verilen cinsel sağlık hizmetlerinden faydalanmaları zordur. Öte yandan, kayıtsız seks çalışanlarının sağlık güvencesi olmadığından tedavi olmaları da kolay değildir ve HIV-AIDS dahil cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklara karşı “korunmaları” daha da elzem bir hal alır. Bu noktada, seks çalışanlarının güvenli cinsel sağlık hizmetlerinden faydalanmaları için teşvik edilmeleri ve desteklenmeleri çok daha ciddi bir gereksinimdir.

Proje kapsamı

“Pembe Adımlar” projesi, Ankara’daki heteroseksüel seks çalışanı kadınları HIV-AIDS konusunda bilgilendirmeyi ve cinsel sağlık hizmetlerinden faydalanmalarını sağlamayı amaçlar. Proje kapsamında 450 seks çalışanı kadının bilgilendirilmesi ve 250 seks çalışanı kadının gönüllü olarak yürütülen cinsel sağlık danışmanlığı hizmetinden faydalanması hedeflenir. Proje boyunca ulaşılan seks çalışanı kadınların “savunuculuk” yapabilmeleri için örgütlenmeleri de ayrıca desteklenir.

Projenin hedef grubu olarak Ankara'da yaşayan ve kayıtsız seks işçisi olarak çalışan heteroseksüel kadınlar belirlenir.

“Pembe Adımlar” projesinin uygulanma sürecinde gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

- > Saha çalışanları aracılığıyla kadınlara ulaşılması,
- > Pembe Hayat Derneği'nde danışmanlık verilmesi,
- > Temasa geçilen kadınların Sağlık Bakanlığı'nın belirlediği Gönüllü Danışmanlık Merkezleri'ne yönlendirilmesi,
- > Seks çalışanlarına yönelik güvenli cinsel sağlık davranışı ve hizmetlerini içeren bilgilendirme materyalleri hazırlanması ve dağıtılması,
- > Seks çalışanlarının bilinç yükseltmelerine destek olmak amacıyla bir bültenin düzenli olarak hazırlanması ve dağıtılması.

Proje sonucunda, Pembe Hayat Derneği bünyesinde heteroseksüel seks çalışanlarının örgütlü bir şekilde savunuculuk faaliyetlerine katılmaları beklenir. Ayrıca, seks çalışanı 155 kadın HIV-AIDS ve güvenli cinsellik konusunda danışmanlık alır ve gönüllü danışmanlık merkezlerinin hizmetlerinden faydalanır. Yine 280 seks çalışanı kadının projeden ve proje kapsamında dağıtılan kondom ve kayganlaştırıcılardan faydalanmaları sağlanmış olur. Web sitesi aracılığıyla seks çalışanlarının HIV-AIDS ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgilencmeleri sağlanır ve web sitesi üzerinden soruları yanıtlanır.

Alınan dersler

Elinizdeki çalışma kaleme alınırken, projeyi yürütmeye devam eden Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği, gelinen noktada “Pembe Adımlar” projesinin uygulamadan çıkardıkları dersleri şöyle özetliyor:

“Proje sayesinde, seks işçiliği alanında çalışan kadınların sorun ve ihtiyaçlarının, bir çok anlamda ve düzeyde seks işçiliği yapan travesti ve transseksüellerin sorunları ile paralellik göstermesine karşın, bazı açılardan farklı olduğunu gördük. Diğer bir deyişle, heteroseksüel kadınların Pembe Hayat Derneği çalışmalarına katılmalarının bizim çabalarımızdan çok, onların kendi dinamikleriyle ilgili olduğunu daha iyi anladık. Projeden önce, derneğimizi heteroseksüel kadınların örgütlenebileceği bir alan olarak gördük ve projenin devam ettiği altı ay boyunca, heteroseksüel seks işçilerinin örgütlemesine destek olmak için çaba harcadık. Son süreçte, özellikle eylemlerimizde ve dernek içi faaliyetlerde heteroseksüel seks işçilerinin görünürlüklerinin arttığını görüyoruz.

Projeye başlarken, seks işçiliği alanında, özellikle heteroseksüel seks işçilerinin genç oldukları yönünde bir algımız vardı. Ancak, proje boyunca her yaştan seks işçisi ile alanda karşılaştık. Bu da farklı yaş gruplarındaki seks işçilerinin farklı sorunları olduğunun bilincine varmamızı sağladı.

Özellikle fuhuş sektöründe çalışan bütün insanlar, devleti ve kurumlarını baskılayıcı ve cezalandırıcı olarak nitelendiriyor. STK'lar da dahil olmak üzere hiç kimsenin "karşılığını almadan" bir şey vermeyeceğini düşünüyorlardı. Bu yüzden, proje kapsamında ücretsiz dağıttığımız kondom ve kayganlaştırıcılara karşı başlangıçta bir güvensizlik vardı. Ancak, zaman içerisinde bunu fark etmemiz bu sorunu aşmamıza yardım etti.

Aslında en temel sorunun, projenin başlangıcında, projeye bir "davranış araştırması" dahil etmememiz olduğunu fark ettik. Zira, projenin başlangıcında bir sosyal alan ve davranış araştırması yapabileseydik, proje faaliyetlerini hayata geçirirken daha kolay hareket edebilirdik.

Proje faaliyetlerini Sağlık Bakanlığı ile eşgüdümlü olarak yürütüyorduk. Sağlık Bakanlığı ve diğer resmî kurumlarla işbirliği sürecinde, yaşadığımız sorunlarda Sağlık Bakanlığı'nın kolaylaştırıcı bir rol üstleneceğini düşünmüş ve proje faaliyetlerini buna göre planlamıştık. Ancak, proje faaliyetlerini yürütürken, özellikle saha çalışması sırasında, proje çalışanlarının gözetimine alınması ve Kabahatler Kanunu bahane edilerek para cezası kesilmesi noktasında, Sağlık Bakanlığı'nın etkin bir rol oynamadığını gördük."

Bilgi ve iletişim için

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği

Buse Kılıçkaya

Ataç1 3/8 Yenışehir, Ankara

Tel-Faks: (312) 433 85 17

E-Posta: pembehayat@gmail.com

Web: www.pembehayat.org

ÇOCUKLARA YÖNELİK ÇİNSEL İSTİSMARA KARŞI BİR MEKANİZMA

Alo Çocuk Merkezi

Türkiye’de çocuk istismarı da ihmali de çok büyük problemlerin yaşandığı bir alandır. Üstelik, çoğu durumda mağdur edilen çocuklara ulaşmak bile oldukça zordur. İhmal ya da istismar tespit edildiğinde dahi, özellikle cinsel istismar söz konusu olduğunda, kanıt takibi, savcılık soruşturması gibi hukukî prosedürler çok özel bir hassasiyetle yerine getirilmediği takdirde, çocukların üzerinde yine tahrip edici izler bırakmaktadır. Çocuk İhmalini ve İstismarını Önleme Derneği ihmal ve istismar edilen çocuklara anında ulaşarak, onların sorunlarını çözmek ve sağaltımlarını sağlamak amacıyla yola çıkar ve “Alo Çocuk Merkezi” projesini geliştirir.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Çocuk İhmalini ve İstismarını Önleme Derneği’nin kurucuları, içlerindeki çocuk sevgisinin yönlendirmesiyle 1980’li yılların başından itibaren, çocuklar üzerine çalışmalar yapan bir dizi hukukçu, sosyal hizmet uzmanı, hekim ve akademisyenden oluşmaktadır. 1998 yılına gelindiğinde, bu birikim Uluslararası Çocuk İhmal ve İstismarı Önleme Derneği’nin bir üyesi olarak bir dernek kurulması fikrinin doğmasına neden olmuştur. Dernek üyeleri çocuk ihmali ve istismarı konusunda kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik çalışmalarını daha sistematik bir düzene sokmayı amaçlamıştır. Zamanla bu alanda özellikle anneler, babalar, öğretmenler, polisler ve sosyal hizmet uzmanları gibi hedef gruplara yönelik ulusal ve uluslararası kongre, konferans, seminer ve atölye çalışmaları düzenlemeye başlanır. Çocuk İhmalini ve İstismarını Önleme Derneği bugüne kadar, her biri kendi alanında örnek olan altısı ulusal dördü uluslararası on kongre düzenlemiştir. 2002 yılında, İstanbul’da gerçekleştirilen son kongrede örneğin, 170 ülkeden gelen katılımcılar çocuk istismarı konusunda sunuşlar yaparak deneyimlerini paylaşmıştır.

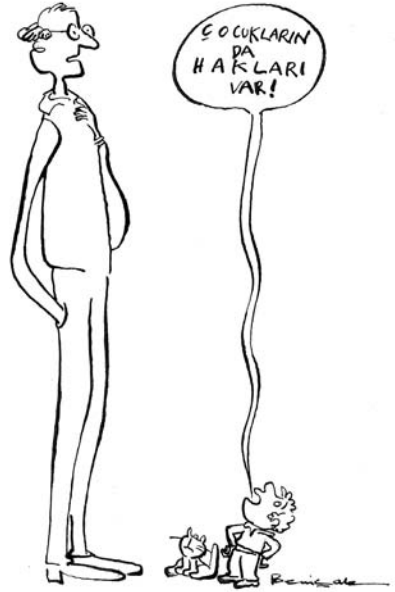
Proje fikri

Çocuklara yönelik fiziksel ve özellikle cinsel istismar olayları ne yazık ki son bulmamaktadır. Böylesi bir istismara maruz kalan çocuk ve ailelerin pek çoğu çaresiz ve sahipsiz durumdadır. Çocuklar ve aileler çoğu zaman ne yapacaklarını bilemediklerinden ve gerekli profesyonel yardımı alamadıklarından, istismar vakalarını sessizce kabullenmeye itilmektedir. İstismarların çocukların hayatlarında ne denli derin izler ve sorunlar bırakacağı açıktır. Bu çocuklara ve ailelerine haklarını kullanmanın ve kendilerini korumanın yollarının öğretilmesi hayati bir ihtiyaçtır. Öte yandan, çocukların ailelerine de fiziksel ve cinsel istismar olaylarında çocukların yaşadığı travmanın büyüklüğünün ve bu travmanın yaşamlarında yaratacağı olumsuz etkilerin öğretilmesi gereklidir. İhmal ya da istismar vakaları aile içinde gerçekleştiğinde ise, durum daha da içinden çıkılmaz hale gelmektedir.

Çocuk İhmalini ve İstismarını Önleme Derneği'nin "Alo Çocuk Merkezi" projesi fikri buradan çıkar. İstismara uğrayan çocuklar belli bir süre boyunca ailesinden uzakta özel bir merkezde rehabilitasyon hizmetine ihtiyaç duyarlar. Bu süre boyunca, bir yandan istismara uğrayan çocuğun hukukî ve tıbbî ihtiyaçları karşılanırken, diğer yandan çocukların ailelerine de eğitim verilebilecektir. Merkez sadece cinsel değil, fiziksel şiddete maruz kalan çocukları da kucaklayacaktır. Böylece, aile içi şiddet nedeniyle evden kaçan çocukların sokakta daha büyük bir istismara uğramaları önenebilecektir.

Proje kapsamı

Türkiye'nin ilgili mevzuatı uyarınca, böyle bir rehabilitasyon merkezi kurma yetkisi sadece Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na (SHÇEK) verilmiştir. Bu nedenle, dernek öncelikle SHÇEK ile temasa geçer. SHÇEK'in izniyle "Alo Çocuk Merkezi" 18 aylık bir proje olarak planlanır. Bu süre sonunda, merkez tüm dona-

nımı ve hizmetleri ile SHÇEK'e devredilecektir. Proje için gereken finansal kaynak derneğin Avrupa Birliği'nden aldığı fon ile sağlanır. Bu proje ile fiziksel ve cinsel istismara uğrayan çocuk hakkında herhangi bir ihbarın merkeze ulaşması halinde, çocuğun kendisine ve ailesine ulaşarak, hukukî haklarının anlatılmasıyla çocuğun bedensel ve ruh sağlığının korunması ve tedavisinin sağlanması hedeflenir. Bu amaçla bir merkez kurulur ve burada sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pediatrist ve avukat istihdam edilir.

Ayrıca, merkezin günlük işlerinin yerine getirilmesi için bir sekreter, müdür ve koordinatör istihdam edilir. Alo Çocuk Merkezi'nin temel işlevlerinden biri, telefon hattı aracılığıyla sürekli olarak istismar ihbarlarını kabul etmektir. Merkezde, gelen telefonlarla ilgilenen bir sosyal hizmet uzmanı hizmet verir, çünkü, özellikle istismar vakalarında, ilk temas çok önemli rol oynar. İlk telefon görüşmesinde, ihbar sahibine yeterince güven verilemezse, girişim sonuçsuz kalmaktadır. Bu nedenle, bir ihbar durumunda bu konuda deneyim sahibi olan sosyal hizmet uzmanı konuyla yakından ve özel olarak ilgilenir. Ailenin ve çocuğun adresini, sorunun ne olduğunu rapor eder. Bunu takiben, merkezde çalışan bir sosyal hizmet uzmanı ve bir psikolog ilgili adrese giderek aileyi ya da çocuğu yerinde ziyaret eder. Bu ziyaret ile vakanın niteliklerine göre merkezin verebileceği hizmetler organize edilir. Eğer çocuğun merkeze taşınması gerekiyorsa, bu sağlanır ve burada çocuk doktorları, avukatlar gibi uzmanlar vaka ile ilgilenmeye başlar. Çocuğun tıbbî ve hukukî ihtiyaçları belirlenir, girişimlere başlanır ve gerekli durumlarda çocuğun ailesi ve okulu ile de temasa geçilir. Merkezde çocuklara oyun temelli eğitimler verilir ve terapi sağlanır.

Merkezde her çocuk için ayrı bir dosya tutulur. Çocuğun gelişimi bu dosyalarda düzenli olarak raporlanır. Bu dosyalar gizli tutulur. Projenin en kritik önemdeki bileşenlerinden biri tanıtım çalışmalarıdır. Merkezin kurulduğunu, işlevlerini ve nasıl ulaşılabileceğini anlatan bir broşür bastırılır ve dağıtılır. Bununla birlikte, ana tanıtım aracı, okullar, hastaneler, toplum merkezleri, halkevleri ve rehberlik merkezleri gibi kurumlara yaygın olarak dağıtılan küçük pulcuklardır. Bu tanıtım çalışmaları sonucunda, merkeze en çok rehber öğretmenlerin yönlendirdiği çocuklar ulaşır. Çocuk polisi de çocukları merkeze yönlendirir. Alo Çocuk Merkezi'nin varlığı ve faaliyetleri verilen hizmetlerin ücretsiz olması sayesinde kulaktan kulağa yayılır. Merkez öte yandan, Çocuk Mahkemeleri ile de iletişim kurarak suça itilip haklarında tedbir ya da

erteleme uygulanan çocukların gözetim delegeesi olma görevini de üstlenir. Projenin doğrudan yararlanıcısı olarak üç sorun grubu belirlenir:

1. Fiziksel şiddete uğrayan çocuklar
2. Cinsel istismara uğrayan çocuklar
3. Suç işlemiş çocuklar

Her üç sorun grubunun da sayıca oldukça yüksek olduğu, merkez çalışmalarıyla ortaya çıkar. Merkeze ulaşan çocuklar ve ailelerine yardım açısından proje amacına ulaşır. Ancak, merkezin tanıtımında başarı gösterilemediğinden yeterli sayıda başvuru olmaz. Daha çok çocuğa ve aileye ulaşılabilse, başarı çok daha yüksek olacaktır.

Proje, 18 ay sonunda SHÇEK "Alo Çocuk Merkezi"ne devredilir ve proje kapsamındaki hizmetler SHÇEK Fatma Üçer Ergen Merkezi'nde verilmeye devam eder. SHÇEK "Alo 183" adıyla yeni bir telefon hattı tahsis eder.

Merkezin en önemli işlevi fiziksel ve cinsel istismara uğrayan çocukların başvurabilecekleri kurumların varlığını en azından kendilerine başvuranlara öğretmektir. Ayrıca, Çocuk Mahkemelerinde gözetim delegeesiyle çalışmaların yararı da görülür.

Alınan dersler

Çocuk İhmalini ve İstismarını Önleme Derneği'nin 18 ay süren "Alo Çocuk Merkezi" projesi bazı açılardan önemli bir ihtiyacı karşılarken, bazı açılardan da hedefine tam olarak ulaşamaz. Bunun en önemli nedeni, özellikle çocuk istismarı gibi yaygın, ama toplumun ahlakî geleneklerince karanlığa itilmiş son derece zor bir alanda hizmet vermeye başlanırken, bu hizmetlere bir tanıtım ve bilgilendirme kampanyasının eşlik etmemiş olmasıdır. Merkezin açılışıyla birlikte, çocuk istismarı konusunda düzenlenebilecek bir ulusal kampanya, bir yandan merkezin çalışmalarının etkisini ve verimliliğini çok daha fazla arttırabilecekken, öte yandan projenin çocuk istismarı konusunda daha geniş bir kesime ulaşması sağlanmış olabilirdi. Zira, doğasından kaynaklanan nedenlerden dolayı, çocuk istismarı hakkında oluşturulacak toplumsal bilinç, başka pek çok soruna göre çok daha büyük bir önem taşımaktadır.

Dernek Genel Başkanı Avukat Türkan Asma bu deneyimden alınan dersleri şöyle ifade ediyor: "Proje kapsamında ulaşılan aileler ve öğretmenlere çocuklara şiddet uygula-

mamaları ve cinsel istismara uğrayan çocuk için başvurulacak hukukî ve sağaltım yolları öğretildi. Çocuklara yönelik cinsel ve fiziksel istismar, okumuş okumamış, zengin fakir ayrımı olmadan toplumun bütün kesimlerinde görülmektedir. Aileler, konunun hassasiyeti gereği, ancak profesyonel ve ciddi muhataplar bulduklarında sorunun üzerini örtmek yerine destek istemek yoluna gitmektedirler. "Alo Çocuk Merkezi" projesi ülkenin bütün şehirlerinde böyle profesyonel merkezlere olan ihtiyacı ortaya koymuştur.

Yine Çocuk Mahkemelerindeki gözetim delegeliği sırasında, bazı çocuklara uygulanan tedbirlerin kaldırılması ve topluma kazandırılması yolunda mahkemeye işbirliği yolları gösterilebilmiştir. Proje oluşturmadaki acemiliğimiz nedeniyle, harcama kalemlerinin yeri ve miktarında yanlışlıklar yaptık. Bu nedenle de bazı kalemlerde hiç harcama yapamadık. Aile içi cinsel istismar ihbarı alan uzmanlarımız adrese gittiklerinde fiziksel saldırılara maruz kaldılar. Projenin başında, bir güvenlik birimi oluşturulması ihtiyacı öngörülmeli ve bir güvenlik birimi kurulmalıydı. Çocuk polisinden alınan yardımlar yeterli olmadı. Uzun bir süre, merkezimiz basılma riski altındaydı. Öte yandan, projenin harcama kalemleri içinde çocukların tedavi masrafları düşünülmüştü. Ancak, tedavi için gereken ilaçlar proje bütçesinden karşılanamadı, çünkü ilaçlar tedavi kalemi içerisine dahil edilemedi. Özellikle proje bütçesi yapılırken, projeyi finanse eden kuruluşla proje kalemleri hakkında ayrıntılı bir görüşme yapmak yerinde olacaktır.

Tanıtımda başarılı olunamadı. Merkez tanınmaya başladığında, projenin süresi bitmişti. Dolayısıyla, bir buçuk yıllık proje süresinin gerekenden kısa olduğu ortaya çıktı. Yerel koşullar olabildiğince dikkate alınmıştı, ancak özellikle cinsel suçlardaki durumu saklama alışkanlığını aşmakta zorlandık. Bu sorunu büyük ölçüde rehber öğretmenlerin yardımı ve desteğiyle çözmeye çalıştık. Bunu bir risk olarak projenin başında öngörmediğimiz için, gereken destekleri de proje kapsamına dahil etmemiştik.

Öte yandan, anne ve babalara sorunların gizli kalacağı güvencesini geç verdiğimizizi düşünüyoruz. Zira, çocuk istismarı vakalarında "benim çocuğum damgalanır" endişesini aşmak, aileye mahremiyetinin korunacağını güvencesini hissettirmek sürecin en önemli adımıdır. Projenin uygulandığı 18 ay boyunca, 800 vaka rapor edildi, 1000 dosyada da gözetim delegeliği üstlenildi. Proje kapsamında merkezin çalışmalarına güçlü bir kampanya destek olsaydı, çok daha fazla çocuğa ulaşılabilirdi."

Bilgi ve iletişim için

Çocuk İhmalini ve İstismarını Önleme Derneği

Türkan Asma, Başkan

Meşrutiyet Cad. Hatay Sok. Remzi Bey İşhanı No:8/5, Kızılay, Ankara

Tel: (312) 417 96 01

Faks: (312) 419 36 07

E-Posta : turkanasma@hotmail.com

BATI KARADENİZ'DE BİR EKOTURİZM PROJESİ

Zümrüt Köyü Ekoturizm Projesi

Bu öykümüz, örneğine az rastlanan türden bir projenin öyküsü. Türkiye'de kamu otoritelerinin doğayı koruma alanında yarattığı temel sorun, doğasını veya doğal kaynaklarını korumak istedikleri köylülere alternatif gelir kaynağı oluşturmadan, bu kaynakları köylünün elinden almasıdır. Bu eksiklikten dolayı, örneğin orman köylerinde ciddi sorunlar yaşanır ve korunan alan çalışmaları ile orman köylüleri arasında çatışma kaçınılmaz hale gelir. Bir tarafta yaşamını zor koşullarda sürdürmeye çalışan orman köylüsü, diğer yanda da köylünün yüzyıllardır yararlanmakta olduğu ormanları korumaya alan/millî park ilan eden devlet bulunur. Bu noktadan sonra, taraflar için tek doğru seçenek vardır: Orman köylerinde yaşayan insanlara ormancılık dışında alternatif gelir kaynağı yaratmak. Küre Dağları Ekoturizm Derneği (KED), Zümrüt Köyü Ekoturizm Projesi aracılığıyla bir orman köyü gibi kırsal bir alanda ekoloji ve turizm gibi iki alanı buluşturur ve devletin yarattığı boşluğu köylülere alternatif gelir kaynakları yaratarak doldurur.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Küre Dağları Ekoturizm Derneği (KED), 20 kişilik bir doğa kılavuzu grubu tarafından Batı Karadeniz bölgesinde 2003 yılında kurulan bir STK'dır. Derneğin amacı, Küre Dağları etrafında turizmin doğru gelişmesine katkıda bulunmaktır. Diğer bir deyişle, bulunulan bölgenin ekolojisini önemseyen ve dikkate alan bir turizm anlayışıyla hareket etmektir. Bunun bir yolu olarak, korunan alanlar çevresinde yaşayan orman köylerinin kalkındırılmasında ekoturizmin bir araç olarak kullanılması öncelikli bir hedef haline gelir.

2003 yılından bu yana faaliyetlerine devam eden KED, doğa severlerin Küre Dağlarına olan ilgisini göreyek ekoturizmi bir kırsal kalkınma aracı olarak değerlendirir ve çalışmalara koyulur. Dernek üyeleri, 2003 Eylül ayında, Küre Dağları Milli Parkı sınırında bulunan köylere iki günlük bir inceleme gezisi düzenler. Geziye SGP, WWF, Kastamonu ve Zonguldak Kooperatif Birliği temsilcileri katılır. Gezide bir çok köyde yöre insanı ve köylülerle toplantılar yapılarak köylerde neler yapılabileceği ve ne tür projeler üretilebileceği tartışılır. Sonuçta, bir çok proje fikri oluşur ve bunlardan yaşama geçirilen üç projeden biri Zümrüt Köyü Ekoturizm Uygulama Projesi olur.

Proje fikri

Zümrüt Köyü Ekoturizm Uygulama projesinin öyküsü, Küre Dağlarının milli park statüsüne alındığı 2000 yılından başlatılabilir. Ancak, bu proje öyküsünün esasında, Küre Dağları Ekoturizm Derneği'nin, milli parkın ilanıyla birlikte, milli park etrafında yaşayan orman köylerinde ormancılık dışında da ekonomik faaliyetler yapılabilceği fikrinden hareket ederek geliştirdiği projesini GEF/SGP'e sunması ile başladığı söylenebilir.

Mülki sınırları içinde orman bulunan köylere orman köyü denir. Türkiye'deki köylerin yaklaşık yüzde 54'ü orman köyüdür ve köy nüfusunun yaklaşık yüzde 51'i orman köylerinde yaşamaktadır. Projenin uygulandığı Kastamonu ilinde ise 1072 köy olup bunlardan 1030'u orman köyü niteliğindedir. Orman köylerinde yaşam, gerek ekonomik açıdan, gerekse sahip olunan olanakların kıtlığı nedeniyle oldukça zordur. Ulusal gelirden en az pay alan ve ekonomisi tamamen ormana bağlı bir nüfus kitlesi yaşar orman köylerinde. Ormancılık faaliyetleri orman köylerinde yaşayanlar için temel gelir kaynağıdır. Ancak ormancılık çalışmaları orman işletme müdürlüklerinin planları çerçevesinde yapılmak zorunda olduğu için her yıl düzenli olarak gerçekleşemez;

bu da ekonomik açıdan yaşamı daha da zorlaştırır. Bu durum çoğu zaman, orman köylüsünün çalışmak için diğer köylere ya da kentlere gitmesine yol açar. Tüm bu zorluklara, orman köyü sınırları içindeki ormanların "korunan alan" veya "milli park" ilân edilmesi eklenince, düzensiz ve yeterli olmayan ormandan yararlanma olanakları tamamen yok olur.

Bu durumda, korunan alan çalışmaları ile orman köylüleri arasında çatışma da kaçınılmaz hale gelir. Bir tarafta, yaşamını zor koşullarda sürdürmeye çalışan orman köylüsü, diğer yanda da köylünün yüzyıllardır yararlanmakta olduğu ormanları korumaya alan/millî park ilan eden devlet bulunur. Bu noktadan sonra, taraflar için tek doğru seçenek vardır: Orman köyünde yaşayan insanlara ormancılık dışında alternatif gelir kaynağı yaratmak. Aksi halde, korumada başarılı olmak olanaksızdır. Türkiye'de doğa korumada temel sorun, doğası korunmak istenen orman köylüsüne alternatif gelir kaynağı oluşturulmamasıdır. Bu eksiklikten dolayı, gerek orman-halk ilişkisinde, gerekse korunan alan çalışmasında büyük sorunlar çıkmaktadır.

Küre Dağları, Türkiye ve dünya için önemli doğa alanlarından biridir. WWF tarafından 1999 yılında başlatılan bir kampanya çerçevesinde Küre Dağları da Türkiye Cumhuriyeti tarafından dünyaya "armağan edilen" bir alan kabul edilir. Çevre ve Orman Bakanlığı, 1998 yılında dış kaynaklı (UNDP) bir proje ile Küre Dağları'nda korunan alan çalışması başlatır ve bu süreç 2000 yılında bu bölgenin 37.000 hektarlık bölümünün millî park olarak ilan edilmesiyle sonuçlanır. Zümrüt köyü, Küre Dağları Millî Parkı sınırında kurulu tipik bir orman köyüdür. Millî parkın etrafında yer alan diğer orman köyleri gibi Zümrüt köyünün de gelir kaynağı büyük ölçüde ormancılık faaliyetlerine bağlıdır. Zümrüt köyü sınırları içinde kayın, sarıçam ve göknarın en iyi yetiştiği orman alanları bulunur. Bir zamanlar bu ormanlarda yapılan üretim çalışmalarıyla önemli bir gelir elde edilen köyde, son yıllarda gelir kaynaklarında büyük azalmalar görülmektedir. Zira Zümrüt köyü ormanlarının önemli bir bölümü Küre Dağları Millî Parkı içerisinde kalmıştır.

Bartın ve Kastamonu il sınırlarını da içine alan millî park ilânı yörenin sosyo-ekonomik yapısında da değişimi başlatır. Millî park etrafında yer alan yaklaşık 60 orman köyü bir taraftan millî park uygulamasından ekonomik anlamda olumsuz etkilenirken, diğer taraftan yörede gelişmeye başlayan doğa turizmiyle de farklı bir gelir kayna-

ğından yararlanmayı keşfetmeye başlar. Zümrüt köyü, bu köyler içinde bekli de en şanslısıdır. Etrafı tamamen ormanlarla kaplı köy, Küre Dağları Milli Parkı sınırında bulunan Azdavay bölgesinde yer almaktadır ve kültürel ve doğal açıdan neredeyse hiç bozulmamıştır. Yaklaşık 50 hanenin bulunduğu köyün 4 mahallesi ve 350 kişilik nüfusu vardır. Nüfusunun büyük bölümünün İstanbul'a göç etmesi nedeniyle şu an köyde yaklaşık 35-40 kişi yaşamaktadır.

Proje kapsamı

Zümrüt Köyü Ekoturizm Projesi, Zümrüt köyünde ekoturizmin altyapısının oluşturulması ve alternatif gelir kaynaklarının oluşturulmasını amaçlar. Projenin fikrinin ve sonrasında uygulanmasının köylülerle birlikte tartışılması sürecinde, köylüler ilk aşamada istekli davransa da konuya tereddütle yaklaşırlar. Proje süresince köylülerle yaklaşık 35 toplantı yapılır. Proje 2004 yılı yaz döneminde başlar ve 2006 yılı sonunda tamamlanır. 18 ay olarak öngörülen süre 24 aya uzar. Projede yerli personel dışında, yabancı bir uzman da görev alır.

Proje ile şu faaliyetler gerçekleştirilir:

- > Ekoturizm faaliyetleri çerçevesinde, ormancılık üretimi dışında rekreasyon faaliyetlerinden ekonomik gelir oluşturulur.
- > Köyde yaşayan kadınlara eğitimler verilir. Köyde yetişen ürünlerin hijyenik bir şekilde hazırlanması ve değerlendirilerek ziyaretçilere sunulması konusunda köy kadınları bilinçlendirilir. Köy için ürün logosu geliştirilerek ürünlerin paketlenmesine başlanır. Böylece, köy kadınlarına iş ve gelir imkânı sağlanır.
- > Köyde kullanılmayan bir ilkökul restore edilir ve ziyaretçi merkezine dönüştürülür. Köye gelen doğa severlere, köylüler tarafından bu merkezde yöreyle ilgili çeşitli konularda bilgi verilir.
- > İki geleneksel ev pansiyona dönüştürülür. Köye gelen ziyaretçiler isterlerse köyde konaklama imkânına sahip olur.
- > Köyde yerel doğa kılavuzluğu sistemi geliştirilir. Bu amaçla, yaklaşık 10 kişi eğitimden geçirilir ve köye gelen ziyaretçilerin yöreyi güven içinde gezmeleri sağlanır.
- > Doğa yürüyüşleri yapmak, ata binmek ve bisikletle dolaşmak gibi farklı aktivitelere altyapı oluşturulur.
- > Ziyaretçilere farklı rekreasyon aktiviteleri sunmak amacıyla, 10 adet at alınarak atlı gezintiler gerçekleştirilir.
- > Kanyon aktiviteleri geliştirilir. Küre Dağları Milli Parkı'nın karstik yapısının bir

sonucu olan kanyon ve mağaralar ziyaretçilerin ilgi odağıdır zaten. Bu alanlara yapılan ziyaretler önemli bir rekreasyon aktivitesi olarak değerlendirilir.

> Proje ile uzun dönemde Küre Dağları'nın PANpark sistemine girmesine katkı sağlanır. PANpark, korunan alanlarda önemli bir sertifikalandırma biçimidir. Yerel halkın PANpark kriterleri çerçevesinde turizm faaliyetleri sürdürmesine yönelik altyapı oluşturulması da proje hedefleri arasındadır.

Alınan dersler

Küre Dağları Ekoturizm Derneği'nin kurucularından İsmail Menteş Zümrüt Köyü Ekoturizm Projesi uygulamasından elde ettikleri sonuç ve dersleri şöyle ifade ediyor:

- > Ekoturizmin tanımına ilişkin yeni bir bakış açısı geliştirilir.
- > Türkiye'de bir orman köyünde ilk kez uygulanan böyle bir proje diğer orman köylerine de örnek olur.
- > Önceleri evlerini pansiyonculuk gibi ekoturizm faaliyetlerine açmakta tereddüt eden köylülerin evlerini bu amaçla kullanmak istedikleri görülür. Evini pansiyon olarak kullanan insanların bu işten memnun kaldıkları tespit edilir.
- > Köy kadınlarının ürünleri değerlendirilir.
- > İnsanların alışkanlıklarını değiştirmesinin ne kadar zor olduğuna tanık olunur. Ancak, proje süresince köy halkının proje kavramını ve devlet dışından kişi ve kuruluşlarla çalışmayı öğrendiği görülür.
- > Köylüler sahip oldukları coğrafyanın önemini daha iyi anlarlar ve ormandan odun üretmeden de faydalanabileceklerini keşfederler.
- > STK'ların köy kültürü içinde çalışmasının ne kadar zor olduğu ve bu bağlamda kırsal kalkınma çalışmasının çok zor olduğu anlaşılır.

Bilgi ve iletişim için

Küre Dağları Ekoturizm Derneği

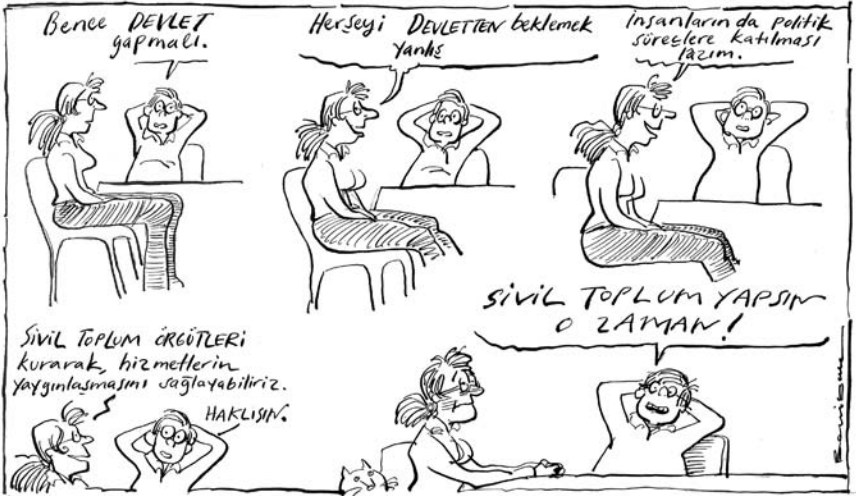
İsmail Menteş, Proje Yürütücüsü

Tel: (542) 235 31 46

ENGELSİZ BİR DÜNYA İÇİN

Alternatif Kamp

Türkiye’de resmî rakamlara göre 8 milyon engelli yaşıyor. Durum dünya geneli açısından da pek farklı değil: 500 milyon kişinin fiziksel ve zihinsel engeli var. Dünya ve Avrupa nüfusunun ortalama yüzde 11-13’ü engelli ya da başka deyişle farklı ihtiyaçları olan büyük bir “azınlık”... Engellilerin toplumsal yaşama tam ve eşit katılımı yaşamsal olduğu kadar, anayasal bir zorunluluk ve bir temel insan hakları konusu. Alternatif Yaşam Derneği’nin hayata geçirdiği Alternatif Kamp projesinin öyküsü ülkemizde farklı ihtiyaç gruplarına yönelik gerçekleştirilen ender projelerden biri olarak pek çok ders barındırıyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

“Alternatif Kamp” projesinin uygulayıcısı olan Alternatif Yaşam Derneği’nin kuruluşu değişik engelli gruplarından engellilerin sualtı dünyası ile tanışmasına yönelik

çalışmalardan doğar. Aslında, uluslararası platformda da çok eski bir tarihçesi yok engellilerle yapılan dalışların. Handicapped Scuba Association (HSA) 1981 yılında Sualtı Eğitmenler Derneği (NAUI) kurs direktörü ve bir deniz biyologu olan Jim Gatacre tarafından kurulur ve ilk eğitmenler 1986 yılından itibaren buldukları ülkelerde engelli dalgıçlar yetiştirmeye başlarlar. Alternatif Yaşam Derneği çalışmalarıyla birlikte, son altı yıldır ülkemizde de "Dalmak Özgürlüktür" ve "Alternatif Kamp" projeleri çerçevesinde, değişik engelli gruplarından 300'e yakın kişi büyülmü mavi dünya ile buluşmuş olmanın heyecanını yaşıyor.

Proje fikri

Alternatif bir kamp oluşturma ve burada farklı engelli grupları için spor, eğitim, tatil ve entegrasyon hizmetleri sunma fikri engellilerin yaşadığı sosyal sorunların derinliğinden kaynaklanmaktadır. Alternatif Yaşam Derneği Başkanı Ercan Tural bu koşulları şöyle anlatıyor: "Eğer doğuştan ya da sonradan engelli iseniz, toplumsal yaşamın ve hatta sıradan insanca bir dünyanın kapıları size kapanıyor. Özel sağlık ve yaşam sigortanız olmadan yola çıkıyorsunuz; sonra, okulların kapıları kapanıyor yüzünüze; ardından, bağlantılı olarak iş kapıları.... Okul ve eğitim olmayınca cahil bırakılıyorsunuz, cahil ve diplomasız olunca da üretimin dışında kalıyorsunuz, oysa üretmeyen insan yaşamiyordur! Engelliler ve farklı ihtiyaç grubu olarak, sosyal gelişmelerin de dışındasınız...Tiyatrolar, sinemalar, eğlence yerleri, kütüphaneler, sergi salonları ve özellikle spor salonları, yüzme havuzları mimarî engelleri ve sizi yok sayan ayırıcı tutumlarıyla kapılarını size kapatıyor. Artık siz yoksunuz! Size yer yok bu toplumsal düzende. Sekiz milyon olmanız sizi sadece "dünyanın en büyük azınlığı"na ekliyor, yani sadece bir rakamsınız. Toplumsal yaşama eşit ve tam katılma hakkı olan birer birey, vatandaş ve insan değil!"

Kısacası, kamp fikri oldukça temel ve hayati bir önermeye dayanır: "Eşit ve özgür yaşamak herkesin hakkıdır."

Engelsiz bir yaşam alanı olan Bodrum Alternatif Kampında aralanmaya çalışılan küçük kapının 1997 yılında başlayan serüveni Cousteau belgesellerine uzanıyor. "Okyanuslar dünyasının koruyucu babası" Jean Michel Cousteau, Fiji adalarında dünyanın değişik ülkelerinden gelen altı engelli dalgıcın sualtı dünyasıyla ilk buluşmaları belgeselini çekerken, benzer karelerin kısa bir süre sonra Türkiye denizlerinde de yaşanacağını hiç şüphesiz bilemezdi. Cousteau, engelli dalgıçlarla yaptığı dalışlar

sonrasında, “denizin iyileştirici ve özgürleştirici gücünü keşfettik” derken Türkiye’li gönüllüler de anahtar cümleyi bulur: “Dalmak Özgürlüktür..!”

Proje kapsamı

1997 yılında engellilerle ilk dalış, uluslararası standartlara uyularak ve bir sertifika programı çerçevesinde Akdeniz’de uygulamaya başlanır. Teknik bilgilerin uygulanmasından çok, sosyal bir ilişki biçimi olarak başlayan çalışma “Dalmak Özgürlüktür” sloganıyla engelliler dünyasına duyurulur. Projenin en önemli halkası tamamen gönüllü bir kadro tarafından yürütülüyor olmasıdır. Dalgıç adayları önce İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Sualtı Hekimliğinde dalgıç muayenesinden geçerler. “Dalış yapmasında sakınca yoktur” raporu alan adaylar teorik sportif eğitim formasyonundan geçirilerek havuz ve sığ su çalışmalarına alınırlar ve ardından kimi zaman tekne dalışıyla, kimi zaman da plaj dalışıyla açık denizle buluşurlar. Uygun tekne donanımı ve konaklama kolaylıkları sağlanması da projenin uygulama hedefleri içerisinde. Zira, engellilerin ihtiyaçlarının dikkate alınmamasından kaynaklanan engeller oluşturulmadığında ve farklı ihtiyaçlara uygun insanî düzenlemeler yapıldığında, sualtı dünyası açısından engelli ve engelsiz diye bir ayırım yoktur.

“Dalmak Özgürlüktür” projesinin başlangıç noktası Türkiye’nin önemli dalış bölgelerinden Antalya’nın Kaş ilçesidir. Bougainville dalış okuluna ait teknede özel düzenlemeler yapılarak suya giriş ve çıkış kolaylaştırılır. Bunun yanında, tuvalet kullanımı tekerlekli sandalyeliler için sorun olmaktan çıkarılır. Engellilerin çoğunlukla yaşadıkları ekonomik zorluklar dalış sporunu lüks ve ulaşılmaz bir hayal yapmaktadır. Bu nedenle, projenin gönüllü ve ücretsiz olarak yürütülmesi kararlaştırılır. Bu sayede onlarca değişik engel grubundan dalgıç adayı sualtı dünyasının büyüyle buluşur. Proje, Akdeniz’den Ege’ye yepyeni açılımlarla genişler. Alternatif Kamp Bodrum’da engelliler ve tüm dezavantajlı gruplar için ücretsiz ve gönüllü spor, eğitim, tatil ve entegrasyon hizmetleri sunulması temelinde kurulur ve Türkiye’nin dünya ve Avrupa vitrininde öncü ve örnek modeli olur. 2002-2003 sezonlarında ülkenin her bölgesinden toplam 600 engelli ve 200 gönüllü bu hizmetlerden yararlanır. 1997 yazında başlayan “Dalmak Özgürlüktür” projesi çerçevesinde bugüne dek hemen hemen bütün fiziksel engelli grupları aletli sportif dalışla tanışır ve kendi kendilerine yetebilen dalgıçlar olurlar. Tekerlekli sandalye bağımlıları, çocuk felçlileri, kalça çıkığı olanlar, cüceler, spastikler, görme ve işitme engelliler, down sendromlular, amputeler, şizofrenler ve

kimi zihinsel geriliği olanlar projenin başarılı dalgıçları arasında kendileriyle aynı durumda olanlara umut taşıyan başarılı öncüler olurlar.

Alınan dersler

Bütün projeler gibi “Dalmak Özgürlüktür” kampanyasının ve Alternatif Kamp projesinin de başarıları yanında, başlangıcından bugününe değin hep süregelen sorunları da olur. Ercan Tural bu sorunları kadrolaşma, fon ve kaynak yaratma, hedefsizlik, vizyon eksikliği, ahpab çavuş ilişkileri, gönülsüzlük, dedikodu, tutarsızlık başlıklarında değerlendiriyor, üstelik listenin uzatılmasının da mümkün olduğunu belirterek. Bu sorunlara dair kendisinin tahlili ise şöyle: “Sorunlarımızın oluştuğu bu olgular toplumumuza egemen olan alt kültürle yoğrulmuş dokularımızdan kaynaklanıyor olabilir. Zamanı kötü kullanıyoruz. İş üretmeye değil, zamanı tüketmeye önem veriyoruz. Sonuç ve çözüm üretmeye dönük bilgi alışverişleri yerine dedikodu yaparak pozitif enerjiyi tereddütlü ve güvensiz bir ortama çeviriyoruz. Hedefe giden yoldan vizyon ve inanç eksikliği nedeniyle çabuk vazgeçiyoruz. Yazılı sözleşmeler ve standartlar yerine sözlü olarak vaatlerde bulunuyor ve kendi çıkarlarımızı gözeterek sözlerimizde durmuyoruz. Yola çıktığımız kişileri yarı yolda bırakıyoruz. Sosyal bilinç, kurumsal yurttaşlık ve toplumsal sorumluluk, bireysel vicdanî rahatlatmalar, yardım duyguları ve boş zaman hobileri ile yer değiştirmiş olduğundan başkaları için bir şey yaptığımızda “karşılık” bekliyoruz. Kişisel pohpohlama yeterli değilse, kısa sürede eski bireysel çıkar dünyamıza geri dönüyoruz....”

Ercan Tural’ın Alternatif Kamp projesi özelindeki değerlendirmeleriye paralel vurgular taşıyor: “Alternatif Kamp projesi her ne kadar başarılı sayılacak bir grafik izliyorsa da, henüz gerçek anlamda bir kadroya sahip değildir. Ücret almıyor olmak onlarca insanımızı projeden uzak tutuyor. Oysa komik sayılacak aylıklarla çalışan ve çalıştıkları firmalara tümüyle adanmış yaşamlar sürenlerin yaşam yolculuğundan topluma ne kadar katkı devşirdiklerini anlamak ve bilmek zor. Elbette ki bir tercih. Kadrolaşmada sorun yaşarken birlikte yola çıktığımız ve büyük sözler ve vaatler veren kimi kişi ve kurumların tam bir ilkesizlikle birdenbire sahneden çekilmeleri yüzünden çok zor anlar yaşamadık değil.

Çünkü tam proje hedeflerine uygun bir yıllık plan yapıyorsunuz ve bu plan dahilinde “X” kurumu hedefe giden yolda önemli bir parametreyken, bir sabah bakıyorsunuz o

kurum büyük bir pişkinlikle, arkasına bile bakmadan sizi yalnız bırakıyor. Aranızda bir sözleşme de olmadığı için öylece kalakalıyorsunuz. Alternatifi herkesle ve her kurumla sözleşmeler, protokoller yapmak mıdır? Elbette (ve maalesef) hayır... Burası Türkiye! Kişisel ilişkiler kurumsal ilişkilerden daha önemli olduğu için, birçok sorunu hiçbir yazılı anlaşma, yazılı taahhüt olmadan çözebiliyorsunuz. Alternatif Kamp öyküsünde buna çok sık rastlanır. Hiçbir sponsorumuzla aramızda sözleşme yok..! Ortasını bulamıyoruz.”

Ercan Tatal'ın gönüllülükle ilgili deneyimleri de sivil alan için önemli derslere işaret ediyor:

“Gönüllülük henüz ülkemiz gençliği ve aslında toplumun geneli için bilinmeyen bir olgu. Kısa bir süreliğine bir kişiye 'yardım etmek' seviyelerinde algılandığı için olsa gerek kamp projemizde yabancı gönüllülerin hangi ülkeden gelirlerse gelsinler, tümünden eksiksiz ve tam bir performans alırken, ülkemizden gelen katılımcılardan pek de kıyaslanmayacak kadar az performans almak bizi hep üzdü, üzüyor. Kaytaran, disiplinsizlik örgütleyen, kuralları çiğnemeyi bireysel özgürlük zanneden, az çalışan, çabuk yorulan ve sıkılan bir gönülsüz gönüllü profili... Daha uzun süreler bütün STK'lar ve sosyal projeler için sorun olmaya devam edecek gibi.”

Bilgi ve iletişim için

Alternatif Yaşam Derneği

Ercan Tatal

Engelliler, Gençlik ve Farklı İhtiyaç Grupları İçin Spor, Eğitim, Tatil ve Entegrasyon Kampı

Bodrum, Muğla

E-posta: info@alternativecamp.org

Web: www.alternativecamp.org

ANNELERDEN ÇOCUKLARA UZANAN ELLER

Annelerden Çocuklara Şifa Masalları

Ana Yüreği Çocuk ve Aileyi Destekleme Derneği başlangıçta sadece internet ortamında birbirini tanıyan, zamanla bu tanışıklığı daha somut ve görünür bir biçime kavuşturma amacıyla biraraya gelen bir grup anne tarafından Mayıs 2006'da Ankara'da kurulur. Dernek kurucusu anneler, kimsesiz, hasta ve yardıma ihtiyacı olan çocuklara "uzaktan bir acıma duygusuyla" değil, gerçekten "yakın bir yerden" destek olmayı amaçlar. Bu çocuklara olan hislerini "acımak" yerine, daha olumlu bir duyguya, "mutlu ederek gerçek mutluluğu bulmaya" dönüştürmek isterler ve böylece daha kurulur kurulmaz kolları sıvayarak "Annelerden Çocuklara Şifa Masalları" başlıklı projeyi geliştirir ve hayata geçirirler. Proje kapsamında Ankara'daki iki hastanede yaşam mücadelesi veren çocuklar için çocuk masallarının resmedilip, seslendirilerek kaydının yapıldığı CD'ler hazırlarlar. Bu yolla sadece çocuklara değil, ailelerine ve sağlık personeline de destek verilir. Derneğin gönüllü çalışmaya ilişkin çıkardığı sonuçlar sivil toplum çalışmaları bakımından önemli uyarılara işaret ediyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Ana Yüreği Çocuk ve Aileyi Destekleme Derneği, başlangıçta birbirleriyle internet aracılığıyla iletişim halinde olan ve sonrasında sadece kendi çocuklarına değil başka çocuklara da destek olabileceklerini düşünen bir grup annenin 2006 yılında kurduğu bir dernek. Dernek kurucusu anneler kucaklarına hasta, kimsesiz, yardıma ihtiyacı olan başka çocukları da sığdıracabileceklerini hisseder ve harekete geçerler. Çünkü bu çocuklara acımak yerine, onlar için bir şeyler yapmak isterler, onlara en azından sevidiklerini hissettirmek, dernek kurucusu anneler için başlıbaşına bir amaç haline gelir.

Dernek üyeleri, eğer hasta bir çocuğu Noel Baba kılığına girip güldürebiliyorsa, hastane koşullarından bunalmış ağlayan bir anneye omuz olabiliyorsa, pijamaya ihtiyaç duyan bir çocuğa bunu sağlayabiliyorsa veya bir bayram gecesi kimse onları ziyaret etmezken bir çocuk yuvasına gidip o minik yüzleri gülümsetebiliyorsa, işte o zaman mutlu olabileceklerini hisseder, düşünürler.

Projeye bir avuç kişi olarak başlayan anneler daha sonra yanlarına eşlerini, çocuklarını, bekâr ya da çocuksuz arkadaşlarını, üniversiteli gençleri ve başvurdukları pek çok şirketi de alarak yollarına devam ederler. Aslında, pek çok insanın yardımcı olmak için can atıyor olduğunu, bunun için yönlendirme gerektiğini fark ederler. Dernek bu bilinçle ihtiyaçları ve yardım etmek isteyenleri bir araya getirmeye çalışır. Bunu yaparken de tamamen amatör bir ruhla ve gönüllülük prensibiyle hareket eder.

Proje fikri

Son derece genç bir kuruluş olan Ana Yüreği Çocuk ve Aileyi Destekleme Derneği, kuruluş felsefesine uygun olarak geliştirdiği ve uygulamaya koyduğu "Annelerden Çocuklara şifa Masalları" projesini, annelerin yazdığı masalların resimlenmesi, seslendirilmesi ve CD formatında hastanelerdeki çocuklara sunulması olarak geliştirir ve uygular.

Hasta, kimsesiz, yardıma muhtaç çocuklara uzaktan acımak yerine onlara yaklaşıp, onları yakından tanımak ve mutlu etmenin yollarını arayan dernek üyeleri işe hastanelerde yatan çocuklara destek olmakla başlarlar. Zira onlara göre desteğe en çok ihtiyaç duyan çocukların başında bu çocuklar gelmektedir. Evlerinden ve normal çocukluk hayatlarından kopuk, hastanelerde yaşamak zorunda olan bu çocuklara destek olmak aynı zamanda hem ailelerine hem de hastane personeline yardımcı olmak anlamına gelir. Acımak duygusunu sorgulayan anneler, olumsuzluğu çağrıştıran bu duyguyu olumlu bir yöne çekmeyi ve çocuklarla zaman geçirerek onların yalnızlık hissini azaltmaya katkıda bulunmaya çalışırlar. Projenin çıkış noktalarından biri de bu yolla yuva ya da hastane yönetimlerine de bu ağır sorumluluklarında biraz nefes aldırma isteğidir.

Proje kapsamı

"Annelerden Çocuklara şifa Masalları" projesinin temelinde hastanede yatan çocuklara moral verme, onların tedaviye ve hastane personeline aşinalıklarını sağlama, anne-babalara destek olma ve bu yolla hastane personelinin işini kolaylaştırma gerekeşi var. Ayrıca, çocukları beslenme, uyku alışkanlıkları, öz bakım ve çevre temizliği gibi konularda bilgilendirmek de hedefler arasındadır.

Ankara SSK Çocuk Hastanesi ve Hacettepe Üniversitesi Çocuk Onkolojisi Bölümünde tedavi görmekte olan 3-6 yaş arası çocuklar projenin doğrudan yararlanıcıları olarak seçilir. Nihai faydalanıcılar ise aileler ve sağlık görevlileri olur.

Proje, herhangi bir maddî destek alınmadan ve tamamen dernek üyelerinin ve çevredeki yakın kişilerin ve çeşitli firmaların gönüllü katılımıyla geliştirilir ve uygulanır. Masallar gönüllü annelerce yazılır. Bu, projenin en önemli aşamalarından biridir, zira bu anneler hiç tanımadıkları çocuklara hem seçtikleri masallar ve hem de kendi sesleriyle ulaşırlar. Anneler, sonraki aşamada gönüllü uzman psikolog ve hastane yönetimleriyle görüşerek masalların çocuklara uygunluğunu teyid eder, VCD cihazlarını satın alır ve masalların gönüllü anneler ve spikerler tarafından stüdyoda kayıt edilmesini organize ederler. Projenin teknik kısımlarında yine gönüllülük devreye girer. Gönüllü çizerler masallara uygun resimler hazırlar ve bu resim ve ses kayıtları yine gönüllü katılımını esirgemeyen bir kurgu şirketi tarafından montajlanır. Son aşamada, ön kurguları tamamlanmış CD'lerin çoğaltılarak Eylül 2007'de hastanelere teslim edilmesi planlanır.

“Annelerden Çocuklara Şifa Masalları” projesi aracılığıyla destek olunan çocuklar ruhen hastane ortamından uzaklaşıp hoşça vakit geçirebilecekler, bu arada hastane prosedürlerine aşinalık kazanacak ve daha sağlıklı yaşamak için neler yapılması gerektiğini öğreneceklerdir. Çocukların aileleri çocuklarının hiç değilse anne yürekli birileri tarafından yazılmış masallarla keyiflendiklerini ve mutlu olduklarını bilmenin verdiği iç rahatlığını yaşayacaklar. Çocukları tedavi etmeye çalışan sağlık personelinin işiyse, hem çocukların hem de ailelerin yüksek moralli ve hastaneye daha aşına olmalarından dolayı kolaylaşacaktır.

Alınan dersler

Projenin son aşaması olan CD'lerin belirlenen hastanelere ulaştırılması faaliyeti öykünün yazıldığı dönemde tamamlanmadığı için izleme ve değerlendirme çalışmaları henüz tam anlamıyla yapılamamıştır. Dolayısıyla, projenin hedefine ulaşış ulaşmadığı ya da yararlanıcılar üzerindeki etkisi bu faaliyetin bitiminde gerçekleştirilebilecektir.

Yine de bu konuda proje sorumlusu Deniz Hasırcı gözlemlerini şöyle ifade ediyor:

“Her projede olabilecek küçük gecikmeler, söz konusu gönüllü işi olduğunda, büyük gecikmelere dönüşebilmektedir. Örneğin, masalların resimlenmesi işi bir buçuk ay olarak planlanmış ancak on farklı gönüllü illüstratör ile çalışıldığından onların iş programları, bazılarının sonradan vazgeçmeleri ve bazı resimlerin uygun olmaması gibi sebeplerle, bu süre beş ayı bulmuştur. Gönüllü sayısının az tutulması ve gönüllüler arası koordinasyonun daha yoğun olması bu problemi azaltacaktır.

Yüksek sayıda gönüllü katılımının şart olduğu bu tarz projelerde, gecikmenin önüne geçmek zor olduğu için, başlangıçta iş planının buna uygun yapılması daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.”

Bilgi ve iletişim için

Ana Yüreği Çocuk ve Aileyi Destekleme Derneği

Deniz Hasırcı

Bosna Hersek Caddesi 8/9 Emek - Ankara

Tel: (312) 213 65 13

E-Posta: bilgi@anayuregi.org

Web: www.anayuregi.org

KADINLARA YÖNELİK BİR MEKAN PROJESİ

Lokal

Yoksul bir mahallede, genç kız ve kadınlara yönelik beceri kazandırma kursu projesi nasıl olmalıdır? Anadolu Kadını Kültür ve Dayanışma Derneği'nin Ankara'nın Dikmen semtinde gerçekleştirdiği bir yıllık kursun öyküsü bu amaçla proje hazırlayacak STK'lar için öğretici nitelikler taşıyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Anadolu Kadını Kültür ve Dayanışma Derneği 1995 yılının son aylarında Ankara'da kurulmuştur. Dernek kurucuları ülke yararına, birlik ve beraberliğin gelişmesine yardımcı olmak hedefiyle yola çıkarlar. Çalışma alanlarını Anadolu kadınının ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi yönünde belirlerler.

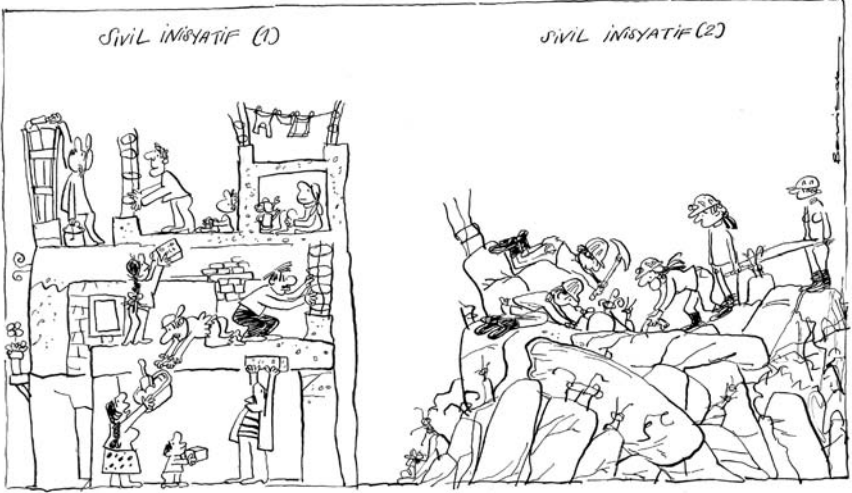
Proje fikri

Dernek, kuruluşundan bir süre sonra, amaçları doğrultusunda projeler geliştirmeye koyulur. Ankara'nın gelir düzeyi çok düşük mahallelerinde, genç kızların ve kadınların hem geçim hem de sosyal çevre sıkıntısı yaşadığı bilinmektedir. Dernek, evlerine kapatılmış bu insanların ne yapıp edip eğitimsiz anne ve çevrelerin dışına çıkartılması gerektiğine inanır. Fikir şudur: "Bu kızların ve kadınların kendilerine tahsis edilmiş bir mekânı olsa, burayı hem işyeri veya toplantı odası hem de nefes alacakları bir lokal olarak kullansalar, onlar için belki de çok şey değişebilir."

Proje kapsamı

Anadolu Kadını Kültür ve Dayanışma Derneği bu düşüncesini hemen bir projeye dönüştürür. Proje bir lokal kurulması fikrine dayanır. Lokalin, kullanıcılarına en yakın yerde kurulması en doğrusu olacaktır. Ankara'nın yüksek semtlerinden Dikmen'in yoksul bölgelerinden Keklik Pınarı mahallesi örnek alan seçilir. 29. Sokak'ta bir gecekondü kiralınır. Gecekonduyunun kirası, döşenmesi ve yol masrafları gibi harcamalar derneğin kendi kaynaklarından karşılanır. Ev soba ile ısıtılmaktadır. Bu nedenle, Ankara

Büyükşehir Belediyesi ile temasa geçilerek belediyenin kömür bağıışı yapması sağlanır. Mahallemde, 6-8 nüfuslu ve çok düşük gelirli aileler 1-2 odalı evlerde yaşamaktadır. Üç odalı bir ev mahalle koşullarında yüksek bir standardı temsil etmektedir.

Derneğin kurduğu yeni mekân olan Lokal'de genç kızlar ve kadınlar zaman zaman arkadaşlarıyla bir araya gelecek, sohbet etme ve karşılıklı sorunlarını konuşma fırsatı bulacaklardır. Öte yandan, bu mekânda el becerilerini artırıcı sanatsal faaliyetler de düzenlenecek, böylece en azından kendi çeyizlerini hazırlama olanakları olacaktır. Hatta bu kurslarda üretilen el işlerine uygun alıcıların bulunması da sağlanabilecektir. Bu da aile bütçelerine katkıda bulunmayı sağlayacaktır ki, aileler için bu katkının kıymeti çok önceliklidir. Bunun için de Milli Eğitim Bakanlığı Çankaya Halk Eğitim Merkezi ile bağlantı kurulur. Halk Eğitim Merkezi kurslar için eğitmen temin eder. Bütün bu hazırlıklar tamamlandıktan sonra, proje hayata geçirilir. Derneğin kurduğu lokalden mahallenin genç kızları son derece memnun kalır. Kurslar düzenlenir. Katılım tatminkâr düzeydedir. Dernek bir fikrini önce projeye dönüştürmüş ve ardından da hayata geçirmiştir.

Ancak, bir dizi nedenle, dernek projeyi devam ettiremez ve lokal kapanır. Bu sonuç dernek yöneticileri kadar mahalleli genç kızları ve kadınları da üzer.

Alınan dersler

Projenin devamına engel olan nedenleri Dernek Başkanı Songül Şatıroğlu Őyle sıralıyor:

1. Bu projeden bizim aldığımız derslerin ilki, sivil toplum kuruluşlarında hizmet veren gönüllülerin tümünün toplumsal duyarlılıklarının aynı düzeyde gelişmemiş olabileceğini hesaba katmak gerektiği oldu. İnsanların aynı özveri ile, birlikte yaşadıkları toplum için, mahalleleri ya da yöreleri için hep birlikte iyi bir şeyler yapma ihtiyacını hissetme alışkanlığının olmaması bizimki gibi projelerin en önemli dezavantajı.
2. Yerel koşulları yeterince dikkate almadığımızı projenin uygulanması sırasında anladık. İnsanlar tanımadıkları kişilerin gelip mahallelerinde ne yapacağını bilmedikleri bir şey için kiralık ev aramalarına tepki gösterdiler. Bu nedenle kiralık yer bulmakta zorlandık. İkinci zorlandığımız husus, ülkede seçim vardı, gerek sivil toplum kuruluşlarındaki partili hanımların gerekse belli siyasî partilerde faaliyet gösteren hanımların birden bire projeye ilgileri arttı, bu da bizi son derece rahatsız etti.
3. Projenin başında işbirliği yaptığımız ortaklarımızın, uygulama aşamasında halkın eğitiminden çok, kendi eğitim kadrolarına iş yaratmayı öncelik haline getirmesi bizde hayal kırıklığı yarattı. Yeri geldi, ortaklar bizim adımıza, bizden habersiz faaliyetler oluşturmaya başladılar. Bunlar moralimizi ve motivasyonumuzu çok bozdu. Sonuçta, hiç planlamadığımız biçimde, iyi başlamış olan proje, birinci yılında bitmek zorunda kaldı.

Bu projenin öğrettiği en önemli ders, bir projeye esas olan fikir ne denli ulvî ve yerinde olursa olsun, bu fikri hayata geçirmek için teknik hazırlıklar ne denli yeterli olursa olsun, eğer proje daha planlanma aşamasından başlayarak hedef aldığı insanlarla birlikte tasarlanıp, kotarılmazsa yeterince sahiplenilmiyor. Bu da projenin başarısını engelliyor. Öte yandan, bir projeyi birlikte yürütmek üzere işbirliği yapılan kurumların yeterince tanınmadığı durumlarda sonuçta hayal kırıklığına uğrama riski hep varolacaktır. Bu nedenle, sürecin başında işbirliği yapılacak kurumların iyi seçilmesi gereklidir.

Bilgi ve iletişim için

Anadolu Kadını Kültür ve Dayanışma Derneği

Songül Şatıroğlu, Başkan

A. Öveçler 74.Sk, No.8/10 Çankaya - Ankara

BİR SAKATLARI DESTEKLEME ÖYKÜSÜ

Özüm

Bu proje öykümüz ülkemizde pek çok STK'nın sıklıkla karşılaştığı bir problemi anlatıyor. STK'lar genellikle çok boyutlu, derin sorunların yaşandığı alanlarda faaliyet gösterirler ve misyonları gereği bu sorunlara çözüm bulmaya koyulurlar, projeler geliştirirler. Alandaki bir çok sorun birbiriyle bağlantılı olduğu ve iç içe geçtiği için anlamlı sonuçlar elde edebilmek amacıyla genellikle kapsayıcı ve geniş projeler oluşturulur. Ancak bu durumda da STK'ların yola koyuluşlarındaki iyi niyete karşın, insanî ve maddî olanakların sınırlılığı böylesine geniş tanımlanmış hedeflere ulaşmalarını engeller. Türkiye Sakatları Koruma Vakfı'nca gerçekleştirilen Özürlüler Üretim Merkezi (ÖZÜM) de ülkemizde çok büyük problemler yaşadığı bilinen sakatlara kendi hayatlarını kazanabilecekleri niteliklerin kazandırılmasını hedeflemiş.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Özürlüler Üretim Merkezi (ÖZÜM) projesini hayata geçiren kuruluş Türkiye Sakatları Koruma Vakfı. Vakıf sakatların sosyal ve ekonomik durumlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla 1983 yılında kurulur. Kamu yararına çalışan gönüllü bir kuruluş olarak şunları amaçlar:

- > Sakatlıkları önleyici tedbirlerin alınması, bu konuda kamuoyu yaratılması,
- > Sakatlık konusunda kamuoyunun dikkatini çekici yayınlar hazırlanması,
- > Sakatların eğitimine yardımcı olunması,
- > Özellikle sakat öğrencilerin maddî ve manevî yönden desteklenmesi,
- > Sakatların istihdamı, iş sahibi olmaları ve üretkenliklerini artırmaya yönelik destek sağlanması,
- > Sakatlara protez, araç gereç sağlamasında yardımcı olunması gibi çalışmalar vakfın ilgi alanıdır.

Vakıf bu amaçlarına ulaşmak için öncelikle sakatlara doğrudan yardım yapmayı düşünür. Özürlü öğrencilere burs, kitap, giyim, araç ve gereç yardımı yapılır, sakat araba-

sı, baston, teyp-kaset, daktilo, kabartma saat, işitme cihazı gibi sakatların yaşamını kolaylaştırıcı araçlar dağıtılır.

Proje fikri

Türkiye Sakatları Koruma Vakfı zamanla sakatlara yapılan doğrudan yardımların yanında, onların dış kaynaklara olan bağımlılığını azaltacak projeler geliştirmenin daha büyük bir ihtiyaç olduğunu tespit eder. Sakatların önce "balık tutma yeteneklerini" artıracak ve sonra "balık tutma olanakları" yaratacak projeler oluşturmak daha kalıcı ve etkili çözümler sağlayacaktır.

Proje kapsamı

Vakıf bu fikre hayat kazandırmak amacıyla Özürlüler Üretim Merkezi ismiyle bir proje geliştirir. Merkez vasıfsız özürlülere altı ay boyunca meslekî eğitim vererek onların kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Bundan sonra ise, eğitim alan sakatlar arasından başarılı olanların istihdamına yardımcı olunacaktır. Öte yandan, merkezde istihdam edilecek özürlülerin üretecekleri ürünlerin pazarlanması ve satışı da merkez tarafından gerçekleştirilecektir.

Yirmidört aylık bir süre boyunca uygulanması planlanan proje, 1998 yılında İş ve İşçi Bulma Kurumu ve Meksa Vakfı'nın işbirliği ve desteğiyle başlar. İş ve İşçi Bulma Kurumu projeye katılacak sakatların ulaşım giderlerini, Meksa Vakfı eğitim mekânı ve eğitim donanımının sağlanmasını üstlenir. Projenin kalan giderleri vakıf tarafından finanse edilecektir.

Vakıf ÖZÜM'de bir örme atölyesi, bir dikiş atölyesi ve bilgisayar dizgi ve cilt atölyesi kurmayı öngörür. Bunlar arasında öncelikli olarak, işbirliği yapılan kuruluşlarla birlikte bilgisayar eğitimi projesi uygulanır. 15-30 yaş arası ortaokul ve lise mezunu bedensel özürlülere yönelik 12 haftalık kurs Ankara Ostim'de bulunan Metem İşletme Yönetimi Eğitim Bölümü Bilgisayar Biriminde gerçekleştirilir ve eğitimlerde Meksa'nın eğitim programı ve eğiticileri görev alır. On özürlü kursiyer bu eğitim programını başarıyla tamamlayarak sertifika alır.

Aynı merkezde 11 özürlü kursiyer de bilgisayar destekli muhasebe eğitimi alırlar. ÖZÜM'de gerçekleştirilen bu iki kurstan mezun olanların yüzde 40'ı kısa bir süre son-

ra iş sahibi olurlar. Ancak, finansman yetersizliği nedeniyle projenin öngörülen diğer bileşenleri hayata geçirilemez.

Alınan dersler

Vakfın Genel Sekreteri Hüseyin Sevil projeden alınan dersleri şöyle ifade ediyor:

“ÖZÜM projesi 1998 yılında belirlenen amaçlar çerçevesinde iyi başlamıştır. Projenin devam ettirilememesinin nedeni ve buradan çıkarılan dersler şu şekilde özetlenebilir:

1. Türkiye Sakatları Koruma Vakfı Yönetim Kurulu ve üyeleri gönüllü, nitelikli ve belirli deneyime sahip kimselerdir. Aslî görevlerinin elverdiği ölçüde vakfın amaçlarına hizmet etmişlerdir. Ancak vakfın geliri ÖZÜM projesini sürdürme imkânını vermemiştir. Projenin sonlandırılmasında en önemli etken parasal kaynak sıkıntısı olmuştur.
2. ÖZÜM projesi kapsamında düşünülen çeşitli atölyeler ve bunlar için gerekli araç ve gereç sağlanamamıştır.
3. Korunmalı Üretim Merkezi kurulamamıştır. Bu merkeze bağlı satış merkezi de oluşturulamamıştır.
4. Projenin gerektirdiği, yönetici, eğitici ve uzman personel istihdamı yine parasal kaynak yetersizliğinden gerçekleştirilememiştir”

Vakfın Genel Sekreteri Seliv’in ÖZÜM projesine dair çıkardığı derslere aşağıdaki iki madde de eklenebilir:

1. Bir fikri bir projeye dönüştürürken, o projenin kapsamı ve sınırları, alandaki ihtiyaçlar kadar STK’nın olanakları da göz önünde tutularak belirlenmelidir. Eldeki olanakların tanımlı bir hedefe odaklanması daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.
2. Proje hazırlanırken, proje bileşenlerinden biri de o projenin sürekliliğini sağlamaya yönelik ek çalışmalar olmalıdır. Böylece proje devam ederken yaratılabilecek ek olanaklar projenin yeni aşamalarını finanse edebilir.

Bilgi ve iletişim için

Türkiye Sakatları Koruma Vakfı

Hüseyin Sevil, Genel Sekreter

Sakarya Cad. SSK İşhanı B1 Blok Kat. 5 No. 235, Kızılay - Ankara

Tel: (312) 433 29 75

Faks: (312) 433 29 75

BAHÇESARAY CEVİZLERİNİ ÇOĞALTALIM YAŞATALIM PROJESİ

Ben Bir Ceviz Ağacıym, Soyum Tehdit Altında

Soyu tehdit altında olan bir bitki türünün sürdürülebilir kullanımı nasıl sağlanabilir? Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı'nın Van ilinde yürüttüğü Bahçesaray Cevizlerini Çoğaltalım Yaşatalım projesi, yerleşik bir kırsal tarım kültürü içerisinde yeni bir tarımsal faaliyet yaklaşımının geliştirilmesi çabası açısından ders alınacak bir öykü.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL), geçmişten günümüze ve geleceğe akan değerlere sahip çıkmak için uzun yıllardır çalışan, çoğu akademisyen, 25 gönüllü tarafından ülkemizin doğal ve kültürel mirasını korumak amacıyla 1990 yılında vakıf statüsünde kurulmuştur. Doğal kaynakları, kültürel mirası ve insanı bir

bütün olarak ele alan ÇEKÜL, doğal ve kültürel çevreyi korumak için kent-havza-bölge-ülke ölçeğinde projeler geliştirir. ÇEKÜL'ün koruma-değerlendirme-yaşatma amaçlı projelerinin hayata geçirilebilmesi ve sonuç alınabilmesi için benimsenen strateji kamu-yerel-sivil-özel sektör birlikteliğine öncelik verilmesidir. ÇEKÜL'ün bugün 57 ilde yurtiçi ve 8 ülkede yurtdışı temsilciliği vardır.

Proje fikri

Yüzlerce yıl ceviz diyarı olmuş Van'ın Bahçesaray ilçesinde ceviz ağaçları giderek yok olmaktadır. Bahçesaray'da temel doğal kaynak teşkil eden ceviz ağaçlarının korunarak hızlı bir biçimde yok olmalarının önüne geçilmelidir. Projeye temel olan fikir buradan doğar. Bu hedefe ulaşmak için doğal dokuyu koruyup geliştirmek, yörede cevizciliği canlandırmak, nitelikli ceviz yetiştiriciliğini yaygınlaştırmak, halkın ekonomik düzeyini iyileştirmek gibi bir çok boyutu bir arada bulunduran bir projenin uygulanması gerekir. Ceviz ağaçlarının sürdürülebilir kullanımı temel hedeftir. Bu bağlamda, proje, tarımsal üretimi doğa koruma bilinci ve sürdürülebilir toprak yönetimiyle bütünleştirir.

Proje kapsamı

Projenin kapsamı, ilçedeki mevcut ceviz ağaçlarının korunması, toprağın korunarak erozyonun engellenmesi, ceviz ağaçlarının ıslahı, Bahçesaray'ın nitelikli cevizlerinin ortaya çıkarılması ve bu cevizlerden aşı yapılması yoluyla ceviz üretiminin geliştirilmesi ve kalitesinin yükseltilmesi olarak belirlenir.

Bahçesaray Cevizlerini Çoğaltım Projesi, ÇEKÜL'ün Van Bahçesaray Kırsal Çevre Programında yer alan üç projesinden biridir ve Kaymakamlık, Belediye Başkanlığı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, yerel sivil oluşumlar ile gönüllülerin işbirliği sayesinde 1998 yılında başlatılır. İşin başında şu somut hedefler belirlenir:

- > Ceviz ağaçlarının çoğaltılması,
- > Ağaçların doğayla dost ve sürdürülebilir kullanımı,
- > Halkın dikim, aşılama, bakım ve koruma konularında eğitilmesi,
- > Ceviz meyvasının veriminin artırılarak kütüğe yönelik gelir kaynağı ilgisinin tekrar ağacın meyve ve meyvesinin yan ürünlerine yönlendirilmesi,
- > Çiğ ve kar devriği gibi doğal afetlerden dolayı ya da yaşlı ve verimden düştüğü için kesilmesi gereken cevizlerin yerinde işlenerek işlenmiş ürüne dönüştürülmesi.

ÇEKÜL ve işbirliği yapan kuruluşlar bu hedefler doğrultusunda 1998 yılından bugüne kadar, 6000 adet hızlı ve nitelikli ürün veren ceviz fidanı dağıtır. Ceviz ağaçlarını tehdit eden temel nedenlerden biri kütük ticaretidir. Dağıtılan fidanların bir-iki yıl içerisinde ürün vermesiyle, yöre halkı kütük ticareti yapmaktan caydırılır. İlçede ceviz ağaçlarının niteliksiz olanları tespit edilerek, aşılama yoluyla daha nitelikli ceviz yetiştirme çalışmaları başlatılır. Yöre halkının nitelikli ceviz yetiştirmeye özendirilmesi ve koruma bilincinin artırılması projenin hedeflerinden biridir. Bu amaçla, 1999 yılında Bahçesaray Ceviz Şenlikleri düzenlenir ve ürün değeri yüksek cevizler değerlendirilerek yetiştiricileri ödüllendirilir. Şenlik 2000 ve 2001 yıllarında da tekrarlanır. Ceviz şenliklerinde bol meyve vermesi bakımından, nitelikli 9 ceviz türü belirlenir, belirlenen bu türlerin çoğaltılması ve daha sonra Bahçesaray iklimine uygun başka yörelerde yetiştirilmesi için iki yıl boyunca sürecek olan inceleme girişimi başlatılır.

1999 yılında, Van Valiliğinin desteğiyle, verimden düşen yaşlı cevizlerin değerlendirildiği "Ceviz Ahşap İşleri İşleme Atölyesi" kurulur. Atölyenin kuruluşu için, Bursa'dan torna tezgahları, Amasra'dan ustalar getirilir. Çıraklara eğitim verilir. Atölyede daha nitelikli ahşap üretebilmek için Valilik desteğiyle ahşap kurutma fırını ve kütük kurutma fırını temin edilir.

Projenin sosyal boyutunun bir ögesi olarak sekiz Bahçesaraylı çocuğun yarı yıl tatilinde İstanbullu aileler yanında ağırlanması sağlanır. Kadınlara ve çocuklara yönelik çevre koruma ve bilinçlendirme eğitimleri verilir. Ceviz üreticileri Van, Bolu ve İstanbul'da eğitimlere gönderilir. Ayrıca, yörede klonal ceviz yetiştiriciliği, aşılı fidan üretimi, aşılama ve bakım gibi uygulamalı eğitimler proje boyunca sürekli olarak verilir. Böylece 150 dönümlük bir alana "klonal ceviz bahçesi" kurulması sağlanır.

2003 yılına gelindiğinde, proje 5 yılını geride bırakmıştır. Aynı yıl, yaz ve sonbahar aylarında yapılan iki alan çalışmasıyla ceviz yetiştiricilerinin uygulamaları değerlendirilir. Kaymakamlık serasının, ceviz bahçesinin ve ahşap işleme atölyesinin durum tespiti yapılır ve projede beraber çalışılan çiftçilerle aşılama ve bakım teknikleri konusunda bahçelerinde kısa eğitim çalışmaları düzenlenir. Bu çalışmalara göre 2003 yılında proje için bir ihtiyaç analizi yapılır. Bu ihtiyaç analizi ve projenin geçmişteki uygulamalarından alınan dersler ışığında, grup çalışmalarıyla yeniden projelendirme çalışmaları yapılır. 2004 yılı başlarına sarkan bu çalışmalarla bir yardım kuruluşuna hibe için başvurabilecek kalitede ve içerikte yeni bir proje taslağı oluşturulur.

Alınan dersler

2004 yılında yedinci yılına giren Bahçesaray Cevizlerini Çoğaltalım Yaşatalım projesinden alınan dersleri ÇEKÜL Vakfı Koordinatörü Zeynep Boratav şöyle özetliyor:

“Projeyle fidan üreticiliği yaygınlaştı. Gözlemler ve analizler sonucu, durum tespiti çalışmaları ve buna göre ihtiyaç belirlemesi hedeflerine ulaşıldı. Ancak, proje kısıtlı bir bütçe ile yürütüldüğü için ceviz ağaçlarını koruma ve çoğaltma teknikleri hakkındaki eğitimler geniş kapsamlı olamadı, sınırlı kaldı. Kadın ve çocukların projeye dahil edilmesi kısmında eksikler görüldü.

Yapılan yeni projenin uygulaması sırasında, daha katılımcı, yöre kadınlarını projeye dahil eden, daha etkin çalışmaların yapılması ve yukarıda getirilen önerilerle ÇEKÜL ve alan ekibi arasında koordinasyonun sağlanması önemli olacaktır. Bu doğrultuda, projenin yeniden biçimlendirilmesi ve ikinci aşama için malî destek sağlama girişimi hedefler arasındadır.”

Bilgi ve iletişim için

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL)

Zeynep Boratav, Vakıf Koordinatörü

Ekrem Tur Sokak, No:8 Beyoğlu, 34435 İstanbul

Tel: (212) 249 64 64

Faks: (212) 249 64 64

E-posta: info@cekulvakfi.org.tr

Web: www.cekulvakfi.org

BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİYLE GENÇLERİ BULUŞTURAN BİR PROJE

Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor

Bilişim teknolojilerinin ve bilgisayar kullanımının bu kadar yaygınlaştığı ve neredeyse pek çok alanda vazgeçilmez hale geldiği bir çağda, öyküsünü anlatacağımız proje gerçekten de önemli bir işlev görüyor. Habitat İçin Gençlik Derneği tarafından yürütülmekte olan Türkiye’de E-Yönetişimin Gelişimi İçin Gençlerin Yetkin Kılınması-Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor Projesi bilgisayar kullanımını bilen gönüllülerin bilmeyen gençlere öğretmesini kapsıyor. Türkiye’de genç nüfusu oluşturan 15 – 26 yaş grubunun 2007 yılında ülke nüfusu içindeki payı yüzde 18’e ulaşmış durumda ve bu da 13 milyona yakın bir genç nüfusa denk geliyor. Böylesine büyük bir grubun ihtiyaçları, sorunları, hayattan beklentileri düşünüldüğünde ve genç nüfusun işsizlik ve istihdam sorunları gözönüne alındığında, bu tür projelere ne kadar çok ihtiyaç duyulduğu daha iyi görülüyor. Birleşmiş Milletler tarafından “En iyi uygulanan proje” örneği olarak da seçilen proje, amaçlarına ulaşan zengin bir deneyimi yansıtıyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği Türkiye’de 1995 yılında 100’e yakın ülkede yaklaşık 300 gençlik organizasyonunun üye olduğu Youth for Habitat (Habitat İçin Gençlik) Uluslararası İletişim Ağı’nın bir parçası olarak kurulur. Bu iletişim ağının dünya sekreteryalığı görevini sürdüren dernek, aynı zamanda yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde çok yönlü etkinlikler düzenliyor. Derneğin hedefleri arasında, sürdürülebilir kalkınma ve sağlıklı çevre, gençliği yapabilir kılacak etkinlikler düzenlemek, Birleşmiş Milletler zirveleri, Avrupa Birliği zirveleri ve gençliği ilgilendiren diğer uluslararası toplantıları izlemek ve gençliğin bu toplantılara katılımını artırmak, bu zirvelerde gençlik lehine kararların çıkması için katkıda bulunmak, gençlik grupları arasındaki iletişimi sağlamak ve eğitim programları geliştirmek bulunmaktadır. Ayrıca, gençlerin yönetime katılımı, gençlik ve gençlik organizasyonlarının bir araya gelecekleri meşru platformlar, liselerde öğrenci birlikleri, üniversitelerde öğrenci konserleri,

yerel yönetimlerde gençlik meclisleri oluşturmak ve bu platformların bir araya gelerek ulusal yapılanmalarını sağlamak derneğin diğer hedefleri arasında. Sivillik, yerellik, hesap verebilirlik ve kolaylaştırıcılık derneğin benimsediği öncelikli ilkeleridir.

Proje fikri

Öncelikle gençleri etkin kılabilecek faaliyetlere önem veren Habitat İçin Gençlik Derneği, bu konudaki ulusal ve uluslararası standartları ve ilkeleri önemseyen bir kurum olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinin rolünü, Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşma açısından öne çıkarır. Ayrıca, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde olan Türkiye'nin e-yönetişime geçiş sürecini hızlandıracak faaliyetleri gerekli görür. Hem bu açıdan ve hem de sürdürülebilir kalkınmanın itici gücü olan gençlerin bilgi teknolojilerine erişiminin ve etkin şekilde kullanımının Türkiye'nin küresel bilgi ekonomisindeki etkinliğinde kilit bir öneme sahip olduğu inancıyla harekete geçer.

Türkiye gibi 15-26 yaş arasındaki genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranının 2007 yılında yüzde 18 gibi yüksek bir rakama ulaştığı bir ülkede, gençlerin hayata aktif katılımı ve beklentilerinin karşılanması son derece önemli bir konudur. Bu bilgi, iletişim ve teknoloji çağında gençlerin gençlikle ilgili merkezî düzeyde planlama, karar alma ve uygulama süreçlerinde başta hükümet olmak üzere sivil, kamusal ve özel alanlarda eşit ortaklar olarak bulunmalarının gerekli koşullarından biri de bilgiye erişimlerinin ve kullanımlarının kolaylaştırılmasıdır.

Habitat İçin Gençlik Derneği ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, sürdürülebilir kalkınmanın bilgi ve iletişim teknolojileriyle güçlendirilmesi amacıyla Microsoft'un "Türkiye Bilişimle Kalkınıyor" vizyonunu destekler ve Microsoft Türkiye ortaklığında "Türkiye'de E-Yönetişimin Gelişimi İçin Gençlerin Etkin Kılınması" başlıklı bu projeyi geliştirir ve uygulamaya başlar.

Proje kapsamı

Proje, esas olarak Türkiye'de daha fazla gencin bilgiye ve teknolojiye erişimini sağlayarak Türkiye'de e-yönetişimin gelişimine katkıda bulunmayı hedefler. Dernek bu amaçla, bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda gençlerin kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik olarak projesini, Microsoft Türkiye ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ortaklığında "Türkiye'de e-Yönetişimin Gelişimi İçin Gençlerin Yetkin Kılınması" adıyla geliştirerek uygulamaya başlar.

“Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor” adıyla da bilinen bu proje, Türkiye Yerel Gündem 21 Programı (YG21) kapsamında oluşturulan yerel gençlik meclislerinde bulunan ve illerdeki özellikle sosyal imkânları kısıtlı gençlerin, öncelikli olarak da genç kızların bilişim teknolojileri konusunda kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik olarak hayata geçirilir.

Kısa bir zamanda yaygın biçimde uygulanmaya başlanan proje, Birleşmiş Milletler tarafından en iyi uygulanan proje örneği olarak gösterilir.

İki aşamada uygulanması tasarlanan projenin birinci aşaması Mart 2005 tarihinde uygulanmaya başlar ve Mart 2006’ya kadar sürer. Bu süre zarfında projede gönüllü olarak çalışan eğitimcilerin desteğiyle, bir yılda 1600 gencin temel bilgisayar eğitimi-ne ulaşması hedeflenir ve 6 bölgede 1200 gencin temel bilgisayar eğitimine erişimi sağlanır.

İkinci aşaması Mart 2006 tarihinde başlayan “Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor” projesinin 2009 yılında bitirilmesi hedeflenir. Bu üç yıllık süreçte genişletilmekte olan gönüllü eğitimci takımıyla proje kapsamında, sosyal imkânları kısıtlı, 15-25 yaş grubundaki 100 bin gence temel bilgisayar eğitimi verilmesi planlanır. İkinci aşamanın başlangıcından bugüne kadar, 7 bölgeden 23 ildeki 45 gönüllü eğitimci ile 3 bin gence temel bilgisayar eğitimi verilir. Şu ana kadar eğitimlere katılanların yüzde 58’ini genç kızlar oluşturuyor. Katılımcıların yaş ortalaması 19. Eğitimleri tamamlanan kişilere proje kapsamında katılım belgesi de veriliyor.

Proje ortakları tarafından imzalanmış eğitimci belgelerine sahip gönüllü eğitimci, proje için kilit rol oynar. Bu bağlamda, gönüllü akran eğitimci havuzunun genişletilmesine özellikle önem verilir ve bu yolla daha fazla ilde daha çok gence eğitim olanaklarının ulaştırılması hedeflenir. Bu kapsamda gönüllü eğitimci tarafından yetiştirilen 43 ildeki 85 yeni eğitimci ile proje eğitimlerine devam edilir. Ayrıca, projede gönüllü olarak görev alan eğitimci arasında bilgi ve deneyim paylaşımını kolaylaştırmak için ulusal koordinasyon toplantıları düzenlenir. Farklı kurum ve kişileri gönüllü eğitimciyle bir araya getiren toplantıların ilki Ocak 2006 tarihinde Ankara’da ikincisi ise Mayıs 2007 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilir.

Projenin doğrudan yararlanıcıları olarak sosyal imkânları kısıtlı gençler belirlenir. Aynı zamanda, Yerel Gündem 21 Kadın Meclisleri kanalıyla kadınlara da ulaşılmasına özellikle önem verilir. Belediyeler ve diğer yerel ortaklıklar aracılığıyla muhtarların, imamların, çocukların, farklı STK'ların üye ve hedef kitlelerinin de bu eğitimden yararlanmaları sağlanmaya çalışılır.

Mayıs 2006'ya gelindiğinde, proje kapsamında bir kampanya da planlanır ve uygulanmaya başlanır. "Paylaşalım Bilişimle Buluşalım" isimli kampanya, Ayhan Şahenk Vakfı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Devlet Demiryolları ile Microsoft ve Habitat İcin Gençlik Derneği'nin geliştirdiği ortaklık çerçevesinde yürütülür. "Paylaşalım Bilişimle Buluşalım Kampanyası", "Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor" projesinin uygulanmasına yerel ikinci el bilgisayar laboratuvarları kurarak destek olur. Kampanya süresince 68 kentte 5229 adet yenilenmiş ikinci el bilgisayar dağıtılır.

Proje, Mayıs 2007 tarihinde Microsoft'un Kahire'de düzenlediği Sosyal Sorumluluk Programları konulu toplantıda tanıtılır ve Microsoft ortaklığında Afrika ve Ortadoğu Bölgesi'nde uygulanan 132 proje arasında en iyi iki uygulamadan biri olarak seçilir.

Projenin Türkiye'nin bilişimle kalkınma programına dönüşmesi ve daha fazla yaygınlaşması amaçlanır ve bu bağlamda, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, AIESEC, Vodafone, Cisco Systems, IDEA E-Learning gibi kurumlarla yeni ortaklıklar geliştirilmeye başlanır.

Dernek, projenin kalan süresinde Microsoft'un "Unlimited Potential-Sınırsız Potansiyel" adlı eğitim paketinin Türkiye'ye uyarlanarak gönüllü eğitimciler ve online (çevrimiçi) eğitim desteği ile yüz binlerce gencin bilgisayar okur yazarı yapılmasını hedefler. Proje kapsamındaki yeni dönem çalışmaları, yeni hedefleri ve sosyal etki araştırmaları aracılığıyla varılan sonuçların ve başarı öykülerinin kamuoyu ile paylaşılmasına özellikle önem verilir.

Alınan dersler

Öyküsünün yazıldığı dönemde uygulanmakta olan "Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor" projesinin uygulanma sürecinden edinilen dersler ve deneyimleri dernek temsilcisi Başak Demir şöyle özetliyor:

“Birleşmiş Milletler’in Küresel İlkeler Sözleşmesi ve Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinin önceliklerinden olan özel sektör, kamu ve sivil toplum kurumlarının eşit ortaklık anlayışı çerçevesinde sosyal sorumluluk programları geliştirmesi fikriyle bu proje kapsamında geliştirilen güçlü ortaklık, projenin büyüyerek bir çerçeve programa dönüşmesini kolaylaştırdı. Belirlenen yeni strateji doğrultusunda gençlik ve bilişim konularında uzmanlaşmış yeni ortaklıklarla, projenin Türkiye’de bilişim açığını kapama yolunda öncü haline geleceğine inanıyoruz.

Türkiye genç gönüllü öğretmen havuzunun oluşturulması sürecinde ahlakî sözleşmelerle gönüllülük kültürünün yaygınlaştırılması, 43 ildeki yüzde fazla genç gönüllü öğretmen ve Yerel Gündem 21 gençlik meclislerinin desteği ile eğitimlerimizi binlerce dezavantajlı gence ulaştırabiliyoruz.

Genç gönüllüler arasında deneyim ve işbirliğini arttırmak hedefiyle ağılar geliştirmeyi hedefledik ve bu kapsamda gönüllü öğretmenleri ulusal koordinasyon toplantılarında bir araya getirdik. Bu toplantılar gönüllü öğretmenlerle proje ortakları, proje ekibi ve farklı kurum temsilcilerini de buluşturma fırsatı verdi.

Projeyi bir sosyal sorumluluk programı olarak pazarlamak yerine görünürlüğünü başarı öyküleri ile arttırmayı hedefledik ve bu kapsamda özel bir araştırma şirketi ve bu alanda uzman bir danışman ile anlaşarak sosyal etki araştırmasına başladık. Çıkan başarı öykülerini bir kitapçıkta toplamayı hedefliyoruz.”

Bilgi ve iletişim için

Habitat İçin Gençlik Derneği

Başak Demir, Dernek Temsilcisi

Fulya Mah. Mevlüt Pehlivan Sok. Ali Sami Yen Apt. 8A/2, Mecidiyeköy - İstanbul

Tel: (212) 275 74 98 / 36

Faks: (212) 275 55 19

E-posta: info@youthforhab.org.tr

Web: www.bilenlerbilmeyenlerebilgisayarogretiyor.net , www.youthforhab.org.tr

KIZ ÇOCUKLARINI OKUTMA PROJESİ

Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları

Bu öyküde anlatılan proje, Doğu ve Güneydoğu Anadolu illeri başta olmak üzere, kalkınmada öncelikli kırsal bölgelerde ekonomik olanakların öncelikle erkek çocukların eğitimi için kullanıldığı, bu nedenle kız çocukların eğitimlerini sürdürmediği gerçeğine dayanmaktadır. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin ailelerinin maddî yetersizliği nedeniyle öğrenimlerine devam edemeyen kız öğrencilere eğitimde fırsat eşitliği sağlanması ve bu öğrencilerin meslek sahibi ve "ufku açık" bireyler haline gelmelerini amaçlayan "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları" projesi tüm STK'lar için dersler içeriyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD), ülkemizde herkese fırsat eşitliği içinde, çağdaş bir eğitim sağlamak, Atatürk ilke ve devrimlerinin aydınlığında bilinçli, eğitilmiş, çevreye duyarlı, insan, çocuk ve kadın haklarına saygılı, çağdaş bir toplum oluşturmak amacıyla 1989 yılında kurulur. ÇYDD, bu amaçla üyeleri ve Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), Kültür Bakanlığı, yerel ve mülki yönetimler ile işbirliği içinde ve çağdaş destekçilerinin katkılarıyla, ülke sorunlarının çözümüne yönelik somut projeler gerçekleştirir. Üyeleri, eğitilmiş, ülkesine bilgi, beceri ve deneyim birikimiyle hizmet etmek isteyen ve profesyonel sorumlulukla çalışan gönüllülerdir. ÇYDD'nin halihazırda ülkeye yayılmış 100 şubesi ve 15 bin üyesi bulunmaktadır.

Proje fikri

ÇYDD 1996 yılında, Şırnak il merkezinde ve İdil ilçesinde kırsal alan çalışmaları başlatır. Bu çalışma sırasında, bölgede kız çocuklarının okullaşma oranlarının Türkiye geneline göre düşük olduğu dikkati çeker. Gerçekten de Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın 2000 yılı verilerine göre, Türkiye genelinde toplam okur-yazarlık oranı yüzde 85.6 iken, bu oran Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yüzde

68.8'e düşmektedir. Okur-yazarlık oranının cinsiyetler arasındaki dağılımında da bu bölge Türkiye toplamının gerisindedir. Türkiye'de erkeklerin yüzde 92.4'ü, kadınların yüzde 78.7'si okur-yazar, bölgedeki erkeklerin yüzde 81.8'i, kadınların sadece yüzde 55.6'sı okur-yazardır. İlköğretimde cinsiyete göre okullaşma oranlarında da bölge ülke ortalamalarının gerisindedir. Türkiye'de kız çocuklarının ilköğretimde okullaşma oranı ortalama yüzde 92.3'ken bu oran bölgede ortalama yüzde 75.2'dir. Bu istatistiklerin ortaya koyduğu durum vazifeye kendiliğinden işaret eder. Fikir, kız çocukların küçük yaşta evlendirilerek anne olmaları yerine, burs ve ders aracı gibi destekler sağlanarak ailelerine yük olmadan lise eğitimlerini tamamlamaları, meslek edinip buldukları yörede birer çalışan kadın-anne konumuna gelmeleri, yüksek öğrenim görmeleri, böylece bilgili, bilinçli ve yaşadıkları bölgenin sorunlarına çözüm getirebilen, yurttaşlık bilincine sahip bireyler olmalarına dayanmaktadır. Öte yandan, genç kızların bir yandan kendilerini geliştirecek eğitimi alırken, diğer yandan da yaşadıkları çevreyi geliştirici eğitim faaliyetlerinde yer almaları sağlanabilecektir.

Proje kapsamı

ÇYDD projeye 1996 yılında bölgede yaşanan eksiklikleri saptamakla başlar. Bu saptamalar doğrultusunda bölgenin koşullarına göre hedefler belirler. Bölgede yaşayan, başarılı, ancak ekonomik koşulları yetersiz olan kız öğrencilere karşılıksız öğrenim bursu verilmesi için, valiler, vali yardımcılarını, kaymakamlar, il ve ilçe milli eğitim müdürleri, milli eğitim şube müdürleri, kültür müdürleri, okul müdürleri ve öğretmenlerle iletişime geçer.

1997 yılında Siirt'in Pervari ilçesinde 17 kız öğrenciyeye burs sağlanarak başlatılan kız çocuklarını okutma projesi, ertesi yıl yaygınlaştırılır. Burs sağlanan öğrenci sayısı 237'ye çıkar. 2000 yılında, Turkcell İletişim A.Ş. projeye sponsor olur. Bu yeni malî kaynakla 33 ilde 5000 kız öğrenciyeye burs verilir ve proje bu aşamada "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları" adını alır. Proje, 2002 yılında 35 ile yayılır. 2004 yılında, İstanbul'da göç almış 17 ilçede okuyan 500 öğrenciyeye de burs verilir, böylece projenin uygulandığı il sayısı 36'ya, burs verilen öğrenci sayısı 7400'e ulaşır.

ÇYDD bu proje kapsamında burs alarak lise öğrenimini tamamlayan ve üniversite sınavında başarılı olup yüksek öğrenim hakkı kazanan kız öğrenciyeye, üniversite bursu vermeye devam eder. 2003 yılında, projeden burs alan ve bir önceki yıl üni-

versiteyi kazanan 46 öğrenciye verilen üniversite bursu sayısı 119'a çıkar. "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları" projesinin uygulanma sürecinde, 2000-2001 ders yılında ilköğretimi bitiren 87 kız öğrenci, herhangi bir hazırlık kursuna gitmeden Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen ve Meslek Liseleri ile Süper Lise ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerin sınavlarını kazanırlar.

Proje kapsamında burs alarak liseden mezun olan öğrenci sayısında da önemli düzeyde gelişme kaydedilir. 2001 yılında 74, 2002 yılında 300, 2003 yılında ise bir önceki yıla göre neredeyse yüzde 100'lük bir artışla 585 kız öğrenci liseden mezuniyet diploması alır. Böylelikle, 2002-2003 yılı öğretim yılının sonuna gelindiğinde, ÇYDD'nin bursuyla lise mezunu olan kız öğrenci sayısı toplam 959'a ulaşır. Projeye katılan öğrenciler arasında üniversiteyi kazananların sayısında da kayda değer bir artış yaşanır. 2001-2002 öğrenim yılında, projeden burs alan 46 öğrenci, 2002-2003 yılında ise 73 "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızı", üniversiteyi kazanarak burslarına devam etme hakkı elde eder.

2003-2004 öğretim yılında "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları" projesi kapsamında geliştirilen "Yönderlik Programı" yoluyla proje dahilinde burs alan ve üniversite sınavını kazanıp bir öğretim kurumuna yerleşmeye hak kazanan 46 öğrenciye, yeni

yaşamlarında destek sağlamaya, sorunlarıyla başa çıkabilmeleri için yol göstermeye gönüllü 46 kadın yönderin projeye katılımı sağlanır. İlk yılın yönder adayları, Turkcell'in kadın yöneticileriyle, basının önde gelen kadın yazar ve yöneticileri arasından seçilir.

Alınan dersler

ÇYDD "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları" projesinin başarılı olabilmesini sağlayacak temel etkenin, burs verilecek öğrencilerin doğru seçimi olduğunu tespit eder. Bu seçimleri gerçekleştirmek için kendi kriterleri yanında, bölgede yerleşik kurumların deneyimlerine başvurulur ve il ve ilçelerin mülki idare amirleriyle bu konuda olumlu bir iletişim kurulur. Millî Eğitim Müdürleri ile okul müdürleri burs alacak öğrencilerin seçilmesinde yardımcı olurlar. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu da, uzmanları yoluyla, burs gereksinimi duyan öğrencilerin belirlemede ÇYDD'ye destek verir. Yerelde deneyim sahibi olan kurumların katkısı projeyi başarıya götüren başlıca faktör olur.

ÇYDD, projenin uygulama aşamasında karşılaşılan sorunları ve alınan dersleri şöyle özetliyor:

"Projenin uygulama aşamasında, öğrencilerin okula düzenli devam etmelerini izlemekte ve devamlarını gösteren belgelere ulaşmakta zorluk yaşandı. Bu zorluğun başlıca nedeni, bünyelerinde ÇYDD şubeleri bulunan Şanlıurfa, Konya, Van, Diyarbakır ve Kars illerinin dışındaki proje uygulama bölgelerinin şubelerimize olan uzaklığıydı. Karşılaşılan diğer bir zorluk, bursların öğrencilere banka havalesi yoluyla ulaştırılması sırasında yaşandı. Bölgelerde, kapanan veya başka şubelerle birleştirilen banka şubeleri olması durumunda, yollanan burslarda karışıklıklar ve gecikmeler yaşandı. Bankaların bu konuda ÇYDD ile sürekli iletişim içinde olmasının gerekliliği tespit edildi.

Proje dahilinde belirlenen amaçlardan biri olan kız çocukların sekiz yıllık ilköğretimden sonra eğitimlerine devam etmeleri konusunda öğrenciler ÇYDD'yi bilgilendirmedikleri takdirde, aileleriyle tek tek iletişime geçildi. Zaman zaman "Bir boğaz eksik olsun" düşüncesiyle kızını evlendirmeyi düşünen babalarla, kızlarının eğitimlerini devam ettirmeleri için ikna görüşmeleri yapıldı.

Projenin tasarlanma aşamasında planlanmamış olmasına karşın, uygulamanın üçüncü yılında üniversite öğrencilerine de burs verilmesi sağlandı. Aynı şekilde, proje dahilinde yer almamasına karşın, 2001 yılında öğrencilere Turkcell tarafından okul çantası ve kırtasiye malzemesi verildi. Ertesi yıl yine Turkcell tarafından başarılı öğrencilere birer kol saati armağan edildi. Aynı yılın yaz döneminde, Van'da ve Şanlıurfa'da okuyan 40 başarılı öğrenci İstanbul'a getirildi, öğrencilerin kültür gezilerine katılımları sağlandı.

Projenin her adımında emeği olan ÇYDD ve Turkcell, "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları Projesi"yle Türkiye'de ve yurtdışında pek çok kez ödüle değer bulundu.

Önümüzdeki yıllarda da devam etmesi planlanan "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları Projesi", ülke çapında ulaştığı başarıyla, Türkiye'de faaliyet gösteren diğer özel kuruluşların da sosyal bilincinin gelişmesi ve sosyal alanda destek vermeleri konusunda öncü bir proje olmuştur. Bugün, birçok kişi ve kuruluş, kendi imkanları dahilinde kız çocuklarımızın eğitimine katkıda bulunmak için ÇYDD'yle işbirliğine girmiştir".

Bilgi ve iletişim için

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD)

Evliya Çelebi Mah. Şimal Sok. No: 10, 80050 Şişhane - İstanbul

Tel: (212) 252 44 33

Faks: (212) 252 65 95

E-posta: cydd@cydd.org.tr

GİRİŞİMCİLİKTE KADIN DAYANIŞMASI VE BİR DESTEK PROJESİ

Aday Kadın Girişimci

Kadınların iş gücüne katılım oranı Türkiye genelinde yüzde 24 civarında. Ancak, bu oran kentlerde yüzde 16'ya düşmektedir. Benzer biçimde, yönetici düzeyinde çalışanların sadece yüzde 11'i kadındır ve yüksek okul mezunu olanların dahi sadece yüzde 72'si ekonomik bir faaliyet içindedir. Bu nedenle, kadınların toplumsal üretime katılımlarını artırmaya yönelik projeler acil ve önemli bir ihtiyaçtır. Kadın Girişimcileri Derneği de bu ihtiyaç doğrultusunda Aday Kadın Girişimci Destek projesini geliştirir.

MODELİMİZ doğrudur. Erkeklerimiz DEVLETTE,
Kadınlarımız ise SİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNDE
çalışmaktadır.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Kadın Girişimcileri Derneği (KAGİDER), hukuk, yönetim danışmanlığı, sağlık, ilaç, maden, gıda, turizm, yayıncılık, halkla ilişkiler, tekstil, insan kaynakları, pazarlama, reklamcılık, finans ve bilişim sektörlerinde çalışan Türkiye'nin önde gelen kadın girişimcilerinin bir araya gelmesiyle Eylül 2002 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur. KAGİDER geleceğin iş dünyasını yapılandırmada etkin kadın girişimciler yaratmayı ve Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmayı hedef olarak belirler. Bu vizyon doğrultusunda, KAGİDER değer yaratan kadın girişimcileri güçlendirmeyi ve Türk kadın girişimciliğinin dünya ile bütünleşmesini sağlamayı, böylece Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmayı kendine misyon edinir. KAGİDER'in Dış İlişkiler, Eğitim ve Danışmanlık, İletişim ve Organizasyon, Kaynak Yaratma, Stratejik Planlama ve Üye ve Aday Proje Başvurularını Değerlendirme konularında görev yapan Komiteleri vardır.

Proje fikri

Yukarıda belirtilen istatistiksel veriler, kadınların ekonomik hayattaki konumlarını göstermek açısından sadece bir başlangıç noktasıdır. Bu rakamlar ücretler, terfi, iş güvencesi, sosyal güvenlik yardımları gibi konulardaki yaygın cinsel ayrımcılık ile birlikte düşünüldüğünde tablo daha da kararır. Bu koşullarda kendi işini kurmuş, istihdam ve ekonomik değer yaratan kadınların sayısı da parmakla gösterilebilecek kadar azdır.

KAGİDER'in "Aday Kadın Girişimci" destek projesinin fikri bu gerçeklikten doğar. Kadınların ekonomik hayattaki yerlerinin hak ettikleri seviyeye getirilmesine katkıda bulunmak için, bir yandan sayıları az da olsa varolan kadın girişimcileri bir araya getirerek bir etkileşim ortamı yaratılmalı, diğer yandan da kadın girişimci sayısı artırılmalıdır. Bunun için istihdam ve ekonomik değer yaratan kadın girişimcilere destek verecek, onlarla bilgi ve deneyim paylaşımını sağlayacak bir proje geliştirilmelidir.

Proje kapsamı

KAGİDER iki yıllık bir döngü için planladığı "Aday Kadın Girişimci" destek projesini 2003 yılının Haziran ayında uygulamaya başlar. Öncelikle kadınlara yönelik girişimcilik eğitimleri düzenlenir. Bu eğitimleri alan kadınlarca yaratılan aday proje başvuruları kabul edilir. Kadın girişimci adaylarının başvurularının incelenmesi sırasında

eksiklikler tespit edilir. Bu tespitler ışığında iş planı ve fizibilite çalışması ve teknikleri konusunda yeni bir eğitim programı geliştirilir ve uygulanır. Projenin kapsamı içerisinde belli uzmanlık alanlarında danışmanlık hizmeti sağlanması ve birebir rehberlik yapılması da vardır. Böylelikle, bir iş fikri olan kadın girişimciye fikrini geliştirmek, işini kurmak ve kurduktan sonra da destek olmak gibi girişimciliğin bütün aşamalarında destek olunması sağlanır. Proje KAGİDER'in üyelik aidatlarının yanısıra çeşitli sponsorluklar ve KOSGEB, Üniversiteler, Çalışma Bakanlığı gibi kuruluşların desteği ile hayata geçirilir.

2003 yılının Haziran ayında düzenlenen Girişimci Bilinci Geliştirme Semineri'ne 11 ilden çoğu üniversite mezunu 20 ila 61 yaş arası toplam 129 kişi katılır. Bu seminerin ardından Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki kadın girişimci adaylarından toplam 94 proje başvurusu gelir. Projeler, eğitim durumu, yetkinlik, profesyonel deneyim, genel görünüm, olgunluk seviyesi, istihdam aralığı, yenilikçilik, projenin rekabetçi kabiliyeti ve finansman kaynağı gibi kriterlere göre değerlendirilir. Ön elemeyi geçenler arasından KAGİDER'in destekleyeceği 25 proje belirlenir. Bu projelerden 6'sı tekstil, 4'ü gıda, 2'si reklam, 2'si tarım, 2'si hizmet, diğerleri de, kimya, kuyumculuk, hayvancılık, sağlık, eğitim, el sanatları, inşaat, ilaç ve çimento sektörü için geliştirilmiş işlerdir. Bu projeler için iş yönetimi, liderlik, kişisel gelişim ve finans gibi alanlarda bilgi ve beceri geliştirmeye yönelik bir eğitim programı uygulanır. Bu eğitim programı sonrasında bir eleme daha yapılarak, seçilecek projeler için KAGİDER üyeleri tarafından birebir rehberlik yapılması planlanır. Öte yandan, bu projelere yine KAGİDER üyeleri tarafından belirli uzmanlık alanlarında danışmanlık hizmeti sağlanacaktır. Ayrıca, halihazırda kendi şirketini kurmuş ve projesini gerçekleştirmek yolunda çalışmaya başlamış 11 kadın girişimci de özel statüde desteklenir. Bunlar arasından yakın takibe alınmaya değer bulunan 5 projenin sahibi kadın girişimci ile uzun vadeli bir destek ilişkisi kurulur.

Alınan dersler

KAGİDER Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Yasemin Tural Güzelkan projenin geldiği aşama itibarıyla alınan dersleri şöyle anlatıyor:

"Çalışma grubunun yakalamış olduğu sinerji, güven ve dostluğun ve grup üyelerinin kendi girişimleri esnasında yaşadıkları kötü deneyimleri yeni girişimcilere yaşatmama çabasının hiç şüphesiz projenin başarısında önemi büyüktür.

Projeyi planlarken Türkiye’de faaliyet gösteren eğitim amaçlı kurulmuş firmaların girişimcilik eğitimi konusundaki yetersizliklerinin farkında değildik. Bu sürecin istem dışı uzamasına neden oldu. Desteklenen projeler KAGİDER’in oluşturduğu aday proje grubu tarafından gönüllü olarak desteklenip yaşatılmaya çalışıldığı için zaman konusunda sıkıntılar yaşandı, ancak projenin başarısı temelde çıkar gözetmeden destek almak ve vermekten kaynaklanıyor.”

Bilgi ve iletişim için

Kadın Girişimcileri Derneği (KAGİDER)

Yasemin Tunal Güzelkan, Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Ortaklar Caddesi No: 4, Aksu Apartmanı Kat 4 Daire: 13, 80290,
Mecidiyeköy - İstanbul
Tel: (212) 213 01 62 63
Faks: (212) 213 01 64
E-posta: kagider@kagider.org

VAN'DAN SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞAL KAYNAKLAR PROJESİ

Sürdürülebilir İnci Kefalı Balıkçılığı ve Tüketimi

Doğa ve insan arasındaki ilişkiler son derece karmaşıktır. İnsanlığın başlangıcından bu yana doğa ile içiçe yaşayan insanlar, doğal kaynakları tüketme ve yeniden üretme konusunda çok yanlış ve fazlasıyla kalıplaşmış alışkanlık ve geleneklere sahip. Bu durum, doğal kaynakları doğrudan kullanarak geçimini sağlayan, özellikle kırsal kesimde yaşayan insanlar için bir an önce ve doğaya dost bir yaklaşımla çözülmesi gereken büyük sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlar yaratıyor. Van merkezli Doğa Gözcüleri Derneği, 2004 yılında uyguladığı "Sürdürülebilir İnci Kefalı Balıkçılığı ve Tüketimi" projesiyle işte bu sorunların çözümüne katkıda bulunan bir yaklaşım ve bir dizi faaliyet geliştirir. Katılımcı yöntem ve bilimsel duyarlılığın özellikle önemsendiği proje süreci, kırsal kalkınma ve alternatif geçim kaynaklarının yaratılması bağlamında önemli ipuçları içeriyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Doğa Gözcüleri Derneği, toplumda ekolojik bilincin oluşmasını sağlayarak doğal kaynakların tüketilmeden, korunarak kullanılması ve bu yolla dünya zenginliklerinin gelecek nesillere devrinin sağlanmasını amaçlayan Van merkezli bir STK'dır. Çalışmalarının başlangıcı 1992 yıllarına kadar uzanan dernek, belirtilen amaçlarına uygun olarak aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştirdi:

- > Doğa-insan ilişkilerinde ortaya çıkan sorunları tespit eder.
- > Sorunların çözümlenmesi ve önlenmesi amacıyla araştırmalar yapar veya yaptırır, öneriler geliştirir.
- > Doğa-insan ilişkilerinin dengeli ve sürdürülebilir olması için eğitim çalışmalarını yapar ve benzeri bilimsel-sosyal etkinlikler düzenler, sürdürülenlere katılır.
- > Amaçlarını destekleyecek eğitim-tanıtım malzemeleri üretir.
- > Amaçları doğrultusunda ulusal veya uluslararası düzeyde başka kişi ya da kurumların etkinliklerini destekler veya işbirliği yapar.

- > Ulusal veya uluslararası düzeyde projeler oluşturur, hayata geçirir ve varolan projelere katılır.
- > Ulusal ve uluslararası düzeyde danışmanlık yapar.
- > Gerektiğinde doğa-insan ilişkilerinden kaynaklı sorunların çözümü için her türlü yargı yoluna başvurur veya bu konuyla ilgili başka kişi ya da kurumları destekler.
- > Dernek amaçları doğrultusunda üyelerinin yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde eğitim almasını sağlar.

Proje fikri

“Sürdürülebilir İnci Kefali Balıkçılığı ve Tüketimi” projesinin temeli, hazırlanan bir doktora tezi sonucunda bu balığın aşırı avcılığa maruz kaldığının tespitine dayanır. Bu yüzden 1992 yılına kadar uzayan çalışmalar aslında akademik kaygılarla başlar. Ortaya çıkan sonuçlardan hareketle 1992-1997 yılları arasında alternatif bir balıkçılık yönetim modeli geliştirilir ve bu model uygulanmaya çalışılır. Ancak bu modelin hazırlanması tamamen bilimsel yaklaşımlarla gerçekleştirilir ve yerel halkın katılımı baştan düşünülmez. Ayrıca, denenen çalışmaların hepsinin odağına devlet yerleştirilir. Üstelik, sadece büyük şehirlerde bulunan, ancak Van gibi illerde o günlerde hiç bulunmayan STK merkezli bir bakış açısı da geliştirilemez. Doğa Gözcüleri Derneği üyeleri, bu yıllardaki çalışmalarından, özellikle yerel halkın katılımı bağlamında çeşitli dersler

çıkarak projelerini 2004 yılında başlatırlar. Projenin pek çok gerekçesi vardır, zira hem doğal kaynakların ve ekosistem değerlerinin sürdürülebilir biçimde üretilmesi ve tüketilmesinin planlanması hem de yerel insanların sahip oldukları tarihsel, sosyal, ekonomik kalıp ve alışkanlıkların değiştirilmesi söz konusudur.

İnci kefalı, esas yaşam alanı olan Van Gölü'nde yumurta bırakmadığı için, ilkbahar aylarında sürüler oluşturarak akarsulara göç eder. 1996 yılı verilerine göre, toplam avcılığın yüzde 93'ü bu üreme göçü esnasında yapılır. 2003 yılı verilerine göre, bu oran yüzde 65'e gerilemiş olmakla birlikte, yanlış avcılık yine de devam eder. Üreme zamanında yapılan avcılık, hem balıklar yumurtlamadan yakalandığı için genç bireylerin stoka katılmasını engeller, hem de stok sürekliliğini sağlayacak yumurtlayıcı balıklar avlandığı için, damızlık balıklar azalır. Bu çift yönlü olumsuz sonuçlar, üreme dönemi balıkçılığı engellenmedikçe devam edecektir. Üreme dönemi balıkçılığında ısrar edenlerin ileri sürdükleri en önemli gerekçe ekonomik yetersizlikler ve geçim sıkıntısıdır. Van gölü çevresinde balıkçılıkla geçinen köylüler, "kış balıkçılığına geçin" önerisini teknelerinin yetersiz olduğu ve üreme zamanı dışında köylerine yakın yerlerde avcılık yapamadıkları yönünde gerekçelerle geri çevirirler. Zira, daha önceki yıllarda yürütülen çalışmalar esnasında, üreme dönemi balıkçılığının yasaklandığını, buna karşılık kendilerine yeni bir alternatif önerilmediğini dile getirirler. Bu yüzden, hem direnç gösteren bu köyler, hem de üreme dönemi balıkçılığını terk etmiş olduğu halde, uzun vadede meydana gelebilecek değişiklikleri izleyen ve üreme dönemi balıkçılığına dönme ümidi taşıyan köyler için alternatif geçim kaynakları oluşturulması gerekliliği ortaya çıkar.

Daha önce yapılan çalışmalarla alternatif geçim kaynakları olarak belirlenen kış balıkçılığı, balık tuzlama ve balık konserve atölyeleri kurulması, turizmin geliştirilmesi seçeneklerine yönelik altyapının geliştirilmesi öne çıkar. Kış balıkçılığına geçişte önemli ilerlemeler sağlanmış olmakla birlikte, özellikle balıkçı barınağı, soğuk hava depolarının yokluğu ve balıkların işlenerek satılmasını sağlayacak işleme-değerlendirme tesisleri konusundaki eksiklikler sürer. Oysa ki bu eksiklerin giderilmesi hem balığın pazarlama sorunlarının çözümüne, hem de balıkçılık sektörü içinde yeni bir iş kolunun doğmasına katkı sağlayabilecektir. Turizm ise yöre halkı tarafından çok az bilinir, hele ekolojik turizm hiç bilinmeyen bir alandır. İnci kefalının orijinal üreme göçünün izlenmesi, son iki yıldır yörede artık bilinen bir olay. Dışardan insanların

bu göçü izlemek için gelmesi yöre halkının balığın göçüne olan ilgisini de artırmış durumda.

Öte yandan, göl çevresinde inci kefalının önemli bir tüketim şekli, üreme zamanında yumurtalı olarak avlanan balıkların tuzlanarak yılın diğer zamanlarında tüketilmesidir. Bu durum üreme zamanında yapılan kaçak avcılığı teşvik eden bir "gelenek-alışkanlık" olarak ortaya çıkar. Bu yüzden projede geleneksel tüketimin sosyo-kültürel kökeni belirlenmeye çalışılarak, tüketim alışkanlığının değiştirilmesine yönelik ip uçları ortaya çıkarılır. Proje kapsamında bu alışkanlığın sosyo-kültürel ve geleneksel kökenleri belirlenmeye çalışılır. Kültürel ve geleneksel bir unsurun uzun vadede bile ortadan kaldırılamayacağı bir gerçek olduğuna göre, bu alışkanlığın zararının en aza indirilmesi ve sürdürülebilir bir forma dönüştürülmesi en makûl yol olarak görülür.

Proje kapsamı

"Sürdürülebilir İnci Kefalı Balıkçılığı ve Tüketimi" projesi, UNDP-GEF/SGP desteğiyle iki aşamada uygulanır. Bu anlamda, aslında bir ana başlık altında iki farklı proje söz konusudur. Demek, bu aşamalardan birincisinde alternatif geçim kaynaklarının yerel halkla birlikte değerlendirilmesi ve geleneksel tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi konusuna odaklanır. İkinci aşamadaysa, sürdürülebilir geçim kaynaklarının altyapısını hazırlama ve sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarını tanııtma konusunda çalışır.

Projede, yerel halkın inci kefalının korunmasına ilişkin geliştirilen yönetim modelini destekleyerek, sürdürülebilir balıkçılık politikalarını sahiplenmesi için alternatif geçim olanaklarının yerel halkla birlikte değerlendirilmesi hedeflenir. Geliştirilen bu alternatiflerin yerel halkın sosyo-kültürel ve ekonomik tercihlerine uygun olarak uygulanması durumunda, üreme dönemi balıkçılığında başlayan iyileşmenin devam edeceği düşünülür. Zira üreme dönemi balıkçılığından kış balıkçılığına geçiş arttıkça, kış balıkçılığının mevcut pazar sıkıntısı büyüyecek, buna bağlı olarak kârlılık düşecek ve sonuçta üreme dönemi balıkçılığından vazgeçenler için kış balıkçılığı daha cazip hale gelecektir. Balık tuzlama ve konserve atölyeleri kurulması, kış balıkçılığına geçişi hızlandıracaktır. Diğer taraftan, balıkçılık dışı bir sektörde çalışmak isteyenler için turizm, balığın göçünü izlemek amacıyla gelenler ve adayı ziyaret etmek isteyenlere bağlı olarak yeni bir sektör olabilecektir. Proje kapsamında hem daha önce belirlenen alternatiflerin yerel insanların sosyo-kültürel ve ekonomik tercihlerine uyumu kontrol edilir, hem de onların önerdikleri başka alternatiflerin değerlendirmesi yapılır.

Diğer taraftan, projenin birinci evresinde geliştirilen “Doğru ve Dengeli Beslenmede Balığın Yeri ve Önemi” adlı eğitim setiyle sınırlı sayıda köylü kadına yönelik eğitim çalışmaları yapılır. Köylü kadınlar balığın doğru tüketimini içeren eğitime çok büyük ilgi gösterirler. Hatta bazı köylerde aynı eğitimi erkekler de ayrıca almak ister. Bu nedenle, projenin ikinci evresinde sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının köylülere tanıtılması, bu tüketim şekillerinin teşvik edilmesi, balığı sofraya hazırlayan kadınların temel hijyen, doğru beslenme ve balığı doğru tüketme konusunda eğitilmesine özellikle önem verilir.

Projenin hedef ve faaliyetlerini Doğa Gözcüleri Derneği şöyle ifade ediyor:

- > Alternatif geçim kaynaklarının yerel halkın sosyo-kültürel ve geleneksel yapısıyla uyumunun kontrol edilmesi,
- > Beslenme alışkanlıklarının belirlenmesi ve balığın doğru tüketimi için bilinç oluşturma,
- > Balıkçılığın sürdürülebilirliği için gereken temel ilkelerin geleneksel kültür içine tekrar alınması,
- > Sürdürülebilir geçim kaynağı olarak tuzlu balık ve balık konservesi üretim atölyeleri için alt yapının geliştirilmesi ve tanıtımı,
- > Alternatif geçim kaynağı olarak göç gözlem turizminin alt yapısının oluşturulması,
- > Sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının tanıtımı,
- > Sürdürülebilir balıkçılık için, sosyal değişimi destekleyen temel koruma ilkelerinin güçlendirilmesi.

Alınan dersler

“Sürdürülebilir İnci Kefalı Balıkçılığı ve Tüketimi” projesi, hem Doğa Gözcüleri Derneği hem de kırsal alanda alternatif geçim kaynakları yaratma amacıyla proje yürüten veya yürütmek isteyen STK’lar için önemli dersler barındırıyor. Dernek temsilcisi Mustafa Sarı, proje fikrinin 1992 yılında oluşmasına rağmen, başta yerel halkın katılımıyla ilgili çeşitli eksiklerden dolayı, uygulama aşamasına 2004 yılında geçebildiklerini belirtiyor. Projelerde bilimsel yaklaşıma önem verilmesinin altını çizen Sarı, ancak bunun yerel halkın bilgisini de dikkate alacak bir yaklaşımla yapılması gerektiğini vurguluyor. Ayrıca, projeler söz konusu olduğunda devletten beklenecek veya beklenmeyecek katkıların iyi tanımlanmasına da dikkat çekiyor. Alınan dersler bakımından Mustafa Sarı şunları ekliyor:

“Yerel halkın katılımının gerekliliğini fark eder etmez klasik katılımcılık yaklaşımıyla konuyla ilgili tüm tarafları bir araya getirme ve ortak bir fikir oluşturma çalışmalarına başladık. Ancak, yine beklediğimiz ilerlemeyi sağlayamadık. Çünkü klasik katılımcılığa göre, inci kefalı avcılığı ile ilgili tüm tarafları bir araya getirdiğimizde ortaya sadece öncekinden daha karmaşık bir durum çıkmaya başladı. Bir gecede 10 bin dolar para kazanan kaçak bir balıkçı ile tek bir balığın avlanmasına razı olmayan bizim gibi insanlar nasıl bir araya gelecek ve ortak bir karar üstünde uzlaşacaktık? Böyle bir katılımcılıkla ulaşılabilecek uzlaşım ancak kaçak balıkçının daha az kaçak balık avlama hakkını tescil etmekle olabilirdi. Bu durumu gördükten sonra, yeni bir katılımcılık modeli geliştirdik. Bu modele “problem temelli sosyal katılımcılık” adını verdik. Buna göre, tarafların katılımcı olabilmesi için öncelikle sorunu kabul etmesi gerekiyor. Taraflardan biri, “inci kefalı üreme zamanında aşırı avlanıyor” ifadesini kabul etmeden katılımcı sayılmıyor. Peki, kabul etmeyenler ne olacak, onlar yok mu sayılacak? Kabul etmeyenlerin, sorunu yeterince kavramadıkları için kabul etmedikleri varsayımıyla, sorun ilgililerin sosyal, geleneksel, kültürel ve ekonomik durumlarına göre tekrar tanımlanacaktır. Bu durumda, ilgili katılımcı kişi veya grupların sorunu kabul etmesine kadar bu tanımlama işlemi tekrar tekrar yapılacaktır. İşte bu katılımcılık yönteminin uygulanmasıyla ilişki kurmadığımız tüm taraflarla ilişki kurduk. Proje ekibi olarak, projeye karşı çıkan herkese, sorunu yeterince tanımlayamadığımızı düşünerek, inci kefalının üreme zamanında yanlış avlandığını tekrar tekrar anlattık. Yeni geliştirdiğimiz katılımcılık modelinin uygulanmasıyla yaptıklarımızın kabul edilebilirliği arttı. Bu modeli 1997’den itibaren uygulamış olsaydık, bugün inci kefalı projesi çok ileri noktalara ulaşmış olurdu.

Yeni katılımcılık modeliyle 2004 yılına kadar, 15 balıkçı köyünden 12’si sürdürülebilir balıkçılık projesinin uygulamasına katıldı. Geriye kalan üç köy ise tüm önerileri reddederek üreme dönemi balıkçılığında ısrar etmeyi sürdürdü. Bu durumda, proje ekibi olarak üçüncü bir açmazın içinde bulduk kendimizi. Bu üç köy neden diğerleri gibi davranmamıştı? Yaptığımız araştırmalarda, sorun hep ekonomik olarak görünüyordu. Ama, benzer ekonomik yapıya sahip başka köyler, projeye katılmışlardı. Bu durumda, sorunun görünen değil, görünmeyen yönleri olduğu düşüncesiyle yeni bir çalışma başlattık. Bu çalışmayla tüm balıkçı köylerinin sosyolojik ve folklorik yapılarını ortaya çıkarmayı hedefledik. Projenin ilk evresinde bu yapılmış oldu. Böylece balıkçı köylerinin sosyal ve geleneksel yapısının balıkçılıkla olan ilişkisi ortaya çıktı

gibi, direnç gösteren köylerin dirençlerinin nedenleri de belirlenmiş oldu. Projeye katılmayı, dolayısıyla üreme dönemi balıkçılığını terk etmeyi reddeden bu üç köy, aslında projeyi değil, değişimi istemiyordu. Çünkü bu köylerde sosyal yapının fazlasıyla kapalı olduğu ve eğitim düzeyinin diğerlerinden daha düşük olduğu ortaya çıktı. Bu durumda, yapılacak şey sosyal değişimi destekleyen çalışmalar yapmaktı. Bu yüzden, projenin ikinci evresinde sosyal değişimi tetikleyeceğini düşündüğümüz aktiviteler planlandı. Örneğin, kadınlara yönelik "Doğru ve Dengeli Beslenmede Balık" isimli bir eğitim verildi. Tabii biz bu sonuçları görünce, 'keşke bu sosyolojik araştırmayı 1997'de yapmış olsaydık' dedik. Tabii eğer o yıllarda bu çalışma yapılmış olsaydı, daha önceki sözünü ettiğimiz iki "ders"te vurguladığımız gibi, bugün çalışmalar çok daha ileri noktalara taşınmış olurdu.

Yukarıda vurgulanan üç ders bize çok şey öğretti. Çözumsuz hiçbir sorun olmadığını, çözumsuz zannedilen sorunların aslında yanlış yaklaşılmaktan kaynaklandığını yaşayarak öğrenmiş olduk. Bu açıdan bakılınca, bu deneyimlerin birer kayıp değil, kazanç olduğunu söylemek herhalde yanlış olmaz. 1992 yılından 2007 yılına gelinceye kadar geçen 15 yıllık sürede, tabii ki başka bir çok olay yaşandı. Yaşananlardan ders alınabildiği için biz bugün hâlâ inci kefalını sürdürülebilir balıkçılık yönetimine kavuşturmak için çalışmaya devam ediyoruz. Her şeyin güllük gülistanlık olduğunu söyleyemesek de kazanımlarımızın kayıplarımızdan daha fazla olduğunu övünerek söyleyebileceğiz durumdayız."

Bilgi ve iletişim için

Doğa Gözcüleri Derneği

YYÜ Lojmanları 1. Blok, B/7 65080, Van

Tel: (432) 225 14 01

Faks: (432) 225 14 01

E-posta: dgd@dogagozcileri.org, msari@yyu.edu.tr

Web: www.dogagozcileri.org , www.incekefali.net

ÇEVRE VE AFET YARDIMINI BİR ARAYA GETİREN BİR PROJE

Güneş Evi ve Bilim Oyunları Merkezi

17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen Marmara deprem felâketinden sonra, depremedelerin devâsâ boyutlardaki maddî ve manevî sorunlarına çözüm bulabilmek için STK'lar pek çok proje hayata geçirdi. Bunlar içerisinde Temiz Enerji Vakfı tarafından gerçekleştirilen Güneş Evi ve Bilim Oyunları Merkezi projesi, hayatları depremden dramatik bir biçimde etkilenmiş olan insanların farklı ihtiyaçlarına cevap verebilmek amacıyla taşıyordu. TEMEV'in projesi içeriği kadar STK'ların kamu kurumlarıyla ilişkileri açısından da alınması gereken dersler içeriyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Temiz Enerji Vakfı (TEMEV), enerji kaynaklarının giderek artan miktarlarda kullanılmasıyla ortaya çıkan çevresel sorunlarla doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konularındaki çalışmaların desteklenmesinin önemine inanan kişi ve kurumların katkısı ile 1994 yılında Ankara'da kurulmuştur. Temiz ve tükenmez enerji kaynaklarına yönelik, enerjinin daha verimli kullanımını teşvik eden çalışmalara destek olmak vakfın temel amacıdır.

Temiz Enerji Vakfı, temiz ve tükenmez enerjilerin yaygın, etkin ve verimli kullanımını sağlayacak, araştırma, geliştirme, uygulama, eğitim, bilgilendirme, tanıtım, bilgi ve belge derleme çalışmaları yapmaya, yaptırmaya ve desteklemeye yönelik etkinliklerde bulunmaktadır.

Proje fikri

Bilindiği gibi, Ağustos 1999 depremi sabaha karşı 03'te olmuş ve depremin hemen sonrasında elektrikler kesilmişti. Uyku sersemi bir halde depremden kurtulanların, gecenin derin karanlığında yaşadıkları, sonradan birçok kişinin sağlığı üzerinde olumsuzluklara neden olmuş, ruhsal bozukluklara yol açmıştı. TEMEV'in proje fikri deprem gibi olağanüstü durumlarda, elektrik kesintilerinden etkilenmeyecek aydınlanmış

bir alan ve mekân oluşturmak ve böylece o yörede yaşayanlara rahatlık sağlamak düşüncesine dayanıyor. Herhangi bir olağanüstü durumda, aydınlatmanın süreceği bir sistem düşünülür. TEMEV'in geliştirdiği proje için hareket noktası, böyle bir sistemin güneş enerjisinden yararlanarak gerçekleştirilebilir olmasıdır. Güneş panellerinden elde edilen elektrikle aydınlatılacak bir alan, olağan koşullarda park yeri gibi kullanılabilen, olağanüstü koşullarda bir toplanma yeri olarak hizmet görebilecektir. Buradaki aydınlanmanın olağanüstü durumlarda da kesintiye uğramayacağına biliniyor, yörede yaşayan depremzedelere bir güven ve iç ferahlığı verecektir.

Projeyi şekillendiren bir diğer fikir de, Güneş Evi'nin iç hacminin Bilim Oyunları Merkezi olarak düzenlenerek çadırkentte yaşayanların bilime merakının artmasına hizmet etmektir. Depremden öğrenilen en önemli derslerden biri de bilimin tek yol gösterici ve tek dayanağımız olduğu değil midir? Bu açıdan, gerek çocukların, gerekse büyüklerin biraz olsun bilime yakınlaştırılmaları ve bilimsel meraklarının uyandırılmasının hem bugünümüz, hem de yarınımız için büyük yararlar sağlayacağına ilişkin inanç TEMEV'in proje fikrinin şekillenmesine katkıda bulunur.

Proje kapsamı

TEMEV bu fikri, bir Güneş Evi kurarak güneş enerjisinden sıcak su ve elektrik elde etme projesine dönüştürür. Güneş Evi'nden elde edilen sıcak su deprem bölgesinde yıkama-yıkama işlerinde, elektrik ise çevre aydınlatmasında kullanılacaktır.

TEMEV'in hazırladığı bu proje Birleşmiş Milletler Çadırkentinde UNDP/GEF desteği alınarak dört kuruluşun ortaklığıyla hayata geçirilir. Projeye katkı koyan kuruluşlar, Kaldera-Dagsan Solar A.Ş., Dunasolar Photovoltaics, Hacettepe Üniversitesi Fizik Mühendisliği Bölümü, Mutlu Akü ve Malzemeleri A.Ş.'dir. 1999 Kasım ayında başlayan proje 2000 Mart ayında bitirilir.

Projenin gerçekleştirilmesi için yaklaşık 100 m²'lik bir alan üzerine depreme dayanıklı çelik iskeletli bir yapı kurulur. Bu yapının güneşe bakan eğimli çatısına, yaklaşık 3kW gücünde güneş gözesi panelleri ile 40 adet güneş toplacı konur. Yapıyı çevreleyen alan, bir toplanma ve oturma yeri olarak düzenlenir ve güneş gözelerinden sağlanan elektrikle aydınlatılır. Yapının iç hacmi de Bilim Oyunları alanı olarak deney setleri ve bilgilendirici panolarla donatılır. Güneş toplaçlarından elde edilen

sıcak su, çadırkentteki duş ve yıkama birimlerine verilecek şekilde tasarlanır ve her birinde 8 duş bulunan iki duş kabini ile bir yıkama birimine buradan elde edilen sıcak suyun bağlantısı sağlanır. Güneş gözesi panellerinden elde edilen elektrik ise, akü ve çevirgeç sistemi aracılığıyla yapının içini ve çevresini aydınlatma amacıyla kullanılır. Projenin diğer bir önemli yanı, bir sivil toplum örgütünün, deprem bölgesi için kendi uzmanlık alanında bir proje tasarlayıp gerçekleştirmesi ve projenin gerçekleşmesinde, biri yurt dışından olmak üzere, üç özel sektör kuruluşunun ve bir kamu kuruluşunun projeye katkı koymaları ve tüm ortakların uyumlu yaklaşımı ile projenin kısa sürede, başarıyla tamamlanmış olmasıdır.

Gerçekleştirilen proje, ilk aşamada amaçlanan sonuca ulaşır. Birleşmiş Milletler Çadırkenti var olduğu süre boyunca sıcak su ve elektrik güneş enerjisinden elde edilerek çadırkentte yaşayanların hizmetine sunulur. Ayrıca, depremezederler bilim oyunlarından da düzenli olmasa da yararlanır. Bu tür bir uygulama projesi Türkiye’de ilk kez gerçekleştirilmiştir. Proje uluslararası bir yarışmaya da katılır ve yarışmaya katılan yaklaşık bin proje içinde “en iyi ilk 50” arasında yer alarak ödüllendirilir. Ayrıca, çeşitli yurtiçi ve yurtdışı yayın organları projeden övgüyle söz eder. TEMEV, Güneş Evi fikrini projelendirirken, yapılan yapının geçici değil, kalıcı olmasını amaçlar. Yapının bulunduğu yerin kent merkezinde ve büyük bir alışveriş merkezinin yanında

olması, Güneş Evi'nin kurulduğu alanın bir fuar alanı olması göz önüne alındığında, çadırkent kalktıktan sonra da bu yapının korunabileceği ve istenirse genişletilebileceği, böylece yöreye kazandırılmış önemli bir çalışma olacağı düşünülür.

Alınan dersler

Projenin gerçekleştirilmesi aşamasındaki uyumlu ortak çalışmaların tüm olumlu sonuçlarına karşın, ne yazık ki proje daha sonraları beklendiği gibi gelişmez.

TEMEV, yapılan yapının kalıcı olması ve geliştirilmesi için bölgedeki çeşitli kurumlara -Kocaeli Valiliği, Kocaeli Üniversitesi, İzmit Büyükşehir Belediyesi- başvurur. Kocaeli Üniversitesi deprem sonrası işlerinin yoğunluğu nedeniyle böyle bir yapıyı üstlenemez, İzmit Büyükşehir Belediyesi yapının bulunduğu alanın Valilikçe kendisine verilmesi durumunda üstlenebileceğini belirtir, Kocaeli Valiliği ise, vali ile yapılan görüşme sonucunda İl Millî Eğitim Müdürünü görevlendirir, ancak, hiçbir sonuç alınmaz. Bu durum çerçevesinde yapılan yapı önce BM-Çadırkent yönetiminin, daha sonra da Geçici Barındırma Müdürlüğü'nün bakım ve gözetimine kalır.

Projenin öyküsünün finalini ve çıkarılan dersleri Vakıf Başkanı Prof. Dr. Demir İnan şöyle anlatıyor:

“Yapıda oluşturulan Bilim Oyunları Bölümü, öğrenildiği kadarıyla, TBMM'nin İzmit'te yaptırdığı bir okula laboratuvar malzemesi olarak verilmiştir. Oysa, Bilim Oyunları alanının oluşturulmasındaki temel görüş tümüyle farklıydı. Bu alanın bir okul laboratuvarından farkı, gerek öğrencilerin gerekse yetişkinlerin gelip görerek ve deneyerek bilime yakınlık sağlamaları düşünülerek tasarlanmış ve gerçekleştirilmiş olmasıydı. Ülkemizde eksikliğini duyduğumuz Bilim Müzeleri için bir çekirdek oluşturması göz önüne alınmış, bunun ileride İzmit için bir Bilim Müzesine dönüştürülebileceği öngörülmüştü. Bu alanın ve alandaki deney setleri ile bilgilendirici panoların öngörülen amaç dışında kullanılması ve bundan TEMEV'in bilgilendirilmemesi düş kırıklığı yaratmıştır. Birleşmiş Milletler Çadırkenti söküldükten sonra bu yapı sahibsiz kalmış ve vakfımız Geçici Barınma Müdürü ile konuyu görüşmüş, eğer kullanılmayacak, yararlanılmayacak ise, bu yapının vakfımızca söktürülerek ülkemizin başka bir yerinde yeniden kurulması önerilmiştir. Ancak Müdür, vakfımıza da danışarak yapının söktürülüp İzmit Kapalı Spor Salonu yanına yeniden kurulacağı ve böylece

sporculara sıcak su sağlanacağını, elde edilecek elektrik enerjisinin de salonda elektrik kesilmeleri sırasında yardımcı elektrik kaynağı olarak kullanılmasının planladığını belirtmiştir. Bu durumu olumlu karşılayan vakıf yönetimi, vakıftan habersiz sökülüp yeniden kurma işlemlerinin yapılmamasını, vakfın bu konularda yardımcı olacağını belirtmişlerdir.

Ne var ki, yapı vakfın bilgisi dışında bilinçsiz olarak sökülmüş, önemli parçaları kaybolmuş ya da sökülme sırasında bilinmeyen kişilerce talan edilmiştir. Geriye kalan birkaç demir iskelet parçası da, İzmit Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün deposuna konarak çürümeye terk edilmiştir. Bu sonuç vakfımız tarafından Kocaeli Valisi'ne bir mektupla bildirilmiş, ancak hiçbir yanıt alınamamıştır."

Bu proje öyküsünden çok farklı açılardan çok farklı dersler çıkarılabileceği açıktır. Benzer projeler uygulamaya aday bir STK açısından ise en önemli sonuç, başka kuruluşlarla işbirliği içinde ve özellikle kamu kurumlarını ilgilendiren alanlarda uygulanacak projelerde işin en başında tarafların proje konusunda geniş kapsamlı bir şekilde bilgilendirilerek yazılı taahhütlerini alma gerekliliğidir. Bir belediyenin ya da kamu kurumunun görev ve yetki alanında gerçekleştirilecek projelerde ilgili kurumlar ile projenin devamı konusunda bir protokol imzalanması projelerin sürekliliği için hayati önem taşıyacaktır. TEMEV'in deprem bölgesi için geliştirdiği ve uyguladığı, ve aldığı ödülle de somutlanan başarılı projesini depolarda çürümeye terk edilmekten kurtarabilecek olan, belki de projenin devamına ilişkin böyle bir çok taraflı protokol olabilirdi.

Bilgi ve iletişim için

Temiz Enerji Vakfı

Demir İnan, Başkan

PK. 219, Ankara

Tel: (312) 468 03 09

Faks: (312) 427 21 27

E-posta: temev@temev.org.tr

MAHALLE DÜZEYİNDE BİR TOPLUMSAL ÖRGÜTLENME ÖRNEĞİ

Toplumsal Örgütlenme (TOP-ÖR)

Toplumsal, Ekonomik, Siyasal Araştırmalar Vakfı halkın mahalle düzeyinde örgütlenerek yaratacağı bir katılım modelinin kamu yönetimi kapsamında işlevselleştirilmesine yönelik Toplumsal Örgütlenme projesini geliştirir. İzmir'in Karşıyaka ilçesinde uygulanan proje yerel demokrasi ve katılımın derinleştirilmesi hedefine hizmet edecek benzer projeler için önemli dersler barındırıyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Toplumsal, Ekonomik, Siyasal Araştırmalar Vakfı (TESAV) toplumsal, ekonomik ve siyasal konularda araştırmalar yaparak, sempozyum ve paneller düzenleyerek elde ettiği bilgi ve kazanımları kamuoyuna sunmak ve paylaşmak amacıyla 1993 yılında Ankara'da kurulmuştur. Bugüne kadar, bilimadamlarının, araştırmacıların, politikacıların ve kamuoyunun hizmetine sunulan 25 kitap yayınlar. Bunun yanında vakıf, siyasal yaşama iyi yetişmiş bireyler kazandırmaya yönelik bir Siyaset Okulu açar. Okul halen eğitimlerine devam etmektedir.

Proje fikri

TESAV'ın Toplumsal Örgütlenme projesini yaratan fikrin temelinde, vakfın ülkemizde yerel demokrasinin durumuna dair geliştirdiği kimi tespitleri yatar. Bu tespitler özetle şöyle sıralanabilir:

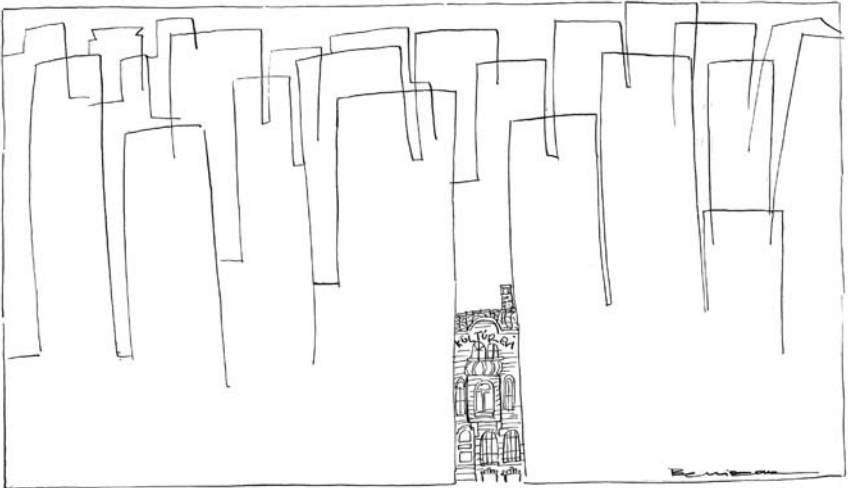
- > Yerel demokrasi olgusu olarak adlandırılabilir olan, halkın kendini doğrudan ilgilendiren konularda karar verme hakkı ülkemizde yeterli düzeyde hayata geçirilmemektedir.
- > Halkın yerel yönetimler üzerinde denetim olanağı bulunmamaktadır. Halihazırdaki kamu yönetimi, kamu yönetimi sistemimizde yer alan unsurlardan Belediye ve İl Genel Meclisi Üyeleri bu gereksinimi karşılayamamaktadırlar.
- > Kentin ortak sorunları çözüme kavuşmamakta, böylece halkın kamu kurum ve

kuruluşlarına olan güveni ve destekleme isteği zayıflamaktadır. Aşırı iç göç nedeniyle, geleneksel yaşam biçimini kente taşıyan yurttaşlarımızın kente uyumunu sağlamak ve kent kültürüne zenginlik katmak yoluyla bilimsel çalışmalar yapmak ve uygulamaya geçmek gereği ortaya çıkmıştır.

Bu tespitler ışığında yapılması gereken, kentlerimizde zayıflayan dayanışma ve komşuluk ilişkilerini güçlendirici, halkın yerel yönetimlere ve devlete olan güvensizliğini giderici, yerel yönetimlerin kararlarına katılımcı bir biçimde katkı koyacak, onlara yardımcı ve destek olacak, yerel yönetimleri denetleyecek, toplumdaki kural ihallerini otokontrol öğesini işleterek önleyecek ve böylece toplumsal disiplini sağlamak suretiyle yerel demokrasinin gelişmesine katkıda bulunacak bir toplumsal örgütlenme modeli kurmaktır.

Proje kapsamı

TESAV böyle bir toplumsal örgütlenme modeli denemesi için sokak ölçeğini esas alır. Proje vakfın İzmir Temsilciliği aracılığıyla ve Atatürkçü Düşünce Derneği (ADD)'nin ortaklığıyla gerçekleştirilecektir. Bu nedenle ADD'nin Karşıyaka şubesinin kayıtlarından derneğin en çok üyesinin hangi sokakta oturduğu tespit edilir. Aksoy Mahallesi 1748. Sokak TOP-ÖR'e sahipliği yapacaktır.

Proje için gerekli finansmanın, TESAV'ın verdiği araştırma ve danışmanlık hizmetlerinden edindiği gelirleri, taşınır ve taşınmaz mal gelirleri, gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılan şartlı ve şartsız başış gelirleri, yayın ve eğitim gelirlerinden oluşan bütçesi ve Karşıyaka Belediyesi ve ADD'nin katkılarından oluşturulması planlanır. Yerel düzeyde uygulanacak bir toplumsal örgütlenme projesinin en önemli bileşenlerinden biri yerel yönetimlerdir. Bu nedenle, TESAV Karşıyaka Belediyesi'ne başvurur. Belediye Başkanına proje etraflıca anlatılır. Belediye Başkanı böyle bir projenin kendi ilçesinde uygulamasından heyecan duyar ve Belediye'nin desteğini sunar. TESAV Karşıyaka Belediyesi ile projedeki işlevlerini açık bir biçimde tanımlayan bir protokol imzalamayı da ihmal etmez.

Öncelikle, proje için bir Yürütme Kurulu oluşturulur. Bu kurul bir iş planı hazırlar. Bu plan çerçevesinde öncelikle sokakta yaşayan insanların ihtiyaçlarını belirlemek üzere bir anket düzenlenir ve bu anketin sonuçlarına göre bir program hazırlanır.

Yürütme Kurulu kendi içinde iş bölümü yaparak ilk önce belediye ile sokağın alt yapısının yenilenmesi için görüşmelere başlar. 2000 yılı yaz aylarında sokağın kanalizasyon ve telefon şebekesi yenilenir, sokak zemini parke taşlarla döşenir. Anket sonuçlarında öne çıkan sorunlardan biri olan trafik ve otopark sorununu çözmek için trafik akışının tek yönlü hale getirilmesine karar verilir. Sokakta park eden otomobillerin park yerleri düzenlenir. Böylece sokaktaki trafik sorunu çözümlenmiş olur. Yine ihtiyaç analizi çalışmasında öne çıkan sorunlardan biri de sağlık hizmetleridir. Sokakta ikamet edenlere yönelik olarak yapılan profil çalışması ile tespit edilen sağlık elemanları ücretsiz şeker taraması yaparlar. Öte yandan, Jandarma dispanserinin de sokak sakinlerine ilk yardım, cankurtaran gibi yardımlar yapması sağlanır. Toplumsal Örgütlenme projesinin önemli bileşenlerden biri de kültürel çalışmalardır. Sokakta müzikle uğraşanlar bir araya gelerek bir Türk Sanat Müziği korusu oluşturur. Sokak Yürütme Kurulu 40 kişiyi bulan koro üyelerinin çalışmaları için belediye aracılığıyla mekân temin eder, bir koro şefi bulunur. Sokak korusu dört ay gibi kısa bir çalışma döneminden sonra, çok ilgi gören ve beğenilen bir konser verir.

Sokakta yaşayan insanlar arasındaki dayanışma ve kaynaşmayı artırmak projenin bir diğer hedefidir. Bu amaçla İzmir Körfezi'nde bir gemi gezisi düzenlenir. Geziye Belediye Başkanı da dahil olmak üzere 400'ü aşkın kişi katılır. Bu gibi tarihî ve kültürel geziler düzenlenmeye devam edilir ve böylece sokak sakinlerinin birbirlerini yakından tanımaları ile dayanışma ve kaynaşmanın güçlenmesi sağlanır.

Alınan dersler

TESAV Başkanı Erol Tuncer, TOP-ÖR projesinden alınan dersleri şöyle özetliyor: “Toplumumuzda demokratikleşme alanında örgütlenme bilinci henüz gelişmediğinden proje önerilerinin bir kısmı hayata geçirilememiştir. Yerel koşullar proje için yeterince dikkate alınmış ve uygulama alanının gelir düzeyi ne çok yüksek ne de çok düşük bir bölge olmasına özen gösterilmiştir.

Bu proje ile elde edilen kazanımları ve projeden çıkarılacak dersleri şöyle sıralayabiliriz:

- > Toplumun yerel ve merkezî düzeydeki kamu yönetimlerine desteği artmıştır.
- > Kamu yönetimleri ve toplumun karşılıklı güvensizlik duyguları ortadan kalkmıştır.
- > Kamu yönetimleri daha şeffaf bir nitelik kazanmıştır.
- > Kentlerin suç ve suç örgütlerinin odağı haline gelmesi önlenmeye çalışılmıştır.
- > Aşırı iç göç nedeniyle, kırsal geleneklerini kente taşıyanların kentsoylularla kaynaşması ve kent kültürüne zenginlik katmaları sağlanmıştır.

Bütün bu kazanımların sonucunda projenin ne kadar önemli ve gerekli olduğu anlaşılmıştır.”

Bilgi ve iletişim için

Toplumsal, Ekonomik, Siyasal Araştırmalar Vakfı (TESAV)

Erol Tuncer, Başkan

Güvenlik Cad. Esenlik Sok. No:1/2, Aşağı Ayrancı - Ankara

Tel: 0312. 467 04 62

Faks: 0312. 427 40 10

E-posta: tesav@marketweb.net.tr

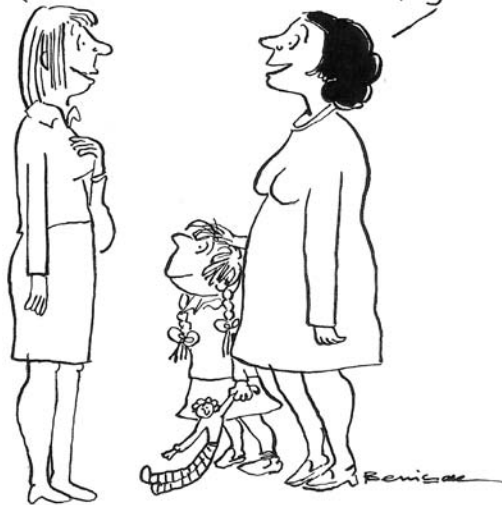
İRAN'DA DEPREM SONRASI

Anne ve Çocuk Evi

Yardımsaver Hanımlar Derneği, 1990 yılında İran'ın Gilan ve Zanjan kentlerinde meydana gelen büyük deprem sonrasında oluşan yıkımın etkilerini azaltmak amacıyla, "Anne ve Çocuk Evi (AÇE)" adıyla bir yardım kuruluşu kurar. Projenin temel amacı felâketin öksüz bıraktığı beş bin çocuk ve dul kadının maddî ve manevî olarak desteklenmesi ve rehabilitasyonudur. Bu görülmemiş felâket sonucunda evsiz kalan yetimlerin hayatlarını sürdürebilmek için hayatta kalabilen akrabalarının ya da yakınlarının yanına yerleşmeleri gerekmektedir. Yardımsaver Hanımlar Derneği'nin başını çektiği AÇE girişimi sayesinde, 550 öksüz çocuk koruma altına alınır. AÇE'yi başarılı kılan en temel özelliği çocuklar için malî destek ile anne sevgisi ve şefkatini bir arada sağlamasıdır.

Bir sivil toplum örgütünde
Çalışıyorsun ha?
Ne olarak?

"Gönüllü anne" olarak
çalışıyorum.
Kızıma
bakıyorum.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Yardımsöver Hanımlar Derneği (Ladies Charitable Society, LCS) hayırseverlik misyonuyla kurulmuş, özerk ve hiçbir üyelik kısıtlaması olmayan İıran merkezli bir STK'dır. Kahırzak Sakat ve Yaşlılar Evi Vakfı'nın en önemli koludur. Derneğin tüm yaş grubu ve toplum kesiminden profesyonel olan ve olmayan yaklaşık 2000 kadın üyesi, bütünüyle gönüllülük temelinde ve yetenekleri doğrultusunda çalışmalar yürütmektedir. Derneğin temel amaçları ihtiyacı olan insanlara sağlık ve tıp hizmetleri sağlamak, okuma yazma ve eğitim amaçlı kurslar düzenlemek, yine ihtiyaç sahibi kesimler için hastabakıcılık hizmetleri sunmaktır. Yaşlılık sorunu derneğin özel ilgi alanıdır. Bu konuda sağlık ve beslenme, gönüllü çalışmalar ile toplum yaşantısına katılım, sosyal refah, yerel toplulukların özel ihtiyaçları gibi alanlarda projeler yürütmektedir.

Proje fikri

İıran'da 1990 yılında meydana gelen büyük Roodbar depremi, ardında harabeye dönmüş yüzlerce köy, binlerce evsiz insan ve 5600 öksüz çocuk bırakır. Kurtarma ve yeniden inşa çalışmaları yetersizdir. LCS yaratıcı bir proje ile deprem sahasına gider ve Anne ve Çocuk Evi projesini geliştirir. Projenin amacı evsiz kalan dul kadınlara ve öksüz çocuklara destek olmaktır.

Proje kapsamı

Projenin amacı korkunç depremden sonra hayatta kalabilen kadın ve çocukların bakımlarına yardımcı olmak, onlara iş ve barınak sağlamaktır. Başlangıçta, proje kadın ve çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve normal bir hayata bağımsız olarak dönebilmeleri için gerekli meslekî eğitimlerin profesyonelce verilmesi ile sınırlıdır. 1990 yılının Haziran ayında, LCS bir dizi kurtarma grubu arasında sorumluluk üstlenerek yeni bir strateji ile yenilikçi bir program geliştirme kararı alır ve AÇE Projesini başlatır. Projenin ilk aşaması, Rostamabad-Roodbar ve Tahran'da AÇE merkezlerinin kurulmasıdır. Daha sonra, deprem mağdurları için depreme dayanıklı konut inşası gelir. Bununla birlikte, deprem felâketiyle hayatları altüst olan çocuk ve gençlerin eğitimlerini sürdürebilmeleri için malî destek sağlanır. Ayrıca, AÇE çatısı altında koruma altına alınan ailelerin yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak üzere deprem bölgesinde sığır çitlikleri kurulur ve ailelerin aylık temel harcamaları ve günlük ihtiyaçlarını giderebilecekleri malî yardımlar yapılır.

LCS, depremden zarar gören insanların ihtiyaçlarını bütünsel bir yaklaşımla çözmek üzere AÇE projesi kapsamında deprem bölgesinde bir klinik ve bir halk kütüphanesi kurar. Yeniden rehabilite edilen bölgelerde yol yapım çalışmalarına katılır. Böylece, depremde öksüz kalan 5500 çocuktan 550'si aşama aşama LCS'nin koruma çalışmaları kapsamına alınır. Bu çocuklara sevgi ve güvenlik içinde yaşayacakları bir yuva kurmaları için süresiz maddî yardım bağlanır. Felâketten sonra on yılı aşkın bir süredir devam eden AÇE, koruma altına alınan ailelere kesintisiz desteğini sürdürür ve LCS'nin en aktif çalışmalarından biri haline gelir. 550 çocuğun aylık temel harcamaları ve günlük ihtiyaçlarının yanısıra çocukların okul ücretleri ve yeni evlenen gelinlerin çeyizlerinin masrafları da karşılanır.

AÇE Projesi, Roodbar depreminden zarar gören çocuk ve kadınlara sevgi ve güven içerisinde bir hayat sunmak için gönüllü ailelerin desteğini örgütler. LCS tarafından mali olarak desteklenen bu aileler AÇE kapsamında koruma altına alınan çocukları ya da kadınları kendi ailelerinin yanına alırlar.

Deprem sonrasındaki acil sorunlardan biri de kimsesiz kalmış gibi gözükten çocukların hayatta kalabilmiş yakınlarının olup olmadığının tespit edilmesidir. Örneğin, babasının yaşadığı, ancak yaralandığı için hastaneye yatırıldığı iddia edilen ve bu yüzden programa kabul edilmeyen çocukların tüm aile fertlerinin gerçekten ölmüş olduğu daha sonra anlaşılır. Programın temel yaklaşımı çocuk için en iyi olanın kendi doğal yaşam çevresinden uzaklaştırılmaması olduğundan çocukların yaşayan en yakın akrabalarının (amca, dayı, büyükbaba gibi) yanına yerleştirilmeleri hedeflenir. Akrabalarının yanına yerleştirilen çocuğun masrafları yine AÇE tarafından karşılanır. Ancak bir süre sonra, akrabaları yanına yerleştirilen çocukların durumları kontrol edildiğinde, deprem felâketi sonrası yaşanan ekonomik daralma ve psikolojik gerilimler gibi nedenlerle ev sahibi ailenin misafir çocuklara oldukça kötü davrandığı, onları dışladıkları ve sonuç olarak çocukların yine kötü koşullarda yaşadıkları tespit edilir. Bunun üzerine, AÇE hasar görmüş evlerin onarılması işini hızlandırır ve evleri güvenli bir biçimde onarılan çocuklar tekrar kendi evlerine yerleştirilir. Daha önce çocuklara bakan ailedense yine ücreti karşılığında çocuklara bakmaları istenir.

LCS, AÇE projesi kapsamında "Sayed Al Shohada" adıyla bir eğitim, kültür ve araştırma merkezi kurar. Teknik-mesleki bir okulu, işlikleri, yurtları, spor merkezi, oyun

alanları olan merkez, Ekim 1999 yılında hizmete açılır. Ailelere istihdam yaratmak için 400 bin metrekare büyüklüğünde yeni zeytin ve ceviz korulukları işletilmeye başlanır. Böylece deprem nedeniyle işsiz kalan insanların yüzde 90'ına istihdam yaratılarak onların kendi bölgelerini terk ederek büyük kentlere göç etmeleri engellenmiş olur. Bütün bu projelerin finansmanı LCS'nin kendi kaynaklarından, proje faaliyetlerinde elde edilen gelirlerden, İran içi ve dışından çok sayıdaki yardımsever kuruluştan sağlanır. Bir inşaat firması projenin önemli büyüklükteki inşaat işlerinin çoğunu gönüllü ve karşılıksız olarak üstlenir.

UNICEF de, AÇE'nin Rostamabad-Roodbar'daki merkezine kurulmasına maddî destek verir. Ayrıca, depremden zarar gören köyler arasında ulaşımı sağlamak amacıyla bir minibüs tahsis eder. Öte yandan, LCS depremin ardından korumasız kalan çocukların bakımını üstlenmek için İran Refah Örgütü ile de işbirliği yapar.

Alınan dersler

LCS Yönetim Kurulu Başkanı Ashraf Ghandehari Bahadorzadeh bu kapsamlı projeden öğrenilen dersleri şöyle özetliyor:

"AÇE projesinden öğrendiğimiz önemli derslerin başında büyük afetler sırasında her türlü yardıma ve maddî, manevî desteğe muhtaç halkın duygu ve düşüncelerinin etkili biçimde nasıl yönlendirilmesi gerektiği gelir. Böylesi görülmemiş bir şok ve felâket meydana geldiğinde, alınması gereken en hayati tedbir karar alma süreçlerini en iyi biçimde yönetmektir. Bu bize en azından böylesi büyük bir felâketten ders aldık deme cesaretini veren bir deneyim oldu.

Ayrıca, bu projeye insanların sahip oldukları potansiyeli hızlı ve doğru bir biçimde değerlendirme yeteneğimizi geliştirdik. Pek çok başarılı girişim, karmaşa içinde şaşkına dönmüş bu insanların potansiyelleri değerlendirilerek gerçekleştirilebildi. Bir yardım projesinin mutlaka yardıma muhtaç insanlara da roller vermesi gerektiğini öğrendik.

Öte yandan, AÇE gibi bir projenin başarılı olabilmesi için bölgenin kültürel, etnik ve ekolojik nitelikleri konusunda derinlemesine bir bilgiye sahip olunmasının bir zorunluluk olduğunu öğrendik. Roodbar'da sorunsuzca ilerleyen çalışmalar Ardebil'de aynı

biçimde yürümedi, çünkü burada yaşayan insanlar kendi öksüz çocuklarının ve dul kadınlarının “başkaları” tarafından koruma altına alınması teklifine gönülsüzce ve hatta belli ölçülerde tepkisel bir biçimde yaklaştılar.

AÇE projesi uygulanmadan önce biz eğer bir aile babasını kaybetmiş ise iyi bir hayat sürdürebilmek için annenin malî olarak güvende olması gerektiği konusundaki yaygın kanaati paylaşmaktaydık. Şu an inandığımız şey ise ailenin gelirinden bağımsız olarak baba figürünün varlığının bir aile için yaşamsal önemde olduğu ve bu figürün olmaması durumunda ailenin fiziksel ve psikolojik sağlığının tehlikeye girdiğidir.

Son olarak LCS'nin bu projeden çıkardığı iki önemli dersten bahsetmek gerekir. Bunlar, bölgede çalışmaların ve bilgi akışının gerçekleştirilebileceği bir merkezin acilen kurulması ve uyumlu ve planlanmış ekip çalışması olarak ifade edilebilir.”

Bilgi ve iletişim için

Yardımscver Hanımlar Derneği (Ladies Charitable Society, LCS)

Mrs. Ashraf Ghandehari Bahadorzadeh, Yönetim Kurulu Başkanı

2- 40, Sh. Khaghani Alley, Zargandeh, Shariati Ave. Tehran-Iran

Tel: +98 21 270 93 01

Faks: +98 21 270 25 55

ŞİLİ'DEN BİR ÇATIŞMA ÇÖZÜM PROJESİ

Adalet ve Demokrasi İçin Yurttaş Hareketi

Şili'de Eyleme Yönelik Hukukî Eğitim (FORJA) isimli sivil toplum kuruluşu, özellikle yoksul halkın adalet sistemi içinde çektiği sıkıntıları hafifletmek amacıyla "Adalet ve Demokrasi için Yurttaş Hareketi" projesini gerçekleştirir. Halkın kendi içinden çıkan gönüllü önderlere hukuk konusunda sistematik bir eğitim sağlayarak oluşturdukları kurumsal ağlar sayesinde toplum içinde çıkan çatışmaların çözülmesinde önemli bir rol üstlenirler. Hukuk sistemi bugün en gelişmiş ülkeler dahil olmak üzere dünyanın her yerinde tartışılan bir konudur. Bu güncel ve yaygın sorun konusunda FORJA'nın projesi öğretici bir yaklaşım sunuyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Eyleme Yönelik Hukukî Eğitim (Formación Jurídica para la Acción, FORJA) kâr amacı gütmeyen Şili merkezli bir STK'dır. Temel amacı adalet ve temel insan haklarına erişim koşullarının iyileştirilmesi olan FORJA, sivil toplumu geliştirme, yurttaş katılımı ve kamunun faaliyetlerinin izlenmesi konularında projeler yürütmektedir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde hukuk ve yargılama alanındaki sorunlara yönelik çalışmalar öncelik verdiği alandır. Bu kapsamda, FORJA ifade özgürlüğünün bütünüyle tanınması ve uygulanması için çalışmaktadır.

Proje fikri

Şili’de politika alanında ve daha somut olarak 1990’dan sonraki demokratik hükümetler döneminde adalet sisteminde iyileştirmeler yapmak, sürekli olarak gündemdedir. Parlamento düzeyinde, doğrudan adalete erişim koşullarının iyileştirilmesi ve vatandaşlara hukukî yardım sağlanması konularıyla ilgili iki proje yürütülür. Proje fikrinin hareket noktası adalete erişim sorununun yoksulluğun ortadan kaldırılması hedefinin bir parçası olduğu anlayışıdır. Üniversite Teşvik Birliği tarafından yapılan bir çalışma Şili vatandaşlarının büyük bir bölümünün, özellikle de yoksul insanların, Şili adalet sistemine ulaşamadıkları ya da güvenmediklerini ortaya koymaktadır. Bu yoksullaştırılmış vatandaşlar, adalet sistemini toplumun sorunlarını çözmeye yönelmiş bir mekanizma olarak algılamamaktadırlar. Tersine, adalet sistemi işlevsel açıdan uyuşukluk, keyfiyet ve verimsizliğin hakim olduğu son derece ayrımcı bir kurum olarak görülmektedir.

Adalete erişim sıkıntısı politik sistemin kırılma noktasını arttırmakta ve meşruiyetinin zedelenmesine neden olmaktadır. Toplumdaki adalet sistemine güvensizlik duygusu çok tehlikeli eğilimlerin önünü açmaktadır: Huzur içinde bir arada yaşama güçleşmektedir. Bu koşullarda, bazı temel meselelerin mahkeme sisteminin elinden alınması gerektiği fikri ortaya çıkar. Hukuk sisteminin geleneksel özelliklerinden uzak duran, bunun yerine yeni çatışma çözüm tekniklerinin kullanılmasını teşvik eden ve meşrulaştıran bir hareket örgütlenmelidir. Ayrıca, hukukî yardım sisteminin geliştirilmesi, düzeltilmesi ve yaygınlaştırılması ve hukukî danışma sürecinde bilgi ve yönlendirmenin gereğince iyi uygulanması en önemli hedeflerden biri olmalıdır.

Proje kapsamı

Bu gerçeklikten yola çıkan FORJA ekibi Adalet ve Demokrasi için Yurttaş Hareketi projesini geliştirir ve malî destek için Ford Vakfı’na başvurur. Projeyi harekete geçiren temel amaçlar şunlardır:

1. Hukukî yardım hizmet kalitesinin iyileştirilmesi çabalarına katkıda bulunmak. Bunun için “adalet teknisyeni” adı verilen hukukî danışma hizmeti verecek insanların eğitilmesi.

2. Adalet teknisyenlerinin sistematik bir biçimde eğüdüm ve dağılımının sağlanması. Bunun için de yoksul ve ezilen toplumsal gruplar için hukukî yardım ve bilgi sunma faaliyetlerini gerçekleştirecek programların oluşturulması.
3. Yurttaşlık hakları konusunda bilgiye erişim çalışmalarının yapılması.
4. Vatandaşlık eğitiminin güçlendirilmesi, yoksullar için daha iyi yaşam koşullarının oluşturulması, adaletin yerleşiklik kazanması.

FORJA, Ulusal Demokrasi Vakfı ile yaptığı sözleşme sonucunda "Adalet ve Demokrasi için Yurttaş Hareketi Projesi"ni başlatır. Proje ilk olarak 1993 yılında Valparaso'da deneysel olarak uygulanır. Daha sonra, 1995 yılında proje resmen işlemeye başlar ve Mahalle Hukuki Danışma Grupları tarafından kullanılacak el kitapları hazırlanır. Proje pilot olarak 5. ve 6. Metropolitan Bölgelerinde, La Pinta, El Bosque, Pomaire, Placilla, Nancagua ve Valparaso mahallelerinde uygulanır. Bu mahallelerde kurulan Danışma Grupları ile bir yandan yerel yönetimler ve hükümet kuruluşları ile diğer yandan da mahallelerdeki sivil toplum kuruluşları ile bağlantı kurularak bu kuruluşların projeye destekleri sağlanır.

Bir sonraki aşamada, her bir mahallenin kendi özel yapısı ile sorunları incelenir. Bu incelemelerde ortaya çıkan sosyal ve hukuksal temalara göre, proje kapsamında görev yapan profesyonel hukukçular ve eğitimciler mahallelerde "Halkın Hukuk Önderi"ni yetiştirmek üzere eğitim programları düzenlerler. Bu programlar aile, mülkiyet, miras, iş yaşamı, sosyal güvenlik, sosyal politika ile yurttaş ve toplumsal adalet konularını kapsar. Bu başlıkların her biri için özellikle pratik örnekleri ve alıştırmaları içeren eğitim klasörleri hazırlanır.

Projenin önemli boyutlarından biri her bölge için bir "Hukuk Önderi"nin seçilmesi ve sorumlu olacakları bölgelerin sınırlarına karar verilmesidir. Önder olarak seçilecek kişilerden ayrıntılı olarak tanımlanan sorumluluklarına dair uzun dönemli taahhütler alınır. Bu alanlar belirlendikten sonra, bu liderlerin hukuksal bir çatı altında çalışmalarını sürdürmelerini sağlamak için Halkın Hukuk Önderleri Derneği kurulur. Bu dernek aynı zamanda, Mahalle Hukukî Danışma Grupları çalışmasının çekirdeğini oluşturur.

Proje kapsamında 12 ay süren 45 seanslık bir katılımcı eğitim yöntemi ile 135 Hukuk Önderi yetiştirilir. Hukuk Önderleri üç bölgede 8 tane Halkın Hukuk Önderleri Derneği kurar. Kurulan dernekler projenin sürekliliğini sağlamak için belediyelerden sürekli

malî destek almayı başarırlar. En sonunda ise bu derneklerin oluşturduğu toplumsal hareket, Halkın Hukuk Önderleri Dernekleri Ulusal Ağını oluşturur.

Alınan dersler

Eyleme Yönelik Hukukî Eğitim Programı'nın müdürü Sebastián Cox Urrejola bu projede karşılaşılan güçlükleri ve alınan dersleri şöyle ifade ediyor:

"Bu projede karşılaştığımız zorluklar arasında en önemli olanı bütün çabalara ve anılan diğer olumlu sonuçlara karşın, yetiştirilen önderlerin edindikleri deneyimi, içinden geldikleri toplulukla paylaşma konusundaki zaafıdır. Aldıkları eğitimler kendi kişisel gelişimlerine hizmet etti ve bu da onların birey olarak toplumsal ayrıcalıklarını güçlendirdi.

Projenin başarılarına gelince, dört yıllık uygulama deneyiminden sonra, çalışma yapılan bölgelerde halkın bir arada yaşama, dayanışma ve ortaklık değerleri ile ilgili gelenekleri, değerleri ve normları üzerindeki etkileri kolayca görülebilir. Bu projenin önemli özelliklerinden biri de önderlerin kendi mahallelerinde eğitilmesidir. Bu tercih bizim Mahalle Hukukî Danışma Gruplarına verdiğimiz özel önemin bir göstergesiydi ve projenin mahallelerde benimsenmesine ve eğitimlerin başka mahalle sakinlerine de aktarılmasına katkıda bulundu.

Son olarak, Mahalle Hukukî Danışma Grupları'nın mahallelerdeki toplumsallaşma aracı olarak gördükleri işlevden bahsetmek gerekir. Bu gruplar halkın içinde ortaya çıkan pek çok çatışmanın barışçıl araçlarla ve karşılıklı anlaşma zemininde çözülmesini sağladı. Önderler zaten halkın içinden çıktıkları için onların özelliklerini ve sorunlarını çok iyi biliyorlardı."

Bilgi ve iletişim için

Eyleme Yönelik Hukukî Eğitim (Formación Jurídica para la Acción, FORJA)

Sebastián Cox Urrejola, Direktör - Diego Carrasco Carrasco, Hukuki Eylem Koordinatörü
Ernesto Reyes 065, Providencia, Santiago - Şili

Tel: +56 2 735 4845

Faks: +56 2 777 6196

E-posta: ongforja@entelchile.net, carrascodiego@vtr.net

Web: <http://www.forja.cl>

BULGARİSTAN'DAN PİLOT PROJE DENEYİMLERİ

Risk Altındaki Çocuklar

Pek çok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi Bulgaristan'da da çocukların ve gençlerin önemli sorunları var. Bu grupların sorunları özellikle küçük yerleşim yerlerinde ikinci planda tutulmaktadır. Bu nedenle, 30 STK'nın bir araya gelerek oluşturduğu STK Birliği içerisinde on pilot projeyi içeren bir program yürütülür. Proje 2000 yılında, Lizbon'daki Kuzey-Güney Merkezi tarafından Küresel Eğitim Dünya Bilinç Ödülü'ne layık bulunur. Özellikle çok ortaklı yapısı ve ilginç pilot uygulamalarıyla STK Birliği'nin projesi önemli dersler içeriyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

STK Birliği, daha önceden uygulanmış olan Demokratik Yurttaş Koalisyonu projesine katılan 30 STK'nın özellikle küçük kent ve kasabalarda sivil toplumun güçlendirilmesi amacıyla kurduğu bir birliktir. Birliğin temel amacı küçük kent STK'larının sivil ve demokratik bir kültür yaratmaya yönelik çabalarını birleştirmektir. Birlik, küçük STK'ların kamu kuruluşları ve uluslararası örgütler nezdinde ilişkilerini sürdürmektedir. Birliğin kuruluşundan bu yana, uluslararası yardım kuruluşlarının desteğiyle kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik çeşitli projeler uygulanmıştır. Risk Altındaki Çocuklar projesi de STK Birliği tarafından yürütülen projelerden biridir.

Proje fikri

Bulgaristan'da çocuklar ve gençler bir dizi önemli sorunla yüzyüze olmalarına karşın, bu alanda, başta dezavantajlı ve sakatlar olmak üzere, çocuklar ve gençlerle birlikte çalışmaya dayalı bir proje deneyimi yoktur. Oysa, onların fikirleriyle geliştirilmiş, onların kendi önceliklerine eğilen projeler çocukların aile, çevre ve toplum yaşamından soyutlanmaları sorununa etkili yanıtlar üretebilir. Öte yandan, çocuklar ve gençler için çalışan çeşitli kurumların çabaları da düzensiz, çoğunlukla da birbirinden bağlantısızdır. Dolayısıyla, aralarında bir uyum söz konusu değildir ve maalesef bu tekil çabalar kalıcı iyileşmeler yaratamamaktadır. Bu koşullarda, en iyi fikir öncelikle çocukların ve gençlerin kendi hakları konusunda bilinçlendirilmesi olmalıdır. Avrupa Çocuk Hakları

Sözleşmesi bu bilinçlenme girişiminin referans noktası olmaya çok uygundur. Böylece, her şeyden önce çocukların aile ve toplum yaşantısına daha aktif bir biçimde katılmaları sağlanabilir. Çocukların ve gençlerin bilinçlendirilmesi fikrini, onların toplumun bütünü hakkındaki gelişmelerde söz sahibi olabileceği demokratik bir toplum kurma fikriyle birleştirmek gerekir. Güçlü bir gençlik politikası gençlerin topluma kazandırılması, toplumsal yabancılaşmanın önlenmesi ve gençlere dayalı güçlü bir demokratik toplum yaratılmasında son derece önemli bir etkidir. Son olarak, çocuklar ve gençler için uygulanacak bir projede ailelerle birlikte yürütülecek çabalara özel bir önem verilmelidir. Bir çocuk için ailesinin yerini alabilecek başka bir şey yoktur. Aile sıkıntı çekmeye başladığı zaman, bundan en çok çocuklar zarar görür.

Proje kapsamı

Bulgasitan'ın Veliko Turnovo kentinde uygulanan Risk Altındaki Çocuklar rojesi on adet pilot projeden oluşan uzun dönemli bir programdır. Projenin öncelikli amaçlarından biri dört önemli katılımcı gurubun (gençlik ve çocuk örgütleri, sosyal hizmet alanında çalışan STK'lar, çocuk ve gençlerin sosyal problemleriyle ilgilenmekle görevli kamu kuruluşları ve eğitim kurumları) faaliyetlerini desteklemek ve koordine etmek olarak belirlenir. Bu kurumların birbirlerine yönelik önyargılarının üstesinden gelmek ve özellikle "geçiş sürecinde" zedelenmiş olan toplumsal yarar için işbirliği alışkanlığını yeniden kazandırmak projenin başarısı için önemli bir önkoşuldur. Bu amaçla, katılımcı kuruluşlarla toplantı üzerine toplantı yapılır, mikro-projeler de bu kuruluşların teşvik edilmesi için önemli bir araç olur.

Projenin finansmanı esas olarak Avrupa Konseyi Sosyal ve Ekonomik İlişkiler biriminin 1997-1999 yılları arasında sağladığı fonlarla karşılanır. STK Birliği'nin de maddî ve aynî katkıları olur. 1999 yılında düzenlenen "Veliko Turnovo'nun Çocukları Veliko Turnovo'nun Geleceği için Söylüyor" kampanyası sırasında projeye çeşitli yardımseverler tarafından hatırı sayılı bağışlar yapılır. Belediye Meclisi projeye ücretsiz olarak bir mekân tahsis eder. Projenin insan gücü ise Avrupa Komisyonu, EPA ve Merseyside Kalkınma Vakfı'nın uzmanları ile STK Birliği, Yerel Gündem 21, Polis Merkezi, Veliko Turnovo Savcılığı, Veliko Turnovo Üniversitesi Dil Okulu, Matematik Bölümü, Patriarh Evtimiy Okulu ve Tıp Okulu'nun çok sayıdaki gönüllüsünden oluşur.

STK Birliği, projenin başında proje ortakları ile programın tanıtılması ve pilot projelerin belirlenmesi amaçlı toplantılar düzenler. Bu toplantılarda programın amacı, hedefleri ve uygulanma biçimi gözden geçirilir, pilot projeler konusunda bir uzlaşma sağlanır. Böylece proje ortaklarının birbirleri hakkındaki ön yargıları yumuşar ve projeyi daha çok benimserler. Katılımcı kuruluşlarla birlikte belirlenen ve her birinin yürütülmesini bir kuruluşun üstlendiği pilot projeler şunlardır:

- 1. Hep Birlikte.** Risk altındaki çocukların topluma kazandırılmasını amaçlayan bu proje ile çocukların yalıtılmışlık duyguları azaltılmaya çalışılmıştır. Çocukların düşünce ve faaliyetlerine daha fazla önem verilmesine yönelik kamuoyu çalışmaları yanısıra on sokak çocuğunun aileleri ile tekrar buluşturulması sağlanmıştır.
- 2. Dostluk Eli.** Toplum ve yatılı okullarda okuyan çocuklar arasındaki psikolojik duvarların yıkılmasını amaçlayan projede bu çocuklar ile normal okullarda okuyan akranlarını bir araya getiren çeşitli aktiviteler düzenlenir. Toplumda yatılı okullarda okuyan çocukların sorunlarına yönelik ilgi artar.
- 3. Çocukların da Hakları Var.** Bu pilot projede İnsan Hakları Sözleşmesi'nde anılan temel çocuk haklarının 6-12 yaş grubu çocukların kendileri tarafından resmedildiği bir kitapçık basılır. Çocuklar arasında çocuk hakları konulu bir resim yarışması düzenlenir. Kazanan resimlere kitapçıkta yer verilir. Kitapçık proje temsilcileri tarafından Bulgaristan Devlet Başkanı'na bir ziyaret ile takdim edilir.
- 4. Ben Kimim?** Bu pilot proje Gabrovtsi okulundaki psikolojik problemler nedeniyle suç işlemiş çocuklara yönelik geliştirilir. Projenin amacı çocukların kendilerini rahat ve güvenli hissedecekleri bir ortam oluşturarak saldırganlıkları ve işledikleri suçlar hakkında kendi fikirlerini dile getirmeleri ve rehabilitasyonlarını, ihtiyaçlarını birlikte

tartışmaları yoluyla sağlamaktır. Bu proje kapsamında, Gabrovtsi okulunda bir dizi komedi gösterimi, yarışma, konser ve alternatif dersler çocukların kendileri tarafından düzenlenir. Öğrenciler ayrıca "Kendim için İstedğim Gelecek" konulu bir sanat sergisi açarlar.

5. Şiddete Karşı Koruma. Evde, okulda ya da sokakta istismara maruz kalan gençler için "Şiddete Karşı Koruma" adında bir telefon hattı oluşturulur. Telefon hattı bütün okullarda, gençlik merkezlerinde ve sokaklarda tanıtılır. "Açık Kapı" Merkezi'nin işbirliği ile arayanlara telefonda danışmanlık hizmeti verilir.

6. 12-31 Kulübü. Bu projenin amacı Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmesi'nin çocukların haklarını düzenleyen 12. ve 31. maddeleri hakkında kamuoyunu bilgilendirmektir. Bu amaçla oluşturulan 12-31 Kulübü okullarda tek tek her bir sınıfta Sözleşme ile ilgili sunuşlar yapar. Çocuklar, öğretmenler ve aileler arasında sözleşmeyi bilip bilmediklerini araştıran küçük sorgulamalar düzenlenir.

7. Destek Merkezi. Bu projede Kesarevo'da yatılı okullarda okuyan çocukların aileleri ve çocukların koşulları incelenerek yeniden aileleriyle buluşturulması hedeflenir. Okula ve ailelere yapılan ziyaretlere verilen destek ile sekiz çocuğun yeniden ailesine kavuşması sağlanır.

8. Zora. Zihinsel engelli çocuklar için spor faaliyetleri düzenleyecek "Zora" isimli bir kulüp oluşturulur. Kulüp çocuklar için gerekli özel ekipmanlarla donatılır. Gönüllü fizyoterapist ve sağlıkçıların katkısı ile Kulüp giderek bütün engelli gruplara hizmet vermeye başlar.

9. Yo. Bu pilot proje ile risk altındaki gençler için bir merkez kurulur. Problemleri olan gençler bu merkeze danışmanlık hizmeti almak için başvururlar. Merkezin danışmanlık hizmetleri için özel bir telefon hattı da vardır.

10. Çocuk Politikasını Çocuklar Yapıyor. Çocuklar ile bir dizi çalışma toplantıları düzenlenir. Bu toplantılar sonucunda seçilen bir çocuk Bakanlar Kurulu toplantısına çocukları temsilen katılır.

Bütün bu çalışmaların sonucu olarak toplumda çocuklar ve gençlerin sorunlarına yönelik ilginin arttığı gözlenir. Artan ilginin en somut çıktılarından biri Veliko Turnovo Belediye Meclisi'nin kabul ettiği Belediye Gençlik Şartı'dır. Belediye bu Şart ile gençlerin karar alma süreçlerindeki aktif rolünü kabul eder ve "Açık Kapı" isimli bir Gençlik Merkezi kurar.

Alınan dersler

STK Birliği projeden çıkardığı dersleri şöyle özetliyor: “Bizim bu projeden edindiğimiz en önemli ders çalışmalarımızı toplumsal bir yaklaşımla nasıl yürütmemiz gerektiği oldu. Bulgaristan’daki temel problem kurumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliği eksikliğidir. Bizim projemizin en önemli başarısı Veliko Turnovo’daki bir çok kuruluşu çocuk-merkezli bir uygulama ile çocuklara ve gençlere yardım etme ortak paydasında bir araya getirmiş olmasıdır. Risk Altındaki Çocuklar projesi, Avrupa Konseyi Bölgesel Merkezi, STK Birliği, Polis Merkezi, Savcılık, Veliko Turnovo Üniversitesi Dil Okulu, Matematik Okulu, Patriarh Evtimii Okulu ve Veliko Turnovo Belediyesi’nin çabalarını birleştirmiştir. Bu sadece bizim için değil, bütün bölge için iyi bir derstir.

Bu projenin hazırlanma aşamasında çocuk hakları alanında ilgili bütün hedef grupları içine alan bir çalışma gerçekleştirdik. Bu da projenin hedef gruplar tarafından benimsenmesi açısından önemli bir derstir. Bir hedef grup olarak çocuklar kendi hakları konusunda geliştirdikleri bir dizi öneriyi gösteren resimli bir kitapçık hazırladılar. Bu kitapçığın tanıtımı oldukça geniş bir biçimde yapıldı ve en sonunda da Meclis’e gönderildi. Meclis’te de ilgiyle karşılandı ve Devlet Başkanı’na sunuldu. Böylece çocuklardan devlet başkanına bir döngü tamamlanmış oldu. Bu da bizim için yeni bir çalışma biçimi oldu. Projenin hazırlık sürecinde, aynı zamanda Avrupa’nın konu ile ilgili deneyimlerine nasıl ulaşabileceğimizi öğrendik. Avrupa hukukunu çocuk hakları açısından iyice inceledik. Bu bağlamda, Çocuk Hakları Avrupa Sözleşmesi bizim için bir referans belge oldu. Bu projede yabancı ortağımızdan öğrendiğimiz SWOT Analizi biçim için bütünüyle yeni bir değerlendirme yöntemiydi. SWOT Analizini üç aşamada kullandık: Projemizin yabancı ortağımız tarafından gerçekleştirilen SWOT Analizi, hedef gruplarca gerçekleştirilen SWOT Analizi ve yine hedef gruplarca gerçekleştirilen diğer projelerin SWOT Analizi. Özellikle Risk Altındaki Çocuklar projesinin altındaki tek tek pilot projelerin değerlendirilmesinde bu yöntemin büyük faydalarını gördük.”

Bilgi ve iletişim için

STK Birliği (Association of NGOs)

Teodora Kaleynska

2 Center Square P.O.Box: 345, Veliko, Turnovo, 5000 Bulgaristan

Tel: +359 62 605060

Faks: +359 62 30048

E-posta: coevt@vali.bg

KÜBA'DAN İKİ UYGULAMA

Kentsel Gelişim İçin İşbirliği Projesi

ABD hükümetlerinin kırk yılı bulan ambargosunun neden olduğu ekonomik sıkıntılar ve kaynak darlığı Küba'nın tarıma dayalı ekonomisini zora sokmuştur. Ekonomik zorluklar Havana'nın kentsel sorunlarının da ağırlaşmasına neden olmaktadır. Öte yandan, kentte aktif ve güçlü bir toplumsal hareket vardır. İlgili yerel kurumların da yardımıyla bu toplumsal gücün çeşitli projelere yönlendirilmesi kentteki sorunların önemli oranda hafifletilmesini sağlayabilecektir. Bu koşullarda, on yılı aşkın süredir Küba'da faaliyet gösteren bir İspanyol STK'sı olan Barış, Silahsızlanma ve Özgürlük Hareketi, başkent Havana'nın kimi sorunlarını kentteki örgütlü insan kaynaklarını harekete geçirecek çözüme yönelik bütüncül bir işbirliği projesi başlatmayı düşünür. Küba Hükümeti'nin desteğiyle proje yürütülür ve ortaya çok-ortaklı bir projenin zengin deneyimi çıkar.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

“Havana Kentsel Gelişim için İşbirliği” projesinin başlatıcısı Barış, Silahsızlanma ve Özgürlük Hareketi (Movement for Peace, Disarmament and Freedom, MPDL) isimli bir İspanyol STK'dır. 1983 yılında kurulan MPDL kalkınma, toplumsal eylem ve insanî yardım konularında çalışmalar yapar. Kriz bölgelerine sürekli yardım, kalkınmakta olan ülkelerle işbirliği ve toplumsal bütünleşme MPDL'nin temel ilkeleridir. İspanya'daki faaliyetleri göçmenler, eğitim ve toplumsal duyarlılık, toplumsal cinsiyet eşitliği, gönüllü çalışma ve hukuki danışmanlık konularına odaklanmıştır. MPDL'nin uluslararası bölümü bu güne dek Balkanlar, Ortadoğu, Mağreb, Sahra-Altı Afrika, Orta ve Güney Amerika, Karayipler ve Asya'da 30 ülkede 100'den fazla proje uygulamıştır. Bu ülkelerdeki projeleri insanî yardımdan kalkınmaya kadar geniş bir çeşitlilik gösterir.

Proje fikri

Havana konut azlığı, nüfus yoğunluğu, göç ve bina bakımı eksikliği gibi bir dizi kentsel sorundan musdariptir. Bu koşullarda, MPLD'nin proje fikri sosyal, tipolojik ve

mekânsal açıdan farklı özelliklere sahip iki bölgede halkın gönüllü katılımını, finansal katkılarla besleyerek bir toplumsal faaliyet örgütlemek etrafında kurulur. Birinci bölge Havana'nın merkezidir. Bu bölge toplam 3.42 kilometre karelik bir alanı kapsar ve 167.500 insanı barındırır. Küba'nın 169 belediyesinden en küçüğüdür, ama en yoğun nüfusa sahip ikinci bölgesidir. Burada, hektar başına yaklaşık 500 insan düşer. Uzun yıllardır, adanın güney bölgelerinden düzenli bir göçmen akını vardır. Bu göçmenler ya aile konutlarında yaşarlar ya da her ailenin bir odayı kullandığı, mutfak ile tuvaletin paylaşıldığı ortak evlerde kalırlar. Öte yandan, bu bölgedeki binalar oldukça eskidir ve bu nedenle her yıl ortalama 1.7 bina çökmektedir.

Mahallenin konut sorununu çözmek için geliştirilen yöntemlerden biri "mikro-birlikler" dir. Bu hareket, harabe halindeki binaların ileride kullanacak olan kişiler tarafından onarılması fikriyle ortaya çıkar. Ancak, bu binalara yeterli kaynak ayrılmamasından dolayı, bir çok mikro-birliğin binası uzunca süreler boyunca tamamlanamadan kalır.

Projenin uygulanacağı ikinci bölge ise La Coreia mahallesidir. Bu mahalle Havana'nın en marjinal bölgelerinden biridir. Kentsel hizmet düzeyi geridir. Bölgenin 1989'da varoş olarak ilân edilmesinin ardından, Kent Konseyi bölge için bir kentsel gelişim programı hazırlar. Ancak, kaynak eksikliği nedeniyle, program bütünüyle uygulanamaz.

Birinci bölge için MPDL, daha önce mikro-birlikler hareketi tarafından başlatılan 15 binadaki 315 evin yenileme çalışmalarını tamamlamak amacıyla bir proje tasarlar. Bu bölgedeki bazı binaların temelinden başka bir şeyi kalmamıştır. Daha iyilerinin ise sadece tuğlaları örülmüştür. Bölgedeki konutların yenilenmesi girişimleriye hızla kötüleşmektedir. Bu koşullarda mikro-birlik hareketini canlandırmak iyi bir fikir gibidir. Böylece, konut sorunun çözümüne katkıda bulunurken, yerel ekonomi de canlanmış olacak, yeni işler yaratılacak ve yerel inşaat endüstrisi için gerekli altyapı sağlanmış olacaktır.

La Coreia mahallesi için bir inceleme yapılır. Katılımcı teknikler kullanılarak bölgenin öncelikli temel sorunu tespit edilir. Buradaki amaç, halkın yaşam standartlarının yükseltilmesi ve böylece toplumsal ve kültürel yaşama daha aktif katılımlarının sağ-

lanmasıdır. Araştırma sırasında, sorunlar başlıklar halinde gruplandırılır ve ortaya çıkan sorunlara yönelik bir taslak eylem planı hazırlanır. Eylem planı on başlıktan oluşmuştur: konut, kültür, sağlık, eğitim, diyet, sokak aydınlatması, spor, ortak aktiviteler, teknik ağlar ve emek piyasasından yalıtılmışlığın ortadan kaldırılması. Konut sorunu en yüksek öncelikli sorun olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, 325 evin yenilenmesini amaçlayan bir proje geliştirilir. Bu evlerin gelecekteki sakinlerine marangozluk, doğramacılık, tesisatçılık ve duvarcılık gibi konularda eğitimler verilir. Eylem planındaki diğer konularla ilgili olarak daha sonraları, başta İspanyol ve İtalyan STK'ları tarafından olmak üzere bir çok başka proje geliştirilir.

Proje kapsamı

MPDL , 1995 yılında iki tane dört yıllık işbirliği projesi taslağı hazırlar ve fon için AECI ve CACM'a başvurur. Bu kuruluşlardan temin edilecek fonlar temel olarak Küba'da az bulunan yapı malzemelerinin satın alınması için kullanılacaktır.

Bu projeler için aşağıdaki kaynaklar harekete geçirilir:

1. Orta Havana Yenileme ve Geliştirme Bürosu ve La Corea Mahallesi Kentsel Dönüşüm Atölyesi yapı işlerinin tasarımı ve yerine getirilmesinde teknik becerileri ile katkı sunar.
2. Mikro-birlikler inşaat malzemesi ve gereçlerin temini ile iş ekiplerinin oluşturulmasında görev alır.
3. İki proje süresince çok sayıda insan inşaat işlerinde eğitilir ve bu insanlar daha sonra projenin inşaat işlerinde çalışır.
4. Fon kuruluşlarından elde edilen malî kaynaklar Küba'da bulunmayan inşaat malzemesi ve teçhizatın temininde kullanılır.
5. MPDL tarafından sağlanan maddî kaynaklar ve işgücü ise projenin kaynak yönetimi, ilâve teknik destek, danışmanlık ve izleme işlerinde kullanılır.

Projelere 1996 yılının başında bütün ortakların katılımı ile oluşturulan bir proje yönetim ofisi kurularak başlanır. Daha önceden varolan mikro-birlikler yeni katılımcılarla yeniden oluşturulur. Her bir "tugay" temel olarak aynı firmanın işçilerinden oluşturulur. Bu işçiler kendi evlerini inşa ettikleri süre boyunca işlerinden muaf tutulur. Bu gruplar sadece kendi evlerinin yapımında değil, yapımı belediye tarafından finanse edilen sağlık ve sosyal faaliyetlerle ilgili mekânlarla geçici olarak otellere

yerleştirilmiş insanların evlerinin yapımında da görev alırlar. Konutlar aşama aşama yapılır, böylece malzeme ve insan kaynağı daha verimli kullanılmış olur. Öte yandan, projeden yararlanacak kesimlerin ihtiyacını mümkün olan en yüksek düzeyde karşılamak için proje her aşamasında yeniden gözden geçirilir. Konutların tahsis edildiği ailelere, projenin olanakları ölçüsünde kendi evleri için özellikle iç tasarımlarında küçük değişiklikler yapma olanağı sağlanır. Kasım 1997’de ilk konutlar sakinlerine teslim edilir, 2000 yılının Haziran ayında ise projenin son aşaması olan La Corea yenileştirme projesi tamamlanır.

Böylece, Orta Havana’da 315, La Corea’da 325 ailenin yaşam standartları iyileştirilmiş olur. Konutların yenilenmesinin yanısıra mahallelerin sosyal mekânları da inşa edilir. Binaların zemin katları çokamaçlı ortak kullanım mekânlarına dönüştürülür. Öte yandan, Orta Havana ve La Corea’nın yıkık-dökük ve sağlıksız görüntüsünden kurtarılır ve çevre kalitesi yükseltilir. Bozuk sokak lambaları yenilenir, eksikleri tamamlanır. Sokaklara yağmur suyu toplama kanalları inşa edilir. La Corea’da Dayanışma Okulu’nun bakımı yapılır, üç ilkokulun da eğitim malzemeleri yenilenir, eksikleri giderilir. Ev yenileme işlerinin kaynak yetersizliği nedeniyle bir türlü tamamlanamaması nedeniyle, bir süredir umut olmaktan çıkmaya başlayan mikro-birlik hareketi yeniden canlanır. İnsanlar kendi sorunlarının çözümüne yönelik kolektif işbirliğinin sonuçlarını yaşamamanın hazzını duymaya başlarlar yeniden. Ortak kullanım mekânlarından eskisine göre daha sık yararlanılmaya başlanır, bu da mahallelerdeki sosyal ilişkileri güçlendirir.

Alınan dersler

MPDL projeden alınan dersleri sekiz madde halinde sıralıyor:

1. İnsanların kendi konutlarının inşa sürecine katılmasında mikro-birlik hareketinin etkili yöntem olduğu ortaya çıkmıştır. Proje mikro-birlikler için zengin bir deneyim olmuştur. Bu deneyimle mikro-birlik sisteminin organizasyon yapısı ve finansman kaynakları yeniden tanımlanmıştır. Bu projenin ışığında şu an benzer bir çok proje yürütülmektedir.
2. Kalkınma işbirliklerinin yerel konut üretimi girişimlerini desteklemek için uygun bir araç olduğu görülmüştür. Görece küçük bir finansal destek, ABD’nin ticarî ambargosu nedeniyle neredeyse on yıldır bekleyen 315 konutun yeniden inşasının tamamlanmasını sağlamıştır.

3. Proje yerel inşaat malzemesi ekonomisinin canlanmasını sağlamıştır. Buradaki anahtar faktör projede geleneksel inşaat yöntemlerine yer verilmiş olmasıdır.
4. Faaliyetler, projede öngörülen bitiş zamanına yetiştirilememiştir. Bunda en önemli etken taşıma araçlarında oluşan beklenmedik sıkıntılardır.
5. Doğru zamanlama yapılabilmesi için, çakıl gibi bazı temel maddelerin teminindeki olası güçlüklerin göz önünde bulundurulması gerekirdi.
6. Kaynak dağılımında da belli bir düzeyde esneklik sağlanmalıdır. Örneğin iç pazarda geçici ulaşım sorunu olan malzemelerin dış pazardan temin edilmesi için belli bir fon rezervde tutulmalıdır.
7. Kentsel Dönüşüm Atölyesi'nin bir teknik itici güç olarak varlığı projenin tamamlanabilmesinde önemli bir etken olmuştur.
8. Projenin gerçekleştirilmesi için Küba hükümetinin verdiği somut politik, idarî ve sosyal destek projeye dahil olan farklı aktörlerin iyi bir iletişim içinde olmasını sağlamıştır.

Bilgi ve iletişim için

Barış, Silahsızlanma ve Özgürlük Hareketi

(Movement for Peace, Disarmament and Freedom, MPDL)

Belascoainn 452, e Zanja y Salud,10, Centro Havana - Küba

Tel: +537 662408

E-posta: mpdlcu@ip.etecsa.cu

Orta Havana ve San Miguel del Padri Halk İktidarı Komitesi,

Felix de Armas Machado

Reina 67s e # Angeles y Aguila, Central Havana Municipal Council,

City of Havana - Küba

Mikro-Birlik Hareketi,

Odalmys Rubio Alvarez, Küba

Reina 213, e # Manrique y San Nicola, Municipal Micro-brigades Department,

Central Havana

Tel: +537 610380 - 537 610374

KARYAN EL OUED YERLEŞİMİNDE ÇEVRESEL SAĞLIK SORUNU

Bütüncül Halk Sağlığı Programı

Karyan El Oued, Fas'ın Sal kentinin Laayayada Komünü'nde yer alan bir baraka yerleŐimidir. Altı bin dolayındaki nüfusu son derece kötü koşullarda yaşamaktadır. Bölgede yoksulluk kol gezer, halkın oturduğu evler kamu arazilerinde izinsiz olarak inşa edilmiştir. Öte yandan, hükümet bölgeyi boşaltmayı ve sakinlerini yeni kurduğu bir toplu konut bölgesine göçe zorlamayı planlamaktadır. Örgütsüz halk hem zorla göçe direnmekte hem de geleceği belirsiz Karyan El Oued'daki yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkı sunmaya yanaŐmamaktadır. Senegal merkezli Üçüncü Dünya'da Çevre ve Kalkınma Hareketi isimli STK'nın Fas Şubesi bölgede uzun bir süredir çalışıyor olmanın avantajını kullanarak zorlu bir çalışmayla bu sorunların üstesinden gelmeyi başarır. "Bütüncül Halk Sağlığı Projesi", BM Habitat tarafından "En İyi Uygulama" olarak seçilir.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Üçüncü Dünya'da Çevre ve Kalkınma Hareketi (Environment and Development Action in the Third World, ENDA-TM) Senegal'in başkenti Dakar merkezli uluslararası bir kâr amacı gütmeyen kuruluŐtur. ENDA özerk yapıların bir yönetici sekreteryası ile koordine edildiği bir birlik olarak 1972 yılında kurulmuştur. Dakar'daki merkezinde, çevre ve kalkınma konularında çalışan 24 ekibi ile faaliyetlerini sürdürür. Ayrıca, 14 Afrika, beş Güney Amerika, iki Asya ülkesinde ve Avrupa Komisyonu'nda temsilcilikleri vardır. ENDA dışlanmış insanların deneyimleri, beklentileri ve amaçları zemininde alternatif kalkınma modelleri oluşturmak için sıradan halk kesimleriyle işbirliği içinde çalışır. Bu kesimlere desteğini üçüncü dünyadaki çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde yerine getirir. Bu işbirliği projelerinde güneyden ve sanayileŐmiş ülkelerden gelen gönüllülerin istihdamını sağlar. ENDA ayrıca Birleşmiş Milletler, İsviçre, Avusturya, Lüksemburg, Hollanda, Fransa, Belçika, Kanada, Avrupa Birliği, Finlandiya, İtalya, İsveç'deki pek çok STK'dan destek almaktadır.

Proje fikri

Karyan El Oued baraka yerleşimi, Sal kentinin Laayayada Komünü'nde yer alır. Altı bin dolayındaki nüfusu son derece kötü koşullarda yaşamaktadır. Yoksulluk kol gezer, yaşadıkları konutların yasal güvencesi yoktur. Bununla birlikte yüz yüze oldukları sıvı ve katı atıklardan kaynaklı sağlık sorunları ciddi boyutlardadır. Bölgede sıvı atıklar için bir sıhhi tesisat sistemi yoktur, evlerden çıkan lağımalar açıktan akmaktadır. Düzenli olarak toplanmayan çöplerse bütün bölgeye saçılmış durumdadır.

ENDA'nın projesi, yerel halkın yaşam koşullarını iyileştirmek için en önce bir kanalizasyon sistemi olmamasından kaynaklanan salgın hastalıkların ortadan kaldırılması gerektiği fikrinden doğar. Bunun yanında bir atık arıtma ve bertaraf sistemi kurulmalıdır. Öte yandan, yerel halkın bilinç düzeyini yükseltmek ve boş zamanları için geliştirici faaliyetler örgütlemek gereklidir.

Proje kapsamı

ENDA Karyan El Oued'in sorunlarına çare bulmak için harekete geçer. İlk aşamada, bulunduğu proje ortakları bölgede henüz bir dizi faaliyetini tamamlamış olan Bou Regreg Derneği ve yerel yönetimdir. 1993 yılı Mart ayında, "Bütüncül Halk Sağlığı" projesi geliştirmek için yola çıkar ENDA. İlk araştırmalar yapılır. Ancak daha işin başında çok önemli iki sorun vardır. Birincisi yerel halk, barakalarını konduverdiği toprakları aslında işgal etmiştir. Belediye bu bölgeyi yasadışı bir yerleşim olarak kabul etmekte ve dolayısıyla hizmet götürmemektedir. Öte yandan, atıklardan kaynaklanan yerel sağlık sorunlarını çözmek ve yeterli düzeyde konut üretmek için gerekli finansal kaynak bulunmamaktadır.

Bu sorunlarla yüzyüze kalan ENDA ilk ihtiyaçların tespit edilmesi aşamasıyla ilk uygulamaya geçilmesi arasında geçen zamanı kadınlar için bir dizi gelir getirici iş projesi uygulayarak geçirir. Örneğin, bölgedeki kadınlara yönelik kullanılmış fabrika malzemelerinden halı üretimi projesi başlatılır. 1995'e gelindiğinde, halı işindeki teknik ilerleme ve kadınların teknik becerilerinin sürekli geliştirilmesi sonucunda geri kazanılmış malzemelerle üretilen halılar bütün Fas'a ve yurtdışına satılmaya başlanır. Böylelikle, hem artan sayıda kadın ve genç kızın malî durumu düzelir hem de ENDA bölgede yerleşiklik kazanır. Bir tür dışlayıcı alt kültürün egemen olduğu bölgede, ENDA'nın kadınlardan başlayarak halkın güvenini kazanmış olması daha sonra 1997 yılında "Bütüncül Halk Sağlığı" projesi için belediyenin onayının alınıp Avrupa Birliği'nden de malî kaynak

elde edilmesi ve böylece halkın projeye katılım düzeyinin oldukça tatmin edici düzeye çıkması sonucunu doğurur.

ENDA, AB'den gerekli kaynağı sağladıktan sonra ilk olarak yerel halkla bölgenin sorunlarını tartışmaya başlar. Bu toplantılarda bölgedeki en büyük sorunun çevre sağlığı ve toprak mülkiyeti sorunları olduğu bir kez daha ortaya çıkar. Özellikle evlerin üzerine inşa edildiği toprakların statüsü söz konusu olduğunda, belediye, merkezî hükümetin yerel birimleri ve halk arasındaki ilişkiler oldukça çetrefilli bir hal almaktadır.

Sonuç olarak, ENDA özellikle kamu kurumlarıyla ilişkilerinde pasif ve deneyimsiz olan halkı harekete geçirmeye karar verir. Bu da "Bütüncül Halk Sağlığı" projesinin birinci amacı olur: Yerel halkın kendi kendini idare etme kapasitesini güçlendirmek ve halk sağlığı sorunlarından başlamak üzere kamu kurumlarıyla müzakere yeteneklerini arttırmak. Daha genel bir ifadeyle Karyan El Oued yerleşiminde halkın yaşam koşullarını iyileştirmek ENDA'nın temel hedefidir. Bunun için halkın toplantılarda en çok yakındığı sorunlara el atmak gerekir: Kanalizasyon sisteminin olmaması nedeniyle açıktan akan kirlili sulardan kaynaklanan bulaşıcı hastalıklara çare bulmak, çöp toplama ve bertaraf sistemi kurmak ve yerel halkın eğitim ve kültür düzeyini geliştirmek.

Projenin ilk aşamasında hazırlık çalışmaları yürütülürken projenin kaderini etkileyen önemli bir gelişme yaşanır. Hükümetin "Yeni Sal" isimli toplu konut projesi tamamlanır. Yeni Sal Projesi, 20 bin apartmandan oluşan ve modern bir yaşam biçimi için gerekli bütün alt yapıya sahip yeni bir yerleşim birimidir. Ancak bu proje, kentsel konut üretimi projesi olmaktan çok politik ve pedagojik bir projedir. Hükümetin asıl amacı Sal kentinin varoşlarında kontrol edemediği halkı yeni yerleşim birimlerinde ıslah ve kontrol etmektir. Karyan El Oued sakinleri de Yeni Sal'a taşınmaya zorlanır. ENDA zor durumda kalmıştır. Yeni Sal'daki yaşam koşullarının daha insanî olduğu açıktır, ancak büyük bir baskıyla yeniden yerleşime zorlanan bir halka kentsel altyapıdan ve planlamadan bahsetmek oldukça sıkıntılı bir iştir. ENDA'nın yerel temsilcilerinin güven vermesi de zorlaşır. Karyan El Oued halkının Yeni Sal'a zorla yerleştirileceği söylentileri ortada dolaşır. İnsanlar hem korku hem öfke içindedir. Bu koşullarda onları Karyan El Oued'deki yaşam koşullarının iyileştirilmesi için zaman ve para harcamaya ikna etmek güçtür tabii. ENDA 1997 yılının Şubat ayından Mayıs ayına kadar, bölgede halkla toplantı üstüne toplantı yapar. Ne yapılması gerektiği konuşulur. Halk kesinlikle Yeni Sal'a yerleştirilmeye karşı çıkmaktadır. Ancak, geleceğinin belirsizliği hepsini para-

lize etmiştir. ENDA bu açmazdan parlak bir öneriyle çıkar: Eğer Karyan El Oued halkı Yeni Sal'a göç etmek zorunda bırakılmak istenmiyorsa, Karyan El Oued'deki yaşam koşullarını iyileştirmeli, örneğin mahalle komiteleri ile yerel halkı harekete geçirmelidir. Böylece, hem belediye ve hükümetin yerel birimleri ile müzakere yetenekleri gelişecek hem de bu müzakerelerde elleri güçlenecektir. Bu strateji işe yarar.

Karyan El Oued halkı alt yapı için zaman ve para harcamak konusunda ikna olur. AB'den alınan malî kaynağın yanısıra Belediye'nin desteği de sağlanır ve şu faaliyetler hayata geçirilir:

1. Yürütme Komitesi görevini yerine getiren bir Bölge Derneği kurulur.
2. ENDA Fas, Bölge Derneği ve yerel yönetim birimlerinin temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulur.
3. Mahallelerde ve okullarda, çevre konularında eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılır.
4. Yerel halkın gönüllü olarak katıldığı çöp toplama günleri düzenlenir.
5. Bölgedeki evlerin lağımalarını toplayacak bir kanalizasyon sistemi inşa edilir.
6. Halkın gönüllü katılımı ile çöp depolama sahası inşa edilir.
7. Proje tamamlandığında ENDA'nın rolünü devralmak üzere Karyan El Oued Kalkındırma Derneği kurulur. Derneğin aktivistlerine proje yönetimi konusunda eğitimler verilir.

Böylece, yaşam koşullarının çok kötü olduğu ve hükümet ile halkın politik bir çatışmaya sürüklendiği Karyan El Oued'da yaşam kalitesini arttıran ve bölgenin gerilimini düşüren kayda değer iyileşmeler sağlanmış olur.

Alınan dersler

ENDA Fas'ın proje sorumlusu Hassan Chouaouta projeden çıkardığı dersleri şöyle anlatıyor:

“Projenin başından itibaren bir dizi zorlukla karşılaştık, her birini aşmak için denediğimiz ve bulduğumuz çözümler bizim için değerli birer ders oldu. Bölgenin toprak mülkiyetiyle ilgili sorunları ve evlerin izinsiz inşa edilmiş olması, halkın kolektif faaliyetlere katılımı konusunda hep bir fren işlevi gördü. ENDA, hükümet tarafından Yeni Sal bölgesine göçe zorlanma tehlikesi altındaki bir baraka yerleşiminde çalışmanın getirdiği çetrefilli koşullar altında, bölgedeki sağlık koşullarını iyileştirmek için halkı harekete geçirmeyi denemeyi seçti. Bunun yanında, bölgeden seçilen bir grupla yerel yönetim

birimleri arasında bölgenin yasal olarak tanınması ve kendi kendini yönetim konularında müzakereler düzenledik. Bu, tarafların birbirleri hakkındaki ön yargılarını aşmak ve güven ilişkisi tesis etmek açısından son derece faydalı oldu.

İlk çalışmalara başladığımız 1993 yılı ile proje için finansman bulabildiğimiz 1997 yılı arasında geçen 4 yıllık süreyi boşa geçirmemiş olmanın da yararlarını gördük. Bu dönemde kadınlara yönelik gerçekleştirdiğimiz projelerle hem biz bölgeyi iyice tanıdık, hem de halk bize iyice aşına oldu, sevdi, güvendi. 1997 yılında, malî kaynakları temin ettiğimizde giriştiğimiz kanalizasyon inşaatının hızla ilerlemesi ve projenin ilk birkaç ayı içerisinde tamamlanması halkın güvenini iyice sağlamaştırdı ve o güne kadar bölgede genel kabul gören bir sloganı gündemden düşürdü: "Laf çok, iş yok".

Bölge derneğinin kuruluşu da proje açısından önemli aşamalardan biridir. Dernekleşme yoluyla halkın yasal bir kimliğe sahip seçilmiş temsilcileriyle temsil edilmesi mümkün oldu. Bu sayede yerel kamu kuruluşlarının halkın taleplerini müzakere etmeyi kabul etmesinin yolu açıldı. Öte yandan, halk kendi ortak sorunlarının çözümü için kolektif bir çabanın içine girmiş oldu. "Laf çok, iş yok" sloganını böylece biraz da kendileri kırdı. Topluluktaki toplumsal dinamiklerin zayıflığı kendini, topluluğu temsil edebilecek lider bulma sıkıntısında iyice gösterdi. Topluluk örgütsüzdü ve ortak sorumluluk duygusu gelişmemişti. ENDA temsilcilerinin zorlu çalışmaları sonucunda bölge komitesinden mahalle ve sokak komitelerine uzanan bir örgütlenme yaratıldı. Yerel kurumlar arasındaki iletişim eksikliği bir başka sorunumuzdu. Projenin ilk aylarında ENDA saha ekibi aracılığı ile topluluğu hareketlendirme ve örgütleme işine koyuldu. Bu iş daha sonra Karyan El Oued Kalkındırma Derneği tarafından üstlenildi. Bu derneğin yerel yönetim birimlerince tanınması, yerel halkın devlet gözündeki imajının değiştiğinin kanıtı oldu."

Bilgi ve iletişim için

Üçüncü Dünya'da Çevre ve Kalkınma Hareketi

(Environment and Development Action in the Third World, ENDA-TM)

Samuel Watchueng-Hassan Chouaouta

196 QuartierOLM, Souissi, Rabat, Fas

Tel: +212 7756414

Faks: +212 7756413

E-posta: endamag@mail.sis.net.ma

Web: <http://www.enda.sn>

PAKİSTAN'IN DAĞ KÖYLERİNDE KONUT SORUNU

Bina ve İnşaat Güçlendirme Programı

Pakistan'ın özellikle bilgi ve inşaat malzemesine erişim güçlüğü çeken uzak dağlık alanlarındaki yaşam koşulları oldukça zordur. Bu bölgelerdeki geleneksel evler karanlık, isli, havasız, nemli ve sağlıksızdır. Yerel kültüre muhafazakârlık, din ve Purdah inancı egemendir. Dolayısıyla, bu bölgelerde uygulanacak bir konut politikası her şeyden önce katılımcı planlama yöntemlerini kullanmalı ve halkı işin her aşamasına dahil etmelidir. 1997-2000 yılları arasında hayata geçirilen Bina ve İnşaat Güçlendirme Programı hem köylülere sunduğu sağlıklı konut tasarımlarıyla hem de programın hayata geçirilmesinde kullandığı katılımcı mekanizmalarla örnek bir uygulamadır. BM Habitat, Bina ve İnşaat Güçlendirme Programını 2000 yılında "İyi Uygulama" olarak tasdik eder.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Bina ve İnşaat Güçlendirme Programı (BİGP), Ağa Han tarafından kurulmuş olan Ağa Han Kalkınma Ağı'na bağlı kuruluşlardan biri olan Ağa Han Vakfı tarafından yürütülür. Asya ve Afrika ülkelerinde sağlık, eğitim, kültür ve kırsal ve ekonomik kalkınma alanlarında faaliyet gösteren ağ bünyesinde vakfın yanı sıra, Ağa Han Eğitim Hizmetleri, Ağa Han Ekonomik Kalkınma Fonu, Ağa Han Sağlık Hizmetleri, Ağa Han Planlama ve Yapı Hizmetleri, Ağa Han Kültür Fonu, Ağa Han Üniversitesi ve Orta Asya Üniversitesi gibi kuruluşlar bulunmaktadır. Ağa bağlı her bir kuruluşun bugüne dek yürüttüğü yüzlerce proje ve program vardır.

Proje fikri

Pakistan'ın kuzey bölgelerindeki kırsal dağ köylerinde evler çoğunlukla karanlık ve ıslıdır. Sadece çatılarında bir havalandırma deliği vardır. Bu evleri ısıtmak için çok miktarda yakıt tüketmek gerekir. Sıhhi tesisatları oldukça zayıftır ve kilerleri hijyenik olmaktan çok uzaktır. Evlerin inşaat kalitesi kötüdür, çoğunlukla yağma olan binalar küçük bir depremde bile yıkılır, modern beton yapılar ise aşırı soğuktur.

Bu koşullarda kırsal dağ köylerinin sakinlerinin yaşam koşullarını düzeltmek ancak onların yaşam mekanlarını pratik ve ucuz çözümlerle iyileştirmekle sağlanabilir. Ağa Han Vakfı adına köylere giden uzmanlar köylülerin önceliklerinin yaşadıkları konutların iyileştirilmeleri olduğunu tespit eder. Köylülerin evleriyle ilgili olarak şikâyet ettikleri hususlar, ısı yalıtım sorunları, aydınlatma, havalandırma, mekân organizasyonudur. Ayrıca, binaların depreme dayanıklı olmaması ve toprakların tarım arazilerini koruyacak biçimde planlanmıyor oluşu diğer önemli sorun alanlarıdır. Bununla birlikte, konutlar için geliştirilecek iyileştirmeler çevreye de duyarlı olmalı ve odun ya da enerji ihtiyacını azaltmalıdır.

Proje kapsamı

Bu esaslar çerçevesinde, Ağa Han Vakfı, BİGP'nin temel amacını kırsal alandaki konutların kalitesinin iyileştirilmesi olarak belirler. Bunun için öncelikle köy ziyaretleri, görüşmeler ve toplantılarla evlerin halihazırdaki sorunları tespit edilir. Yerel malzeme ve kaynak kullanımına dayalı, ucuz ve kültürel olarak kabul edilebilir bir çözüm bulmak için varolan iyi uygulamalar değerlendirilir, yeni çözüm tasarımları geliştirilir. Bu tasarımların prototipleri üretildikten sonra, modeller köy evlerine uygulanarak işe yarayıp yaramadıkları sahada test edilir. Bu testlerde köylülerin görüşleri alınır ve tasarım bu görüşlerle geliştirilir. Konut iyileştirmeleri için son tasa-

rımlar elde edildikten sonra, tanıtım kampanyası daha da hız kazanır. Toplantılar ve ev ziyaretleri ile bu ev düzenlemelerinin avantajları ve dezavantajları anlatılır. Yerel zanaatkârların deneyimli girişimcilerle birlikte çalışmaları sağlanarak becerilerinin artması sağlanır. Öte yandan, bina iyileştirmeleriyle ilgili imalat, kurulum ve bakım konularında el kitapçıkları hazırlanır. Ev planlaması için özel araçlar geliştirilir.

Ağa Han Vakfı, BİGP için gerekli fonları Kanada Uluslararası Kalkınma Yardım Programı (CIDA)'dan sağlar. Alınan fon ile konut iyileştirmeleri için gereken ürün ve hizmetler üretilir. Köylüler kendi evlerinin iyileştirme maliyetlerini kendileri karşılayacaktır. Kırsal kalkınma projeleri genellikle geniş maddî ve finansal girdilere dayanırken BİGP bütünüyle yeni bir yaklaşımla kurgulanır. Bu yaklaşımın temelinde yerel halkın motivasyonu belirleyicidir. Bu nedenle, BİGP'de çalışacak teknik ve idarî personelin proje bölgesinden yerel halkın dilini konuşan insanlardan seçilmesine özen gösterilir. Köylerin seçiminde de benzer bir hassasiyet gösterilir. 1200 köy arasında inceden inceye yapılan değerlendirme sonrasında, 20 pilot köye karar verilir. Her bir köyde proje için gönüllü olarak çalışabilecek bir koordinatör belirlenir.

Köylüler geliştirilen iyileştirme modellerini kontrol ederler, yapılması gereken değişiklikleri gösterirler ve başarılı sonuçları kendi komşularına tanıtırlar. Köylülerin bu iyileştirme modellerini kendi evlerine uygulayabilmeleri için iki seçenekleri vardır: Bu iyileştirmeler için eğitilmiş yerel bir firmadan gerekli mal ve hizmetleri satın alabilirler ya da inşa işine kendileri girebilirler. Bunun için resimli ve açıklamalı el kitapçıkları hazırlanır. Mimarî danışmanların katılımıyla grup çalışmaları yapılır. İsteyen köylülere kısa eğitimler verilir.

Projenin uygulanması sırasında bir dizi sorunla da karşılaşılır. Yerel dinsel alışkanlıklar bunların başında gelir. Yörede yaygın olan Purdah inanışı kadınlarla iletişim kurmayı imkânsız hale getirir. Bu nedenle, bütün toplantılar biri haremlik biri selâmlık olmak üzere iki salonda yapılır ve salonlar arasındaki iletişim mikrofonlar aracılığıyla sağlanır. Diğer bir sorun dil farklılıklarıdır. Köy toplantıları sırasında İngilizce konuşan proje ekibinin konuşması önce Urdu diline, sonra da yerel şivelere tercüme edilir. Okuma yazma bilemeyen köylülerin resimli ve adım adım açıklamalı el kitapçıklarını kullanmaları mümkün olmaz. Bunun için daha eğitilmiş köylülerin diğerlerine öncülük yapmaları teşvik edilir. Dağ köylerine ulaşım ve taşıma bir diğer zorluktur. Taşıma güçlükleri nedeniyle geliştirilen bütün modeller hafif ve kolay kurulabilir modüler

parçalardan oluşturulur. Yerel malzeme teminindeki zorluklar, köyler arası ulaşım süresinin uzunluğu, yerel usta zanaatkâr azlığı, yerel halk arasında yeterli beceriye sahip proje personeli bulma zorluğu ve halkın değişime karşı direngen tutumu proje sırasında karşılaşılan diğer sıkıntılardır. BİGP kapsamında ilk iyileştirme uygulamalarının başlatılmasından altı ay sonra, 1999 yılının sonuna kadar, 500'den fazla köy evi iyileştirmesi gerçekleştirilir. Programa 35 yeni köy katılır. BİGP modellerinin yanısıra köylülerin kendilerinin geliştirdiği 500 başka konut iyileştirmesi hayata geçer. Pencere ve duvar yalıtım modelleriyle taşınabilir mutfak eviyeleri en popüler iyileştirme uygulamalarıdır. Genellikle köylüler iyileştirme uygulamalarını sırayla takip eder. Örneğin, mutfak iyileştirmelerini banyo iyileştirmeleri takip eder. Kimi köylerde evlerin planlarında değişiklikler yapılır. Yedi köy ise afet haritaları hazırlar.

En iyi biçimde organize olan köylerin en iyi sonuçları başardığı görülür. Bu köylerde örneğin, ısı çizelgeleri oluşturulur ve odun tüketimi ölçülür. İyileştirme uygulamalarının sonuçları düzenli olarak Programa iletilir.

Okul ve sağlık ocaklarının binaları ve mobilyalarının iyileştirilmesini Ağa Han Vakfı üstlenir.

Alınan dersler

BİGP Direktörü Sjoerd Nienhuys projeden çıkardığı dersleri dört başlık altında şöyle özetliyor:

1. "Evlerde iyileştirme modelleri kurulmaya başladığı zaman, köy komiteleri proje ekibini köyün en fakirlerine yönlendirdi. Bu ilk modelleri onlara "ücretsiz" hediye olarak vermemizi istediler. Komitenin görüşü böylece modellerin kolayca görülebileceği ve tanıtımının yapılacağı yönündeydi. Elbette ki sadece köyün en zenginlerini seçmek doğru olmazdı, ama kimse de köyün en fakirlerini izlemek istemez ki. Sürdürülebilir bir hizmet sistemi gelişimi birer müşteri olarak köylülerin konfor, ekonomi ve prestij açısından taleplerinin karşılanmasına dayanmalıydı. Böylece köylüler yeni ürünler için para ödemeye razı olabilirdi. Köylüler her zaman en ileri komşularını taklit etme eğiliminde oldukları için, yeni modellerin kurulması köyün önde gelen köylüleriyle gerçekleştirildi. Bu, uygulamaların yayılma etkisini artırdı.
2. BİGP'in köylüler için bir kredi fonu yoktu, bu nedenle köylüler BİGP yoluyla dağıtılan ürünleri ya da malzemeleri para ile almak zorundaydı. Bu yaklaşım proje kadrosu ve köylülerin pek çoğu için yeniydi. Onların bir STK'dan beklentisi ücretsiz

hizmet ve kredi sağlayan bir kuruluş olmasıydı. Bu konuda oldukça katı ve sistematik davrandık. Başından beri vurguladığımız “kredi yok” mesajı zaman içinde yavaş yavaş kavrandı.

3. Bu projede sarf edilen en önemli çabalardan biri çok düşük maliyetli ve yöreye uygun iyileştirme modellerinin tasarlanmasıydı. Sıklıkla, köylüler geliştirilen ucuz ürünlerin görünüşünü ve kalitesini beğenmedi ve o zaman bu yaklaşım geri tepti. Bazı çok ucuz öneriler köylülerin “modern” yaşam algılarına uymadı. Örneğin, toprak gövdeli bir soba odun yakmak ve yemek pişirmek için çok verimli bir yöntemken, köylülere göre bu soba yaşam koşullarında geri bir adımdı. Bu sorun farklı tüketiciler için farklılaşan ürünler tasarlanması ile çözüldü.

4. Kadınlara mikrofon ve hoparlör sistemiyle proje çalışanları ve erkek köylülerle iletişim kurma olanağı sağlandığı zaman, oldukça konuşkan oldular. Serbestçe konuştular ve neye ihtiyaçları olduğunu rahatça ifade ettiler. Birtakım çok önemli ev iyileştirmeleri kadınlarla yapılan bu görüşmeler sonucunda ortaya çıktı.”

Bilgi ve iletişim için

Ağa Han Vakfı

Sjoerd Nienhuys, Program Direktörü

Bacip, River View Road, Near Chinar Bagh Bridges, Gilgit, Northern Areas, Pakistan

Telephone: +92 572 2954

Faks: +92 572 2819

E-posta: bacip1@glt.comsats.net.pk, nienhuys@glt.comsats.netpk

BREZİLYA'DAN BİR TOPLUMSAL ÖRGÜTLENME ÖYKÜSÜ

Küçük Çiftçiler Derneği

Brezilya'da tarım işçileri ve küçük çiftçilerin yaşam koşulları oldukça kötüdür. Zaten ilkel tekniklerle üretim yapan tarım üreticilerinin ürünleri her tür kredi ve pazar olanağı üzerinde tekel kurmuş olan komisyoncular tarafından çok ucuza kapatılmaktadır. Komisyoncuların egemen politik elite ittifakı küçük çiftçilerin bu koşulları değiştirmelerini neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Bu koşullarda, bir araya gelerek neler yapılabileceğini tartışmaya başlayan Brave Belediyesi küçük çiftçileri bir dernek çatısı altında bir araya gelerek komisyoncuların sömürsünden kurtulmaya karar verirler. Dernekleri sayesinde kendi ürünlerini kendileri işler, kendileri pazarlar. Yeni üretim teknikleri geliştirilir. Eğitsel ve kültürel çalışmalarla küçük çiftçilerin tarımsal, toplumsal ve politik konularda bilinçlenmesi sağlanır. Bu proje öykümüz işte bu derneğin 24 yıllık hikâyesi. Çalışmaların kendisi kadar örgütlenme konusunda da alınacak önemli dersler bulunuyor.

Arkadaşlar ne var bunda anlamıyorum.
Evet. Bir ay önce, "böyle üç kişi oturup, konuşmamızın bir anlamı yok. Başka insanlarla bağ kurmalıyız," dedik... Sonra bir sürü insanlarla, bir sürü toplantılar yaptık. Sonra ise karar almada kolaylık sağlamak için seçimler yapıldı. ve BİZ SEÇİLDİK...

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Brave Belediyesi Küçük Çiftçiler Derneği, (APAEB), 1980 yılının Haziran ayında çiftçilerin toplumsal örgütü olarak tarımsal üretimi örgütlemek, küçük çiftçileri komisyoncuların sömürsünden kurtarmak, ürünlerine daha yüksek fiyattan pazar bulmak ve daha fazla işlenmiş yiyecek ürünleri üretmek amacıyla kurulur. 1981 yılında, iktisadî faaliyetlerine ilk olarak merkezî bir pazar yeri kurarak başlar. 1984 yılında, dernek kendi tarlalarında tarımsal üretime başlar. Brave yarı kurak bir bölge olduğu için çeşitli alternatif tarım uygulamaları geliştirilir. 1993 yılında, küçük ölçekli tarımsal üretimde bulunan ailelere kredi sağlamak için Tarım Kredi Kooperatifi, "Coopetates" kurulur. APAEB, proje ortaklarıyla birlikte köylüleri gerekli işletme bilgileri ile donatmak üzere bir kapasite geliştirme eğitim programı gerçekleştirir. APAEB 1996 yılında bir halı ve kilim fabrikası kurar, Tarım Aileleri Okulu açar. 1997 yılında da "Valiant Radio FM" isminde bir radyo ve "Yurttaş Forumu" kurar. 1998 yılına gelindiğinde, dört yıl önce başlanan bir tür lifli bitki olan sisal fabrikasının inşası tamamlanır ve APAEB doğrudan Avrupa ülkelerine ihracat yapmaya başlar. APAEB'in çalışanları ve iş ortakları için de bir sosyal kulübü vardır.

APAEB 24 seçilmiş üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu tarafından idare edilir. Kurul üyelerinin tamamı küçük ölçekli tarımsal üreticilerdir. Derneğin Yürütme Kurulu Yönetim Kurulundaki 24 üye arasından seçilen üç asıl, üç yedek altı üyeden oluşur. Yine üç asıl üç yedek üyeli bir Malî İşler Kurulu vardır. Geri kalan üyeler yine üçer kişiden oluşan Tarım, Ticaret, Eğitim ve Endüstri İşleri Kurullarını meydana getirir. Kurulların görev süresi iki yıldır. Kurulun başlıca görevleri ise derneğin bütün çalışmalarını koordine etmek, kredi fonlarını yürütmek, güneş enerjisi kullanımını özendirme, eğitim, teknik yönlendirme, tarımsal ve hayvansal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması, Tarım Aileleri Okulu'nun idaresi ve Yurttaş Forumu'nun desteklenmesidir.

Proje fikri

1970'li yılların sonuna doğru, Brezilya'da tarım işçileri örgütsüzlükten oldukça musdariptir. Devletin tavrından korktukları için dernek ve kooperatiflerden uzak durmaktadırlar. Ürünlerine çok az fiyat veren komisyoncuların ağır sömürüsü köylülerin durumlarını daha da kötüleştirmektedir. Bu koşullar kırsal bölgelerde yaşayan gençleri iş aramak için büyük kentlere göç etmeye zorlar. Giderek ağırlaşan yaşam şartları nedeniyle çeşitli belediyelerden çiftçiler ortak sorunlarını ve olası çözüm yollarını tartışmak üzere bir araya gelmeye başlar. O günlerin en temel ve acil sorunu üret-

kenliğin arttırılması ve ürünlere zamanında en iyi fiyatların bulunmasıdır. Özellikle ürünlerin pazarlanması için bir kooperatif ya da dernek kurulması fikri bu koşullarda olgunlaşmaya başlar.

Proje kapsamı

Küçük çiftçilerin örgütlenme süreci çok sayıda çiftçinin örgütlenme tartışmalarına katılmasıyla başlar. O günlerde Katolik Kilisesi ve Halk Hareketi Örgütü isimli çiftçi hareketi, küçük çiftçilerin örgütlenmesine yardım etmektedir. Kooperatifler ise bir dizi nedenle çok zayıftır. Bu nedenlerin başında kooperatiflerin başına çöreklenmiş bulunan yöneticilerin bu kurumları kendi menfaatleri için suiistimal etmeleri gelir. Öte yandan, Brezilya'da küçük çiftçilerin kredi bulması da önemli bir sorundur çünkü resmî kredi programlarının hepsi sadece büyük şirketlere ve çiftçilere kredi vermektedir. Bu koşullarda küçük çiftçilerin kendi ortak çıkarları için örgütlenmelerinin önünde aşmaları gereken zorlu sorunlar vardır.

Uzun ve kapsamlı tartışmaların sonucunda köylüler bir dernek çatısı altında örgütlenmeye karar verir. Brave Belediyesi Küçük Çiftçiler Derneği'nin kurucuları 1980 yılında özellikle başka ülkelerdeki STK'lardan sağladıkları malî kaynakla derneğin yapılanmasını gerçekleştirirler. Derneğin kuruluşunda önemli bir paya sahip bu dış kaynaklı yardımlar APAEB'in diğer faaliyetlerinin de başlıca malî kaynağı olma özelliğini bir süre daha koruyacaktır. Derneğin asıl amacı küçük çiftçilerin kendi üretim, işleme ve pazarlama olanaklarını genişleten iktisadî, eğitimsel, sosyal, kültürel ve politik bir örgüt olmaktır.

Dernek kurulur kurulmaz, çiftçilere yönelik eğitimlere başlar. Bir yandan da üretkenliği artırıcı ve üretimi kurumsallaştırıcı projelere girer. Çünkü APAEB köylülerden topladığı depozitlerle başladığı tarımsal üretiminin kârlılığını garanti etmek zorundadır. Bu hem köylülerin depozitlerinin geri ödenmesi hem de derneğin toplantılar ve eğitimler gibi toplumsal çalışmalarını için gerekli kaynağın oluşturulması için gereklidir. Başından beri APAEB malî sürdürülebilirliğe özel bir önem verir. Bunun için her dönemde çeşitli gelir getirici projeler geliştirir. Bugün gelinen noktada APAEB yıllık bütçesinin yüzde 94'nü kendi kaynaklarından sağlar, dış yardımlar bütçenin sadece yüzde altısını teşkil eder. Kalifiye bir teknik ekip yetiştirilir, bir çok bankanın APAEB ve küçük çiftçilere uygun krediler sağlayan programlar oluşturması sağlanır. APAEB çalışmalarına Brave'in küçük çiftçilerine yeni üretim tekniklerinin öğretil-

mesi ile başlar. Tarım alanları bu teknikler ışığında yeniden planlanır. Tarım kültürü çeşitlendirilir. Böylece, tarımla uğraşan ailelerin daha çok gelir elde etmesi sağlanır. Öte yandan, APAEB yeniden planlanmış topraklarda küçük çiftçilerin ürünlerini satın alma garantisini verir. Bu gün APAEB adına tarım işiyle uğraşan 790 tarım işçisi vardır. Ayrıca, 2000 aile de derneğin kredi, satın alma gibi faaliyetlerinden yararlanmaktadır.

APAEB kuruluş döneminden başlayarak Brezilya'nın yerleşik tarım aristokrasisi tarafından engellenmeye çalışılır. Yerel komisyoncular daha kuruluş döneminde APAEB'e karşı birleşirler. Brezilya'nın egemen politik güçlerini de yanlarına alırlar, köylüleri APAEB'in tarım kolektiflerine katılmamaları için tehdit ederler. Ancak APAEB kolektiflerinde projeler yavaş yavaş hayata geçirilip üretim başladığında köylülerin ürünleri değer kazanmaya başlar, yeni iş olanakları ortaya çıkar ve böylece halk APAEB'e güven duymaya başlar ve destek olur. Bugün hâlâ bu politik güçler özellikle bankalar üzerindeki etkileri sayesinde APAEB'in çalışmalarını kısıtlamaya çalışmaktadır.

APAEB çeşitli kurumlar ve örgütler arasında koordinasyon ve işbirliğini güçlendirme işlevi de sağlar. Eğitim programları aracılığıyla tartışmalara katılan gruplar, karşılaşılan güçlüklerin aşılmasında kendi bakış açılarını sunarlar. Böylece ortak sorunların çözümüne yönelik kolektif bir çabanın zemini oluşur. İnsanlar ve onların dernek, vakıf, birlik gibi örgütleri arasındaki ilişkiler güçlenir.

APAEB'in çalışmaları ile Brave çiftçilerinin bilinçlenmeleri sonucunda yerel politikada değişiklikler olur. Özellikle belediye düzeyinde ekonomik, sosyal ve kültürel politikalar, belediye bütçesinin oluşması gibi konularda çiftçilerin ağırlığı artar.

APAEB'in yirmi dört yıllık serüveninin köşe taşları kronolojik olarak şöyle bir seyir izler:

1980: APAEB'in kuruluşu

1981: APAEB'in Pazar Yeri'nin kurulması

1998: Halı ve Kilim Fabrikasının açılışı

1996: Tarım Aileleri Okulu'nun kurulması

1997: Dönemin devlet başkanının APAEB'i tanıma amaçlı ziyareti

Alınan dersler

Ismael Ferreira APAEB'in uzun serüveni boyunca öğrendikleri deneyimleri şöyle özetliyor: "24 yıllık mücadele boyunca pek çok şey öğrendik. Birincisi, küçük üreticiler örgütlenirlerse güçlü olabilirler. Onlar yoksulluk gerçeğini emek, iş ve onurla dönüştürmeye muktedirler. Çiftçilerin ürünlerinin fiyatı kendi organizasyonları ve endüstrileşmeyle yükseldi. APAEB bildiğimiz kadarıyla Avrupa Birliği ülkelerine ihracat yapabilen tek halk birliğidir. Ortaklarının ürünlerini APAEB işler ve pazara sunar.

APAEB'in başarıları arasında toprak ve su kullanımı, hayvanların beslenmesi, güneş enerjisi kullanımıyla ilgili ileri tekniklerin geliştirilmesi gibi girişimlerinin başarıya ulaşmış olması sayılmalıdır. Öte yandan, biz yoksul halkın kamu politikasına müdahil olduğu nadir örneklerden biri durumundayız. Bu uzun mücadele sonucunda, artık halkın belediye işleri ve yerel politikalara katılımını kimse ihmal edemez. Halk yöneticilerin çalışmalarının kimin çıkarına hizmet ettiğini takip edebilecek bir kapasiteye ulaşmış durumdadır. Üretim değer kazanması, istihdam yaratılması, küçük çiftçiler için kredi olanaklarının yaratılması yoksulluğu azalttı ve halkı güçlendirdi. Böylece yaşam koşullarımız iyileşti. Tarım Aileleri Okulu'nun da yaşam koşullarımızın iyileşmesinde önemli katkıları oldu. Çünkü bu okul APAEB'in muhtemel yöneticilerini yetiştirmenin yanı sıra geleceğin gençlerini eğitmektedir.

Bizim geliştirdiğimiz bütün faaliyetler başka yerlerde de uygulanabilir niteliktedir. Her yıl 200'den fazla misafir APAEB'de neler yaptığımızı görmeye geliyor. Biz de bugüne kadar Meksika, Ekvator, Arjantin, Afrika ülkeleri gibi pek çok yabancı ülkeye gidip bizim deneyimimiz ile ilgilenen kişilere çalışmalarımızı anlattık."

Bilgi ve iletişim için

Brave Belediyesi Küçük Çiftçiler Derneği (APAEB)

Ismael Ferreira

Street Duque de Caxias, No. 78 Brave-Ba - Brezilya

Tel: +75 2632181

Faks: +75 2632236

E-posta: apaebvalente@qd.com.br

AKDENİZ'İN NESLİ TÜKENEN DENİZ KAPLUMBAĞALARINI KORUMA ÖYKÜSÜ

Yerel Çevre Kampanyası

Akdeniz Deniz Kaplumbağalarını Koruma Derneği (MEDASSET) tarafından uygulanan bu proje yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kamuoyu ve bilinç oluşturmaya yönelik lobi yapmak suretiyle, soyu tehlikede olan deniz kaplumbağalarını gözlemeyi ve Belek ve Kazanlı'daki yuvalama plajlarının korunmasını amaçlamıştır.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Akdeniz Deniz Kaplumbağalarını Koruma Derneği (The Mediterranean Association to Save the Sea Turtles, MEDASSET), tüm Akdeniz bölgesi boyunca deniz kaplumbağalarının korunmasını kendine misyon edinmiş tek organizasyondur. 1988 yılında İngiltere'de kurulan uluslararası bir STK olarak 1993 yılında bir hayır fonu oluşturarak işe başlar. İngiltere'deki bu hayır fonu aynı ismi ve amaçları taşıyan ama farklı bir hukukî varlığı olan Yunanistan'daki kardeş bir STK ile yakın işbirliğine girer.

Derneğin amacı bugüne kalabilen Akdeniz deniz kaplumbağası nüfusunun, denizlerin ve sahile yakın kıyı ekosistemlerinin kollanması ve korunmasıdır. Dernek bu amacına kıyılara ve açıklara yönelik bilimsel araştırma programları, çevre eğitimleri, politik bağlantılar ve kamuoyu oluşturarak ulaşmayı hedefler. MEDASSET özellikle Yunanistan, Mısır ve Lübnan'da Akdeniz kaplumbağalarının korunması için yasal çerçeveler oluşturulmasında kayda değer bir rol oynar. Dernek 1998 yılından bu yana, Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın Akdeniz Eylem Planı'nın (UNEP/MAP) ortağı ve Avrupa Yaban Hayatı ve Doğal Habitatları Koruma Sözleşmesi (Bern Sözleşmesi) Daimi Komitesi'nin gözlemci üyesidir.

Proje fikri

MEDASSET, 1987 yılından beri Akdeniz deniz kaplumbağalarının en önemli yuvalama alanlarından olan Belek ve Kazanlı plajlarında değerlendirme ve raporlama

çalışmaları yürütmektedir. Bu plajlarda yuvalayan iki türün, uzunkafalı kaplumbağa (Caretta caretta) ve yeşil kaplumbağaların (Chelonia mydas) nesli tehlike altındadır. Bütün Akdeniz'de toplam birkaç yüz tane erişkin yeşil kaplumbağa kaldığı tahmin edilmektedir. Türkiye, yeşil kaplumbağaların en önemli yuvalama alanıdır. Öte yandan, yuvalama alanları aşağıdaki faktörlerden ciddi biçimde etkilenmektedir:

- > Sınırsız turizm faaliyetleri
- > Sürat motoru ve jet kayağı gibi su sporları
- > Plajlarda kullanılan taşıtlar
- > Plajlardaki sunî parlak ışıklar
- > Yengeç gibi canlılar tarafından yuvaların bozulması
- > Yuvalama mevsimi sırasında yuvalama plajlarına yakın balıkçılık
- > Plajlarda yasadışı inşaat
- > Kirlilik
- > İnşaatlarda kullanılmak üzere kum çıkartma

Belek plajı uzunkafalı kaplumbağaların Türkiye'deki önemli yuvalama plajlarından biridir. Aynı şekilde, yeşil kaplumbağalar için de önemli bir yuvalama bölgesidir. Plajın büyük bir bölümü ya özel koruma alanı ya da doğal sit alanı statüsündedir. Bu iki koruma alanı arası ise bütünüyle arda arda sıralanan otellerin kapladığı bir plajdır. Onbir kilometre uzunluğundaki bu oteller dizisi arasında ise toplam 2 km'lik iki serbest halk plajı vardır.

Kazanlı plajı yeşil kaplumbağaların yuvalama bölgesidir, ancak plajda ciddi kirlilik sorunlarına neden olan bir soda krom fabrikası bulunmaktadır. Zaman zaman toksik atık tankları plajdan denize doğru boşaltılmaktadır. Ayrıca, belediye kanalizasyon atıklarını doğrudan denize vermektedir. Kıyıdaki kumul bölgelerin geniş bir bölümü seralar tarafından tarım amaçlı kullanılmaktadır. Bu arada, plajdaki bir dalgakıran da plaj erozyonuna neden olmaktadır.

Proje kapsamı

Akdeniz kaplumbağalarını korumayı kendisine misyon olarak belirlemiş olan MEDASSET mevcut durumu gözönünde bulundurarak bu bölgeler için bir proje geliştirmektedir. Bu projenin amacı yukarıda anılan yuvalama plajlarında gelişmiş koruma ve kollama önlemlerinin alınmasını sağlamaktır. Bu amaçla, kendi finansal kaynak-

larıyla bir komisyon kurar ve bu komisyon yetersiz koruma ve kollama önlemlerini bütün boyutlarıyla ele alan özel raporlar hazırlar.

Belek'te yapılanlar: 2000 yılında MEDASSET 20. Bern Konferansı'na ilerleme eksikliklerini içeren bir rapor sunar. Plajda yeni oteller yapılmakta, şiddetli ışıklar hâlâ plajı etkilemekte, plaj bölgesinde kalıcı şemsiyeler ve şezlonglar bulundurulmakta, su sporları hâlâ kıyı hattına çok yakın olarak yapılmakta, yasadışı olarak inşa edilen beton kulübeler plajda sıralanmakta ve kum hafriyatı hâlâ sürmektedir. Aynı yıl, British Airways tarafından Belek Turizm Yatırımcıları Birliği'ne verilen koruma ödülüne itiraz eder MEDASSET. İtirazın gerekçesi turistik gelişmenin, biyotopu ve yuvalama plajını önemli oranda harap etmesidir.

Bu itiraz ve yürütülen kampanya, British Airways'ın, Deniz Kaplumbağaları Uzman Grubu üyesi olan Dr. Kapurusinghe'yi Belek'deki durum hakkında bir rapor hazırlamakla görevlendirmesine yol açar. Dr. Kapurusinghe'nin raporu MEDASSET'in bulgularını onaylar.

Ağustos 2003 değerlendirmesi az da olsa ilerleme kaydedildiğini gösterir. Yine de kritik sorunlar hâlâ sürmektedir: Plajın otellerin kontrolündeki bölgeler dışında kalan alanlarındaki çöpler, otellerin kurulu olduğu alanlardaki plajlarda kaplumbağaların yuvalamasına zarar veren pek çok faaliyet, otellerin önündeki voleybol sahalarının kumları yuvalama yapmayı imkânsızlaştıracak kadar sıkıştırması, denizde kurulan iskeleler ve su sporları, devam eden kum hafriyatı, plajda dolaşan taşıtlar ve geceleri plajda yanan şiddetli ışıklar.

Sorunların önemli bir bölümü sürmesine karşın, Belek Turizm Yatırımcıları Birliği bir Türk üniversitesi tarafından yürütülen deniz kaplumbağaları araştırmalarını desteklemeye başlar. MEDASSET bu araştırmaların sonucunda koruma önlemlerinin gelişeceğinden umutludur.

Kazanlı'da yapılanlar: 2002 yılında Avrupa Konseyi tarafından yapılan bir değerlendirmeden sonra, Bern Konferansı tarafından ilâve tavsiye kararları (Tavsiye Kararı 95) alınır ve Türk hükümetine tavsiyeleri uygulamak ve uygulama sonuçlarını Konferansa geri raporlamak yükümlülükleri getiren bir dosya açılır. Bu tavsiyeler şunlardır:

- > Dolmuş park alanının başka bir yere taşınması,
- > Kimyasal atık boşaltımının izlenmesi,
- > Plaj erozyonunun izlenmesi,
- > Kamu bilincinin yükseltilmesi,
- > Çevresel planların uygulanması,
- > Yasadışı yapıların kaldırılması,
- > Tehlikeli atıkların uzaklaştırılması (plajda fabrikanın önünde 1.5 milyon ton tehlikeli atık bulunmaktadır),
- > Kazanlı için bir atıksu arıtma tesisi kurulması,
- > Plaja yapılan yasadışı konutlar için bir çözüm bulunması,
- > Tarımsal kimyasalların etkilerinin azaltılması.

Soda krom fabrikası en sonunda bir deniz kaplumbağaları uzmanını danışman olarak tutar ve Hacettepe Üniversitesi tarafından yürütülen deniz kaplumbağaları izleme araştırmaları için fon sağlar. Fabrikanın plaj erozyonuna neden olan mendireği kaldırılır, endüstriyel bir atıksu arıtma tesisi kurulur, Kazanlı'da kıyı şeridindeki bir otel yıkılır, plaj kumullarındaki bazı çay bahçeleri ve restoranlar kaldırılır, kumullarının ortasından geçen bir yol kumul bölgesinin sonuna taşınır, ışıklar kısmen perdelenir, kamuoyunun bilinç düzeyi yükseltilir ve tarımsal kimyasalların etkisi azaltılır.

Kritik bir koruma önlemi hâlâ aciliyetini korumaktadır: 1.5 milyon ton toksik atık plajda depolanmış durumdadır. Başlangıç olarak en azından bu atıkların uzaklaştırılması için fizibilite çalışmaları yapılmalıdır.

Alınan dersler

MEDASSET'in Türkiye'deki deneyimi, yerel yönetimler, kamuoyu, işadamları ve Türk hükümeti yeterli ilgiyi gösterdiği zaman deniz kaplumbağalarının yuvalama plajlarını korumak için daha fazlasının yapılabileceğini göstermiştir.

Kazanlı Belediye Başkanı, gerekli değişiklikleri yerine getirmekte oldukça istekli davranmıştır. Çevre ve Orman Bakanlığı Kazanlı plajının iyileştirilmesi çalışmalarına katkı vermiştir. Yukarıda anlatılan projeler sürmektedir ve MEDASSET koruma sorunlarına çözüm bulmak için ilgili bütün taraflarla birlikte çalışma imkânı bulabileceğini ummaktadır. Bu çözümler deniz kaplumbağalarının yuvalama alanlarının

daha fazla zarar görmesini önleyeceği gibi, uzun dönemde yerel bölgelerin de çıkarına olacaktır. Yapılan basın açıklamaları, dağıtılan bültenlerle yaratılan uluslararası baskının önemi abartılmamalı, bu girişimlere Avrupa Komisyonu ve Uluslararası Sözleşmeler gibi uluslararası örgütlerle doğrudan temas eşlik etmelidir.

Bilgi ve iletişim için

Akdeniz Deniz Kaplumbağalarını Koruma Derneği

(The Mediterranean Association to Save the Sea Turtles, MEDASSET)

MEDASSET – UK

c/o 24 Park Towers, 2 Brick st., London W1J 7DD - İngiltere

Tel: +44 2076290654

E-posta: medasset@medasset.org

ESKİ YUGOŞLAVYA'DAN BİR SİVİL AĞ PROJESİ

Sumadija Sivil Ağı

Sosyalist birliğin 1990'larda başlayan çözüme süreci, özellikle Balkan ülkelerinde "geçiş süreci" adı verilen zaman diliminde bir dizi sorun ortaya çıkardı. Bunlardan biri de sivil toplumun oluşturulması, teşviki ve güçlendirilmesiydi. Artık bütünüyle farklı bir ekonomik zeminde biçimlenen bu toplumlar için güçlü bir sivil toplumun varlığı yeni demokrasinin koşuluydu. Özellikle küçük yerleşim yerlerine yönelik olarak gerçekleştirilecek projeler yerel halka sivil toplum misyonu kazandırmak açısından anlamlı sonuçlar doğurabilirdi. Sırbistan'da bu ihtiyacın tespiti ile harekete geçen STK Binyılı isimli bir örgütlenme, "Sumadija Sivil Ağı" ismiyle bir proje hayata geçirir. Orta Sırbistan bölgesinde yerel topluluklarla gerçekleştirilen bu proje, içeriği kadar yerel topluluklarla ilişki kurma ve işbirliği gerçekleştirme çalışmaları açısından da dersler barındırıyor.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

"Sumadija Sivil Ağı" projesinin uygulayıcısı olan STK Binyılı (NGO Millennium), 1999 yılında, bir grup gazeteci ve iletişimci tarafından Sırbistan'ın Sumadija bölgesindeki Kragujevac kentinde kurulmuş bir STK'dır. Kuruluş amacı eski Yugoslavya topraklarındaki yerel topluluklarda sivil toplumun geliştirilmesi ve desteklenmesidir. STK Binyılı, kuruluşundan hemen sonra, kuruluş amacı doğrultusunda projeler uygulamaya koyulur. Çeşitli uluslararası kuruluşlardan sağladığı fonlarla 2001 yılında "Haklarınızı Bilin Kampanyası"nı düzenler. Aynı yıl öğrenciler, STK'lar ve öğretmenlere yönelik bir insan hakları eğitimi düzenler ve Sumadija bölgesindeki yerel STK'ların bir araya geldiği "Sumadija Bölgesel STK Ağı" ile birlikte bir "Gönüllü Merkezi" kurulur. STK Binyılı Örgütü 2002 yılında da çalışmalarını yaygınlaştırarak sürdürür: Sivil topluma yönelik bir Halkla İlişkiler ve Fon Oluşturma Merkezi kurar ve bu merkezde düzenli olarak eğitimler düzenlemeye başlar. Kragujevac belediyesi ile işbirliği yaparak Kragujevac'ın kültür politikası hakkında sunuşlar düzenler. STK Binyılı Örgütü'nün 2002 yılında gerçekleştirdiği projelerden biri de "Sumadija Sivil Ağı"dır.

Proje fikri

Kragujevac kenti, Sırbistan'ın Sumadija bölgesinde toplam nüfusu 351 bin dolaylarında olan bir kenttir. Eski Yugoslavya'nın diğer bölgelerinde olduğu gibi, Kragujevac kentinde ve özellikle de uzak belediyelerinde sivil toplum oldukça güçsüzdür. "Beyaz alan" ismiyle bilinen sivil sektörün ve sivil girişimlerin neredeyse hiç görülmediği pek çok bölge vardır. Bu bölgelerde yerel demokrasinin güçlendirilmesi için yeni sivil girişimlerin desteklenmesi, yerel topluluklardaki enformel sivil grupların STK çatıları altında kurumsallaşmaya yöneltilmesi gereklidir. Yerel toplulukların sivil toplum misyonu ile buluşturulması için kamuoyu oluşturma kampanyalarına ihtiyaç vardır. Öte yandan, bölgenin sivil toplum açısından önemli ihtiyaçlarından biri de kamu kuruluşları, belediyeler, demokratik siyasal partiler, medya ve dernekler gibi yerel kurumların ortak yerel sorunların çözümüne odaklanan ve kendilerinin geliştirdikleri ortak projelerde bir araya gelmelerini sağlayacak yerel işbirliği kültürüdür. STK Binyılı, yerel kuruluşlarla yapılacak bir dizi lobi toplantısı ve yerel bölgelerde yapılacak STK eğitimlerinin bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik kayda değer bir ilk adım olacağı fikrindedir. Bu çalışmalara bölgesel bir eğitim merkezinin kuruluşu ve bölgede geliştirilebilecek projeler konusunda hazırlanacak bir katalog kitap da eklenince, yerel STK'lar pek çok yeni proje üretebilecek kapasiteye ulaşmış olacaktır.

Proje kapsamı

STK Binyılı bu fikirleri "Sumadija Sivil Ağı" ismiyle bir projeye dönüştürür ve Amerikan Freedom House'a hibe için başvurur. 12 ay sürmesi planlanan proje, Kragujevac kentinin yedi belediyesini (Arandjelovac, Gornji Milanovac, Topola, Batocina, Lapovo, Knic ve Raca) kapsayan ve yerel topluluklar arasında bir bölgesel ağ oluşturma çalışmasıdır. Öncelikle, projenin amaçları tanımlanır. Bunlar:

- > Orta Sırbistan'ın Sumadija bölgesindeki "beyaz alan" olarak görülen yedi bölgesinde sivil toplumun geliştirilmesi, güçlendirilmesi ve teşviki,
- > Bölgede STK yönetimi, halkla ilişkiler, iletişim araçları, araştırma araçları, stratejik planlama, lobi ve kampanya örgütlenmesi konularında kapasite oluşturulması,
- > Kamu kurumları, özel sektör, birlikler, sendikalar ve dernekler arasında yerel ve bölgesel düzeyde bağlantı kanalları kurulması,
- > Sumadija bölgesine "geçiş sürecinde" ortaya çıkan sorunların tanımlanması ve çözümü için zemin yaratılması,
- > Yeni iş bağlantıları sağlayarak bağımsız yerel medyanın güçlendirilmesi.

Sumadija Sivil Ağı projesi, yerel topluluklar arasından uzmanlık ve etki açısından seçilecek ve eğitilerek oluşturulacak takımlar yoluyla bir yerel ağın yaratılmasını sağlayacaktır. Eğitimler iki gün sürececek ve temel konularda (Kr amacı gütmeyen sektör nedir? Tarih ve diğer sektörlerden farkı nelerdir? Proje teklifi nasıl hazırlanır, nasıl geliştirilir? Nasıl fon sağlanır? Projeler nasıl yürütülür, izlenir, değerlendirilir ve raporlanır? Nasıl lobi yapılır, kampanya nasıl düzenlenir?) uzmanlar tarafından seminerler verilecektir. Her bir eğitime 25-45 yaş aralığında orta-st sınıfa mensup on kadın ve on erkek kabul edilecektir. Bu ekiplerdeki uzmanlar kazandıkları yetenekleri ve deneyimleri kendi bölgelerinde oluşturacakları projelerle yaygınlaştıracaklardır. Bu ağın oluşturulmasının yanısıra bir projeler kitabı hazırlanması da projeye dahil edilir. Yerel ekiplerin eğitimi sonrasında, onların katkılarıyla oluşturulacak olası projeler, bir kılavuz olarak bölgede aktif olmak isteyebilecek Avrupa Birliği, DTI, VOCA gibi uluslararası, bölgesel ya da yerel fon kuruluşları ve programların ilgisine sunulacaktır.

Freedom House projeye hibe fon sağlamayı kabul eder. Bütçe görüşmeleri sırasında, sağlanan fonun sınırlılığı nedeniyle birbirine çok yakın olan Batonica ve Lapovo belediyelerindeki çalışmaların birleştirilmesine karar verilir. Freedom House'un deneği sağlamasıyla STK Binyılı 2002 yılının ortasında projeyi başlatır. Proje faaliyetleri proje sahasının en büyük belediyesi olan Arandjelovac'da başlar. Belediye'nin bir kuruluşu olan Kültür ve Eğitim Merkezi yerel ortak olarak belirlenir. Merkezin yardımıyla yerel "kanaat önderleri" ile temasa geçilir ve 2002 yılının son ayında gerçekleştirilen STK kapasite geliştirme eğitimine belediye kurumları, kamu kuruluşları, yerel Sumadija televizyonu, Eğitim ve Kültür Merkezi, Sağlık Merkezi, Gençlik Konseyi, Arandjelovac Turizm Organizasyonu ve yerel dernekler gibi kuruluşlardan 39 "kanaat önderi" katılır.

Kamuoyu çalışmalarına yönelik olarak da yerel televizyon kanalında eğitimlerin haber yapılması sağlanır. Yerel televizyon kanalı aynı zamanda STK Binyılı yöneticileriyle bir naklen söyleşi gerçekleştirir. "Kanaat önderleri"nin belirlenmesi ve eğitilmesinin yanısıra, iki yeni STK'nın doğması da STK Binyılı'nın Arandjelovac'daki çalışmalarının sonuçlarıdır.

Proje'nin diğer yerel ortakları olarak Knic'de Sosyal Hizmet Merkezi, Topola'da bir İsvç fon kuruluşunun yrtğ "Topola on Move" programı, Raca'da Raca Kalkınma

Merkezi, Gornji Milanovac'da aynı zamanda ünlü bir sanatçı olan bir ilkokulun sanat profesörü, Batocina-Lapovo'da da "demokratik gençler grubunun" lideri olan bir avukat seçilir.

Bütün belediyelerde seçilen yerel koordinatörlerin de katılımıyla lobi toplantıları ve medya tanıtımları yapılır. Yine bütün belediyelerde birer günlük iki eğitim modülü uygulanır. Knic'deki eğitime 28, Topola'dakine 42, Raca'dakine 36, Gornji Milanovac'dakine 29, Batocina-Lapovo'dakine 38 kanaat önderi katılır. Böylece, proje boyunca 212 "kanaat önderi" eğitim almış olur ki, bu planlanan 120 rakamının neredeyse iki katıdır. Yine projenin bir parçası olan Sumadija projeler kitabı için eğitimler sonrasında altı proje teklifi hazırlanmıştır.

Alınan dersler

STK Binyılı örgütünün koordinatörü Vladimir Paunovic projeden çıkarılabilecek dersleri şöyle sıralıyor:

"Projenin en önemli derslerinden biri yerel koordinatörlerin seçilmesiydi. Koordinatör olarak seçilecek kişinin uzmanlığı, projeye uygunluğu kadar önemli bir özelliği daha olması gerekiyordu, bu da yerel tanınımlıydı. Örneğin, Arandjelovac'da seçtiğimiz koordinatör Svestislav Todorovic, bir avukat ve gazeteci olmasının yanında bu kentin kültürel yaşamı için önemli bir sanatçıdır. Todorovic'in varlığı projenin medyada yer alması ve yerel halk tarafından benimsenmesi konusunda büyük bir olanaktı. Benzer biçimde, Raca'da Branko Stoisavljevic'in, Gornji Milanovic'de büyük bir saygınlığı olan sanat profesörü Zoran Marinkovic'in gerek projenin geliştirilmesinde ve gerekse hedef gruplara ulaşılmasında ve benimsenmesinde belirleyici katkıları oldu. Öte yandan, Knic'de yerel ortak olarak başlangıçta daha önceleri de iyi ilişkilerimiz olan Sosyal Hizmet Merkezi'ni belirledik. Buradaki uzmanlar gerçekten yetenekli insanlardır ve uluslararası kuruluşlarla çalışma deneyimleri vardır. Ama daha sonra hayal kırıklığı yaratan bir gerçeği fark ettik. Merkezin bir tek bilgisayarı bile yoktu! Bütün yönetim işleri ödünç bir elektronik daktiloyla yerine getiriliyordu. Bu koşullarda, merkez bizi yerel ortak olarak belediyenin kurumlarına yönlendirdi. Bu örnek bize yerel ortakların kapasitelerinin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

Yine Knic'le ilgili yaşadığımız bir diğer sorun hava koşullarının çalışmalarımızı engellemesiydi. 2003 yılının ilk iki ayı boyunca, bölgede kış koşulları hüküm sürerken

lojistik, iletişim ve lobi toplantıları düzenleme gibi hazırlık çalışmalarını sürdürmeye karar verdik.

Düzenlediğimiz eğitimlerden çıkardığımız sonuçlardan biri, eğitim programlarına en yüksek ilgiyi ve karşılığı kültür, eğitim ve sağlık merkezleri ile STK'ların vermeleri oldu. Eğitim konusu açısından da en yüksek ilgiyi neredeyse bütün eğitimlerde fon kaynağı oluşturma teknikleri konusu gördü.

Burada anılması gereken bir ders de, sahaya çıkıldığı aşamada projenin her halükârda onaylanan tekliflere göre değişikliklere uğrayacağı öngörüsü olmalıdır. Bu değişiklikler sadece zamanlama açısından olmayabilir. Ülkede yaşanan acil durum, takvimimizi en az iklim koşulları kadar etkiledi. Ama örneğin, kamuoyu oluşturma biçimimiz tamamen yerel koşullarla belirlendi. Kimi yerlerde televizyon kanallarını, kimi yerlerde yerel gazeteleri kullandık. Son olarak, eğitimlerimizin içeriğinin bile sahada değiştiği oldu. Örneğin Knic'de, iki standart eğitim modülümüzün arasında Sosyal Hizmet Merkezi uluslararası kuruluşlara başvuru konusunda ek eğitim verdi. Gornji Miiartovae'da Prof. Marinkovic projenin hedef gruplarına ulaşması için pek çok yeni öneri getirdi. Son olarak, projenin uygulanması sırasında çalıştığımız bölgedeki diğer kuruluşlar ya da programlarca gerçekleştirilen çalışmaları izlemeye özel bir önem verdik. Aynı amaca yönelik tekrar niteliğindeki işler, sadece kaynak ve zaman israfına neden olmakla kalmıyor, yerel halkta bir yorgunluk sorunu da yaratıyor. Bu nedenle, örneğin Topola'da, Opto International isimli bir İsveç örgütünün yürüttüğü "Topola on Move" ile koordinasyon içinde olmaya özen gösterdik. Onlar bölgede "kanaat önderleri"ni belirlemiş, ama herhangi bir eğitim vermemişlerdi. Biz onların belirlediği kanaat önderlerine eğitim verdik."

İletişim ve bilgi için

STK Binyılı (NGO Millennium)

Vladimir Paunovic

Kragujevackog oktobra St,

No 132/2

34000 Kragujevac

381 34/ 330 679, 366 434

ngo@eunet.yu

KAHİRE'DEN KADINLARA GELİR GETİREN BİR ÇEVRE PROJESİ

Kâğıt Toplama Projesi

Mısır'ın Kahire kentinde çalışmalarını sürdüren Çevre Koruma Derneği (APE), genç annelerin yaşam koşullarını iyileştirecek bir proje peşindedir. Bu sırada derneğin halk sağlığı ekibinden iki genç uzman "Atık Geri Kazanımı" konulu Dünya YWCA seminerine katılırlar ve seminerde aktarılan dünya örneklerinden esinlenerek bir proje geliştirirler. Genç anneleri desteklemek için onların gelir getirici faaliyetlerle buluşturulması gereklidir. "Kâğıt Geri Kazanımı Projesi" böylece doğar. Proje çöp toplayıcıların kızlarının ve ailelerinin yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik eğitsel, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları olan bütünsel bir yaklaşımla yürütülür. Sonuçta, BM Habitat tarafından "En iyi Uygulama" olarak seçilen bir proje çıkar ortaya.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Çevre Koruma Derneği (Association for the Protection of the Environment, APE) Kahire'nin Mokattam bölgesinde, 1984 yılında kurulmuş bir STK'dır. Kuruluş amacı çevrenin korunması ve "Zabbelean" adı verilen çöp toplayıcılarının yaşam koşullarının iyileştirilmesidir. Özellikle evsel çöpler konusunda çalışan APE, çevre koruma çabalarıyla yoksullukla mücadele etme amacını bir arada yürütür. Çöp toplayıcıların kendi özel atık toplama, bertaraf ve geri kazanım işlerini destekler ve bu konularda kendi tesislerini de oluşturur.

APE, çöp toplama ve geri kazanım konusunda birbirini tamamlayan bir dizi proje yürütmektedir. "Kağıt Geri Kazanım Projesi"nin yanında, kompostlama ve tekstil atıkları gibi başka projeleri de vardır.

Proje fikri

Mısır'da genç kızlar ve genç kadınlar aileleri, ağabeyleri ya da kocalarının aşırı denetimi altındadır. Erkek egemenliği yoğun bir düzeyde yaşanmaktadır. Kızlar, sorumlu oldukları her türlü ev işinin yanısıra bir de çöpleri ayrıştırma işini sırtlanmışlardır. Öte yandan, genellikle kocasını seçme şansına sahip olamadan erken yaşta evlenmeye zorlanırlar.

Projenin temel fikri bu genç kadınların ekonomik ve toplumsal konularının iyileştirilmesidir. Kâğıt yeniden kazanım işinden elde edilecek gelir aynı zamanda kadınların aile içindeki konularını da güçlendirecektir. Böylece, kendi gelirlerini gönüllerince harcama özgürlükleri olacak, evlilik yaşlarını erteleyebilecek ve hatta eşlerini seçme olanakları olacaktır. Eğer evliyseler, elde edecekleri gelir kadınlara aileyle ilgili çocuk sayısı, çocukların eğitimi, kadın sünneti gibi kritik konulardaki kararlara katılabilecek olanağı kazandıracaktır.

"Kağıt Geri Kazanım Projesi" ayrıca sadece ekonomik boyutuyla değil, eğitsel, kültürel ve toplumsal boyutlarıyla da genç kadınların durumlarının iyileştirilmesini sağlayabilecek biçimde tasarlanacaktır.

Proje kapsamı

Mokattam, Kahire'nin gecekondu bölgelerinden biridir. Onyed bin dolayındaki nüfusunun neredeyse tamamı geçimini doğrudan ya da dolaylı olarak çöp toplama

ve ayırma işlerinden kazanmaktadır. Aile babaları erkek çocuklarıyla birlikte kendi traktörleri ya da katır arabalarıyla gece yarısından tan ağarana kadar komisyoncuların kendilerine tahsis ettikleri bir güzergahta çöp toplarlar. Her sabah Mokattam'a dönüldüğünde toplanan çöpler evlerin ortalarına boca edilir. Burada diğer aile üyeleri, yani kadınlar ve kız çocukları kâğıt, cam, alüminyum, plastik, kumaş ve kemik gibi geri kazanılabilir atıkları ayrıştırırlar. Bu çöp ayıklama işi evin kadınlarının günde en az 5-6 saatini alan son derece zor ve sağlıksız bir iştir. Kadınlar elleri ve ayakları çıplak, diz boylarına kadar çıkan çöpün içinden ayıklama işini kısa sürede bitirmek zorundadır ki, neredeyse bütün evlerini dolduran çöpten kurtularak kendilerini bekleyen diğer ev işlerini yapabilsinler. Mokattam'a bu şekilde gelen çöp miktarı günde en az 700 tondur.

Çöpten çıkan geri dönüştürülebilir atıklar "komisyonculara" satılır, yiyecek atıkları evlerde beslenen hayvanlara yem olarak verilir ve geriye kalan yüzde 10 miktarındaki çöp ise yeniden traktörler ve katır arabalarıyla şehir çöplüğüne götürülür.

APE, ilk olarak 1984 yılında, Mokattam'ın tam ortasına bir kompost tesisi kurarak işe başlar. Bu tesise mahalle sakinlerinin hayvanlarının atıklarını hiçbir ücret talep etmeden kabul etmeye başlar. Öte yandan, APE mahallede toplumsal iyileştirme çalışmalarını başlatır. 1992 ve 1993 yıllarında küçük test niteliğindeki çalışmaların ardından "Kâğıt Geri Kazanım Projesi"ni 1994 yılında başlatır. Bu proje için yine Mokattam'ın ortasında orta ölçekli bir kâğıt geri kazanım işletmesi kurar. Bu tesiste mahalleden toplanan kâğıtlar alınarak yeniden kazanılır ve kraft kâğıt olarak pazara sunulur. Elde edilen gelir burada çalışan kadın işçilere ödenir. Çevre Koruma Derneği'nin "Kâğıt Geri Kazanım Projesi" kapsamında hedef grubu gelir düzeyi en düşük genç kadınlardır. Proje bu genç insanlara para ve beceri kazanma, okuma-yazma, üreme sağlığı, hijyen, İngilizce ve bilgisayar konularında bütünsel bir program sunacaktır. Eğitim ve meslekî beceri kursları ile kendi yakın çevreleri dışındaki alanlara çıkmış olmaları genç kadınlara gelecekte işlerini değiştirme olanağı da verecektir. Projeden ayrılan bütün kadınlar ya kendi evlerinde ya da daha önceki işlerinde çalışmayı sürdürebilecektir.

Projenin katılımcısı bütün kadınlar daha önce Çevre Koruma Derneği'nin temasta olduğu ya da projenin ilerleyişi sırasında temasa geçtiği genç kadınlardır. Büyük

çoğunluğu okuma-yazma bilmemektedir; yetersiz beslenme, anemi ve cilt hastalıklarından musdariptirler; evlerinden dışarı nadiren çıkarlar, mahallelerinden dışarıya ise neredeyse adımlarını atamazlar; evlerinde ikinci sınıf insan muamelesi görürler. Okur-yazarlıkta olduğu gibi, bu genç insanlar temel davranış kuralları konusunda da eğitime ihtiyaç duyarlar. Derneğin gönüllüleri, uzmanları, misafirler ve müşterilerle ilişkilerinde olduğu kadar birbirleriyle ilişkilerinde de nasıl davranmaları gerektiği konusunda yabancılik ve zorluk çekerler. Kadın sağlığı ve hijyen ilkeleri konusunda temel bilgilerden mahrumdurlar. Proje boyunca gönüllüler bu konularda genç kadınlara birebir yardımcı olur. Zaman zaman onları kendi evlerine davet ederek toplum içinde nasıl davranmaları gerektiği konusunda örnek olurlar. Ayrıca, sık sık düzenlenen partiler, piknikler ve yaz kampları genç kadınların sosyalleşmeleri için önemli olanaklar yaratır. APE bu projede adım adım ilerleme yaklaşımını benimser. Projeye katılan genç kadınlar ve kızlar toplumdaki ayrımcılığın giderilmesi ve koşulların iyileştirilmesi için "değişim temsilcileri" misyonunu üstlenirler.

1992 yılında, proje denemelerine başlandığında, bu işe vakfedilen bir bütçe neredeyse yoktur. Zamanla, bir çok yardım kuruluşundan çeşitli kaynaklar elde edilir ve geri kazanım tesisi giderek daha fazla sayıda ve daha iyi kalitede kraft kâğıt üreten bir işletme haline alır. 2003 yılında, projenin yıllık geliri 200 bin Mısır poundu dolaylarına erişmiştir. Bu miktar projenin kendi kendisini finanse ederek sürdürmesi için yeterli bir gelir düzeyidir. Projede 90 dolayında genç kadın istihdam edilmekte ve insanlar çok daha zor işlerde alabilecekleri ücretin ortalama olarak yüzde 70 daha fazlasını kazanmaktadır.

Proje boyunca sürdürülen eğitsel ve sosyo-kültürel çalışmalardan da kayda değer başarılar elde edilir. Mokattam bölgesinde yaşayanların yüzde 70'inin APE'nin "Kâğıt Geri Kazanım Projesi" ya da diğer projelerinden en az biriyle ilişkisi olduğundan gerçekleştirilen çalışmalar bütün topluluğa kolayca yayılabilmektedir. Çeşitli yardım kuruluşlarının katkılarıyla tetanoz, hepatit B ve C hastalıklarına karşı tarama ve aşılama kampanyası düzenlenir ve bütün mahalle sağlık taramasından geçirilir. Saç sağlığı konusunda yaygın eğitimler verilir. Okuma-yazma kursları sayesinde proje öncesinde yüzde 95'i okuma-yazma bilmeyen genç kadınların yüzde 90'ına okuma-yazma öğretilir. Daha önce hiç İngilizce ve bilgisayar kullanımı bilen genç kadın yokken, proje katılımcılarının yüzde 35'i İngilizce, yüzde 25'i bilgisayar kurslarına

katılır. Proje öncesinde genç kızların yüzde 70'i 18 yaşından önce evlendirilmektedir. Diğer bütün bilinçlendirme çalışmalarının yanı sıra, APE'nin 18 yaşından sonra evlenen kızlara 500 Mısır poundu teşvik vermesinin de katkısıyla projeye dahil olan kadınların yüzde 80'i 18 yaşından sonra evlenmeye başlar. Ayrıca genç kadınların hepsi sünnet edilmişken, artık hiçbiri kendi kızlarının sünnet edilmesine izin vermemektedir. Çocuklarını düzenli aşılatmakta, aile planlaması yapmakta ve en fazla üç çocuk doğurmaktadırlar.

Pazarlama ve satış, projenin en başından beri en çok sorun yaşanan konu olur. Özellikle projenin başında, üretilen kâğıt kalitesi düşük ve ürün sayısı azken yerel pazarda yeterli ilgiyi bulmak zor olur. Bu dönemde, esas olarak yardım kuruluşlarına satış yapılır. Buradan gelen gelirle alınan yeni makineler ve çalışan genç kızların teknik buluşları sayesinde kâğıt kalitesi artar ve ürün yelpazesi genişler. Bugün Semiramis International oteli, Hilton oteli, Shell, Amoco, Thomas Cook, Orascom ve Çevre Bakanlığı projede üretilen kâğıtların düzenli müşterileri olmuştur.

Alınan dersler

APE'nin Başkanı Yousriya Loza Sawiris, BM Habitat tarafından 2002 yılında "En İyi Uygulama" olarak seçilen projeden çıkarılabilecek dersleri şöyle sıralıyor: "Toplumsal kalkınma için sıradan insanlarla işe başlamak en iyi yoldur. Tesisin mahallenin içinde olması ailelerin korkularını yenmemizi kolaylaştırdı. Dolayısıyla, proje faaliyetlerinin doğrudan hedef bölgede uygulanması genç kızlara ulaşabilmemizi sağladı.

Ekonomik ve sosyal başarı birbiriyle yakından ilgilidir. Daha önce asla öncü bir rolde düşünülmemiş olan genç kızlar şimdi yeni edindikleri bilgileri ailelerinden başlayarak tüm topluma yayma yeteneğine sahip oldular. Okuma-yazma, meslekî beceri, aile sağlığı konularında öğrendikleri bilgilerle ailelerinde adeta birer öncü oldular. Bu öncülük erken evlilik ve kadın sünneti gibi zararlı geleneklerle mücadele etmede etkili bir biçimde sürdü.

Toplumda kadınların rolleri hakkındaki görüşleri değiştirmek ve özellikle genç çiftler söz konusu olduğunda ailede erkeklerin sorumlulukları ve rolleri hakkındaki yerleşik tutumları iyileştirmek için yaygın bir halk eğitimine ihtiyaç vardır. Ergenlik çağı-

da olan gençlere sağlanan destek evlilikle sona erdirilmemeli, tam tersine, özellikle evliliğin ilk zamanlarında kaçınılmaz olarak ortaya çıkan sorunların aşılması için yeni çiftlere özel bir destek sağlanmalıdır. Genç kızlar için aileleriyle kendi gelirlerini kendilerinin harcamaları konusunda pazarlık etmek, ev işleri konusunda pazarlık etmekten çok daha kolaydır. Bir baba ya da koca kızına ya da karısına kendi kazandığı paranın tamamını ya da en azından bir kısmını harcama özgürlüğü verir, ama asla ev işlerinin ihmal edilmesine izin vermez. Bu nedenle, kadınların toplumsal konumlarını iyileştirmeye yönelik projeler öncelikle kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamaya yönelmelidir.

Bu projede, işçi olarak çalışmaya başlayan genç kadınların kendi işlerini kurmalarını olanaklı kılacak kapsamlı bir program geliştirdik. Bu sayede, kadınlar her koşulda kendi ayakları üzerinde durabilecek bir altyapıya sahip olmuş oldu.”

Bilgi ve iletişim için

Çevre Koruma Derneği

(Association for the Protection of the Environment, APE)

Mona Abou Seif

5 Hakim Attalla Street, Manshiet Nasser, Mokattam, P.O.B. 32 Qal'a5 Kahire - Mısır

Tel: +202 510 2723

Faks: +202 510 0149

E-posta: ape@ritsecl.com.eg

Web: www.ape.org.eg

HİNDİSTAN'DA TUVALET TEKNOLOJİSİNİN EVRİMİ

Düşük Maliyetli Sıhhi Tesisat Sistemlerinin Yaygınlaştırılması

Tuvalet ve kanalizasyon teknolojisinin, sağlık ve güvenlik açısından olduğu kadar mahremiyet ve psikolojik esenlik açısından da büyük önemi var. Yaşadığımız konutun sıhhi tesisatında meydana gelebilecek bir bozukluğun bile hayatımızı ne derece kâbusa çevireceğini tasavvur edebiliriz. Bu öykümüz Hindistan'da tuvalet teknolojisinin gelişimi, bunun için harcanan çabalar ve geliştirilen projeleri anlatıyor. İnsanlığın bu basit ve temel ihtiyacının karşılanmasının ne denli kapsamlı bir sorun olduğunu görmek pek çokları için şaşırtıcı olabilecektir. Sorunun derinliğine paralel olarak, Sulabh Uluslararası Sosyal Hizmet Örgütü tarafından uygulanan ve 1996 Haziran'ında İstanbul'da toplanan Habitat II Konferansında da "En İyi Küresel Uygulama" olarak seçilen projenin geniş kapsamı ve uzun tarihiyle pek çok ders barındırdığı da görülecektir.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Sulabh Uluslararası Sosyal Hizmet Örgütü, Hindistan merkezli Sulabh Sağlık Hareketi'nin yürütücü kuruluşudur. Merkezî olarak 15 üyeli bir Yürütme Kurulu ve eyalet düzeyinde ise kendi özerk organları bulunan Eyalet Şubeleri vardır.

Geçmiş 1970'li yıllara dayanan bu hareket bir yandan Hindistan'da "leşçiler" olarak adlandırılan lağım işçilerinin insan hakları ve onurlarının koruması ve toplumsal saygınlıklarının ve ekonomik düzeylerinin iyileştirilmesini amaçlarken, diğer yandan çevre kirliliğinin önlenmesi, ekolojinin korunması ve halk sağlığının güçlendirilmesini hedefler. Sulabh Hareketi bugüne kadar 60 bin "leşçi"yi teçhizatsız olarak insan dışkısı toplama ve taşıma gibi alçaltıcı bir işten kurtarmış ve onlara başka meslekler kazandırmıştır.

Sulabh Uluslararası Sosyal Hizmet Örgütü bugüne kadar su akıtma rezervuarı olan ve yıkama işlevleri sağlayan ve dolayısıyla "leşçi"lerin çalışmasını gerektirmeyen bir milyondan fazla tuvalet kurmuştur. Bu tuvaletler Hindistan'da her gün 10 milyon kişiye hizmet vermektedir. Örgütün mühendisler, fen bilimciler, sosyal bilimciler ve sağlık uzmanlarından oluşan 50 bin kişilik bir aktif gönüllü kadrosu vardır.

Proje fikri

Bugün Hindistan'da yaşanan en önemli kirlilik sorunlarından biri de yaygın olarak kullanılan açık alan tuvaletleridir. Hindistan'da kırsal kesimde yaşayan halkın yüzde 78'inin evinde hâlâ tuvalet yoktur ve tuvalet ihtiyaçlarını evlerinin yakınlarındaki açık alanlarda gidermektedirler. Hindistan'daki tuvalet sorununun çok eskilere giden kökleri var. Nüfusun çok seyrek olduğu, ormanların ve kırların insan faaliyetleri tarafından işgal edilmediği zamanlarda, tuvalet sağlıktan çok dinsel öğretinin konusudur. O dönemlerde, Hindistan'da yaygın olan dinler, insanların tuvaletlerini yerleşim bölgelerine yakın yerlerde yapmasını yasaklar. Bu nedenle, yaygın tuvalet alışkanlığı şöyledir: Tuvaleti gelen insanlar yerleşim yerlerinden uzakta tenha bir yere gider, küçük bir çukur kazar ve çukurun içine biraz ot yaprak vs. koyduktan sonra tuvaletlerini yaparlar. Ardından, yine biraz ot ve yaprakla bu küçük çukurların üzerini toprakla örterlerdi. Bu tuvalet alışkanlığı o günlerin en sağlıklı ve güvenli tuvalet teknolojisi dir ve yaygınlığını yüzyıllarca sürdürmüştür.

Ancak, elbette ki koşulların zaman içinde değişmesiyle birlikte bu tuvalet alışkanlığı büyük bir sorun olmaya başlamıştır. Her şeyden, önce tuvalet için kullanılabilir alanlar neredeyse tükenmiştir. Dahası, özellikle kadınlar için yüzyıllar boyunca sürdürülen bu tuvalet alışkanlığı büyük bir güvenlik riski oluşturmaya başlamış ve tehlikeli hale gelmiştir. Ekim yapılan alanların genişlemesi, köylerin yayılması, kapatılmış toprakların çoğalması ve tuvalet için kullanılabilir bitki örtüsünün tükenmesiyle bugün kadınlar için güvenli bir tuvalet mâkanı bulmak oldukça güçleşmiştir. Üstelik cinsel taciz ve tecavüz riski çok yüksektir. Her koşulda bugün Hindistan'da yaşayan kadınlar açlık alan tuvalet alışkanlığından en çok sıkıntı çeken kesimdir.

Zaman içinde toplum daha uygar yaşam biçimlerine doğru ilerledikçe, doğal olarak tenhada çukur kazmanın yerini alan yöntemler de gelişir. Kova-tuvalet ya da kuru foseptik çukurları bunlar arasındadır. İnsan dışkılarının el işçiliğiyle temizlenmesi sistemi Budizm'in Hindistan'da zirvede olduğu zamanlarda kurulan dünyanın ilk cumhuriyeti Vaishali'de bile yaygındır. İmparatorların ve kralların saraylarında bile kova-tuvaletler kullanılır. Zamanla, kova-tuvalet sistemi "leşçi" adıyla anılan bir sınıf doğurur. Kovaları temizlemekle yükümlü kılınan bu insanlar, tahmin edilebileceği gibi toplumun en alt kademesindeki savaş esirleri ve mahkûmlardır. 17. yüzyılda alt-kıtayı işgal eden İngiltere kanalizasyon ve septik tank sistemini Hindistan'a getirir. Lağım sistemi 1870'de, ilk olarak Kalküta'da kurulur. Bugün Hindistan'ın 4.700 kentinden sadece 232'sinde, o da kısmen, kanalizasyon sistemi hizmet vermektedir. Kentlerde yaşayan halkın yüzde 40'ı kanalizasyondan da septik tanklardan da mahrumdur. Halkın yüzde 13'ü hâlâ kova-tuvalet sistemine mahkûmdur. Kentlerde yaşayanların bile yüzde 26'sının evlerinde hâlâ tuvalet yoktur ve tuvalet için evlerinden uzaklara gitmek zorundadırlar.

Bugün Hindistan'ın bütün kentlerine ve kasabalarına kanalizasyon ve septik tank sistemi kurulamamış ise bunun temel nedeni bunların kuruluş ve işletme maliyetlerinin çok yüksek olmasıdır. Kentlerdeki konutların en fazla yüzde 20'si bir foseptik çukuruna sahiptir. Yüksek maliyetlerin yanısıra, foseptik sisteminin başka sakıncaları da vardır. Bu foseptikler her yıl, ya da en fazla iki yılda bir temizlenmek zorundadır ve bu iş de "leşçi"lerin hizmetine bırakılır. Çukurlardan çıkarılan sulu çamur taze organik atık barındırır ve kokusu çok kötüdür. Eğer çok özel koşullarda yerine getirilmezse, bu iş önemli sağlık sorunlarına neden olur. Her koşulda bu çukurların

boşaltılması belediyeler için de sakinler için de ciddi bir yüküdür. Ayrıca, toplanan atıkların güvenli bir yere atılması gereği vardır. Uzun zamandır Hindistan'da yaygın olan sıhhi tesisatsız tuvaletlerde kullanılan kova sistemi de ciddi sorunlara neden olmaktadır. Bu sistem de yine "leşçi"lerin ağır işçiliğine dayanır. "Leşçi" olarak çalışan insanların çalışma koşullarından belki de çok daha önemli bir sorunları da maruz kaldıkları toplumsal dışlanmadır. Hindistan'da hâlâ bu işi yapan yarım milyondan fazla insan olduğu göz önüne alındığında, bu insanların maruz kaldıkları aşığılanma, insanlık-dışı ve onur kırıcı muamelenin nasıl bir toplumsal sorun olduğu anlaşılabilir. Bu insanların çocukları da iyi eğitim almış, düzgün giyinen ve babalarından başka işlerle uğraşan insanlar olsalar dahi aynı ayrımcı muameleye maruz kalmaktadır. Hindistan'da, 700 milyon kişinin tuvalet ihtiyacını hâlâ açık alanlarda karşılaması, sağlıksız ve elle temizlenen kova-tuvalet sisteminin çok yaygın biçimde kullanılması ve insan dışkılarını elle temizlemek ve taşımakla görevli "leşçi"lerin insanlık dışı ve alçaltıcı toplumsal konumları Sulabh'ın projesini acil kılan koşullardır.

1970 yılında kendisini "leşçi"lerin hayatlarını kazanmak için yapmak zorunda kaldıkları bu alçaltıcı dışkı toplama işinden kurtaracak bir yol bulmaya adanmış genç bir araştırmacı olan Dr. Bideswar Pathak, Hindistan'ın sıhhi sisteminde bir devrim yaratacak olan bir proje geliştirir. Dr. Bideswar Pathak, Dünya Sağlık Örgütü başta olmak üzere dünya üzerinde konu ile ilgili istisnasız tüm kuruluşların yayınlarını inceledikten sonra, "leşçi"lere ihtiyaç duymayan, basit, düşük maliyetli bir foseptik sistemi geliştirir. Projesini ilk kez Arrah'da denedikten sonra, uzun bir işe koyulur: Sulabh Sağlık Hareketi'ni oluşturur. Bugün sadece Hindistan'da değil Güneydoğu Asya, Asya, Afrika ve Latin Amerika'da bir çok ülkede Sulabh tuvaletleri kullanılmaktadır.

Dr. Bideswar Pathak'ın Arrah'da başlattığı girişim günümüzde Kaşmir'den Kanyakumari'ye çok yaygın ve güçlü bir hareket haline gelmiştir. Bugün Sulabh teknolojisi UNDP, UNICEF, WHO ve Dünya Bankası gibi BM kuruluşlarınca benimsenmesi önerilen bir projedir. Sulabh hareketi 1996 Haziran'ında İstanbul'da toplanan Habitat II Konferansında da "En İyi Küresel Uygulama" seçilmiştir.

Sulabh Shauchalaya (İkiz çukurlu, su sifonlamalı, kapaklı tuvalet): Dr. Pathak'ın geliştirdiği Sulabh Shauchalaya adı verilen ikiz çukurlu, su sifonlamalı, kapaklı tuvaletler Hindistan için en uygun, sürdürülebilir, kopyalanabilir teknolojik seçenektir.

Bu tuvaletler temel sağlık gereklerini karşılıarken aynı zamanda halkın ihtiyaç ve olanakları ile de uyumludur. Sulabh Shauchalaya ayrıca evre dostudur, yerel teknik olanaklarla kolayca kurulabilir ve sosyal ve kültürel açıdan benimsenebilir olmasının yanında ekonomik maliyetleri de karşılanabilir bir teknolojidir. Kova-tuvaletler ve açık alan tuvaletleriyle karşılaştırmaya bile gerek yoktur.

Bu tuvalet fikrini güçlü bir biçimde yaygınlaştırabilmek için Dr. Pathak, Sulabh Shauchalaya isminde bir örgüt kurar. (Sulabh Shauchalaya'nın Türkçe karşılığı "Sağlığa Erişim" olarak ifade edilebilir ve zamanla Dr. Pathak'ın geliştirdiği tuvalet teknolojisi de aynı isimle anılmaya başlanır). Örgüt 1970 yılında hükümet tarafından STK olarak onaylanır. Daha sonraları Sulabh Shauchalaya adını Sulabh Uluslararası Sosyal Hizmet rgt olarak değiştirir. Sulabh, şu anda Hindistan'ın en büyük ve yaygın STK'larından biridir.

Proje kapsamı

Sulabh'ın sağlıklı tuvalet hizmeti projesi Hindistan'da 26 eyalet ve  birlikte uygulanmaktadır. Proje, bu alan içerisinde kalan 455 bölge ve 1075 kentte eski tuvalet teknolojilerinin Sulabh Shauchalaya'lara dönüştürülmesi, bu tuvaletlerin ev içerisinde inşası, ortak tuvaletlerinin inşası, işletmesi ve bakımı, biyo-gaz tesislerine bağlı ortak tuvaletlerin inşası ve işletmesi, sağlık ve hijyen eğitimlerinin yaygınlaştırılması, hükümet ve yerel yönetimlerle sağlık hizmetleri konusunda işbirliği gibi çalışmalarından oluşmaktadır.

Proje, 1970 yılında başlatıldığından beri şu amaçlara sahiptir:

- > Hindistan'ın milyonlarca yoksul insanı için sağlıklı ve maliyeti karşılanabilir bir tuvalet sistemi geliştirmek,
- > Düşük maliyetli sağlık sistemi fikrini yaygınlaştırmak,
- > "Leş"lerin maruz kaldığı iğrenç toplumsal dışlanma sorununu ortadan kaldırmak, kendilerinin, eşlerinin ve çocuklarının onurlarını, saygınlıklarını ve haklarını korumak, onları yeni işler için eğitmek,
- > Düşük maliyetli sağlık hizmetleri konusunda yaratıcı araştırma ve geliştirme çalışmaları yapmak.

Bu amaçlara ulaşmak için Sulabh Örgütü aşağıdaki sorunlara odaklanmıştır:

- > Açık alan tuvalet alışkanlığının neden olduğu çevre sorunları,
- > Hala sürmekte olan ve elle yapılan lağım işçiliği sorunu,
- > Gecekondu bölgelerindeki yetersiz sağlık hizmeti kaynaklı rahatsızlık ve hastalıklar.

Projenin uygulanması

Sulabh'ın bütün saha projeleri kendi finansal kaynakları ile yürütülmektedir. Herhangi bir hükümet fonu ya da kamu hibesi kullanılmamaktadır.

Sulabh'ın yeni tuvalet teknolojisinin yaygınlaştırılması için Örgütün gönüllüleri ülkenin dört bir yanında halkı bilinçlendirme ve tuvaletleri kurma işine koyulmuşlardır. Gönüllüler projelendirilmiş çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla resmî kurumlar, örgütler, enstitüler ve STK'larla geniş bir ağ kurmuştur.

Sulabh 30 yılı aşan kampanyası sonucunda şu sonuçlara ulaşmıştır:

- > Aşağılayıcı işlerden kurtarılan ve rehabilite edilen "leşçi" sayısı: 60 bin
- > İnşa edilen Sulabh tuvaleti sayısı: 1.2 milyon
- > Sulabh ortak kullanım tuvalet blokları: 6 bin
- > İnsan dışkısına dayalı biyo-gaz tesisi: 118
- > "Leşçi" işlerine gerek kalmayan kent sayısı: 245
- > Eğitilen ve başka işlere yerleştirilen "leşçi" sayısı: 6 bin
- > Sulabh'ın faaliyet gösterdiği kent sayısı: 1075
- > Sulabh'ın faaliyet gösterdiği bölge sayısı: 455
- > Projenin uygulandığı eyalet ve birlik sayısı : 26 - 3
- > Sulabh faaliyetlerinden her gün yararlanan insan sayısı: 10 milyon

Bu faaliyetler sonucunda elde edilen başarılar ise şöyle sıralanabilir:

1. Sağlıklı tuvaletlerin kurulması ile pek çok kentin varoşlarında bulaşıcı hastalıklar azalmıştır.
2. İnsan dışkısının teçhizatsız yöntemlerle insanlıkdışı olarak toplanması uygulaması azalmıştır.
3. Açık alan tuvaletlerinin ortadan kaldırılması ve insanlara temiz tuvalet olanaklarının sağlanması ile kadın ve erkeklerin bu doğal ihtiyaçlarını onurları zedelenmeden gidermesi sağlanmıştır.

4. Daha fiziksel ve mekansal terimlerle söylenecek olursa, Sulabh Shauchalay'lar kentsele varoşlardaki hayatı kolaylaştıran temel bir hizmet olmuştur.
5. Sulabh'ın en kayda değer başarısı, tuvalet aalışkanlıkları gibi daha öncesinde Hindistan'da tabu olan bir konuda sağlık hizmetlerine önem verilmesini sağlamış olmasındır.

Alınan dersler

Sulabh Uluslararası Sosyal Hizmet Örgütü'nün kurucusu Dr. Bindeshwar Pathak tarihi 30 yılı aşan bu projeden çıkarılan dersleri şöyle özetliyor:

1. Projede hedeflenen düşük maliyetli sıhhi sistemlerden yararlanması beklenen kesimler sürekli iknaya, eğitime, yardıma ve teşvik edici kişilerin kılavuzluğuna ihtiyaç duyarlar. Çünkü onların büyük çoğunluğu için sağlık, ihtiyacını duydukları bir şey değildir. Çoğunun sağlık bilgileri çok yetersizdir ve düşük maliyetli ama sağlıklı bir tuvaleti nasıl yapacakları bilgisine sahip değildirler.
2. Halkın sizin sunduğunuz yöntemleri benimsemesi ve kullanmaya hazır hale gelmesi için onların şüphelerini ve korkularını giderecek sistematiik ve sürekli bir kampanya örgütlemelisiniz.
3. Topluluk temelli yerel örgütlerin kampanyaya katılımını ve sürekliliklerini sağlamalısınız.
4. Bizim deneyimimiz de ortaya koymuştur ki, medya kamuoyunun ilgisini konuya odaklamak, moral destek sağlamak ve halkın eğitimi için en etkili araçtır.
5. Halk katılımının önemi Sulabh projesinin en önemli dersidir. Sulabh gönüllüleri tarafından verilen eğitim programlarında, sıhhi sistemlerin varoş sakinlerinin yaşamlarının bütün alanlarını etkilediğini anlattık ve bu konuda genel bir toplumsal bilinç yaratmak için çaba sarfettik. Televizyon ve video setleri bulunan halk merkezleri için birer propaganda malzemesi olarak video kasetler ürettik. Sulabh'ın deneyimi, çevresel sağlık ile ilgili halk eğitiminde toplumsal yeniliklerin, teknolojik çözümlerden daha çok işe yaradığını göstermiştir. Hatta, düşük maliyetli teknolojik çözümlerin benimsenmesi için toplumu hazırlama sürecine yönelik toplumsal buluşlar, fakir insanların hijyen aalışkanlıklarını ve değerlerini gerçekten değiştirebilir ve onların günlük hayatlarındaki temizlik ve sağlık sorunlarını kendilerinin çözecekleri bir yol bulmalarına yardımcı olabilir.
6. Sulabh'ın deneyimi aynı zamanda eylem ve eğitimin birbirinden ayrılamayacağını göstermiştir. Örneğin, teknolojik eğitim programları insanları gerçekte inşa işlerine dahil edecek biçimde tasarlanmalıdır.
7. Özel konut foseptiklerini popülerleştirmek konusunda, Sulabh deneyimi, proje tem-

silcilerinin kapı kapı dolaşarak, konut sakinlerinin projenin bütün faydalarından nasıl yararlanacaklarını anlatmasının önemini ortaya koymuştur.

8. Sulabh projesi deneyimi ayrıca kötü sağlık koşullarına sahip bir mahalledeki insanların bu koşulların neden olduğu bireysel hastalıklar ve diğer sorunlar konusunda eğitilmesinin önemini de göstermiştir.”

Dr. Pathak, Sulabh projesi deneyiminden çıkarılan dersleri yeni kentsel ortamlara taşımak isteyebilecek pratisyenlerin en azından aşağıdaki beş koşulun farkında olmaları gerektiğini vurguluyor:

1. “Bu projenin potansiyel yeniden uygulayıcıları, toplumun genel olarak düşük fiziksel ve teknolojik standartları kabul etmeye hazırlanması gerektiğini hesaba katmalıdır. Bu sorun özellikle ilerlemenin daha sofistike ekipmanlarla özdeşleştirildiği gelişmiş ya da hızla gelişmekte olan kentlerde önemlidir.

2. Toplumun “gayrı-resmi” ya da yüksek statüsü olmayan insanlar tarafından oluşturulan kuruluşların hizmet sağlamaları fikrine alıcı olması gerekir.

3. Kamu foseptikleri bir bölgenin sakinleri için en düşük maliyetli ve ekonomik olarak uygulanabilir projeler olduğu için, varoş sakinleri arasında ortak faaliyetleri ve mekânları kullanma konusunda bir heves olmalıdır.

4. Başarılı bir yeniden uygulama, uygun alanların tespitine bağlı olacaktır. Kültüre bağlı olarak, foseptik tuvaletleri merkezi bir yere ya da konutlardan uzak bir yere kurmak tercih edilebilir. Nerede olursa olsun, saha uygun ve taşkın riskinden uzak olmalıdır. Maliyetleri düşük seviyede tutmak için de arsanın başışlanmış olması gerekir.

5. Sulabh gibi bir programın başarılı olabilmesi için, stratejik planlama ve etkin uygulamaya yönelik uygun bir kuruluşun kurulması zorunludur. Kurumsal temel, makul bir maliyetle çalışabilmeli ve profesyonel işlemleri gerçekleştirmelidir.”

Bilgi ve iletişim için

Sulabh Gram,

Mahavir Enclave, Palam Dabri Marg, New Delhi - Hindistan

Tel: +91 11 25032617

Faks: +91 11 25034014

E-posta: sulabh1@nde.vsnl.net.in

Web: www.sulabhinternational.org

BÜKREŞ'TEN YAŞLILARA YÖNELİK BİR PROJE

Sosyal Hizmet Programı

Romanya'da yaşlılar, nüfusun önemli bir kısmını oluşturuyor. Bükreş'in 6. Bölgesi'nde nüfusun yüzde 6'sı yaşlıdır. Ancak Romanya'da, ekonomik krizlerden en çok etkilenen toplumsal kesim olan yaşlılara yönelik sosyal hizmet sunacak bir ihtisas kurumu 1996 yılına dek kurulamamıştır. Yaşlılara bakım hizmeti sunan kurumların da hepsi tıka basa doludur. Başkent Bükreş'te 1991-1996 yılları arasında çalışmalar yapan Denge Derneği isimli Fransa merkezli örgütün Romanya Şubesi, Bükreş'de "Yaşlılar için Sosyal Hizmet Kompleksi Projesi"ni geliştirir. 6. Bölge Belediyesi'nin ortaklığı ve Avrupa Birliği'nin finansal desteğiyle hayata geçirilen proje, BM Habitat tarafından "En İyi Uygulama" olarak seçilir.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Denge Derneği (Association Equilibre), Fransız işadamı Alain Michel tarafından 1984 yılında Lyon'da kurulmuş bir yardım kuruluşudur. Avrupa Birliği, Birleşik Devletler Dış Afetlere Yardım Ofisi ve özel şirketlerin yardımları ile çalışmalarını sürdüren derneğin, Orta Avrupa, Balkanlar, Kafkasya ve Kuzey Afrika ülkelerinde şubeleri vardır. Derneğin ismi "Denge", kuruluş amacını da simgeler: Zengin ve fakir ülkeler arasında bir denge oluşmasına katkıda bulunmak. Dernek kuruluş döneminde Equilibre International isimindeki şirket aracılığıyla uluslararası yardım kuruluşlarının bağışlarını Eski Yugoslavya, Ermenistan, Arnavutluk gibi savaş, kriz ve afet bölgelerine taşıma işine odaklanır. Bugün ise her türlü insanî yardım konusunda çalışmalar yürütmektedir. Derneğin Romanya Şubesi, 1990 yılından beri Echange Roumanie, Fédération Nationale des Associations pour L'Aide Populaire Familial, City Hail Bihorel ve Association pour L'Aide Populaire Familial Rouen gibi bir dizi Fransız STK'sı ile işbirliği içinde eğitim, turizm, kültür ve sosyal hizmet konularında çalışmalar yürütmektedir.

Proje fikri

Sosyalist sistemin çözülüşü bütün Balkan ülkelerinde olduğu gibi Romanya'da da bir karmaşaya neden olmuştur. Geçiş sürecindeki ekonomiler büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalır. Yüksek enflasyon oranları halkın yaşam koşullarını kötüleştirmiştir. Zorlaşan koşullardan en çok etkilenen kesimlerden biri de yaşlılardır. Cüzi miktarlardaki emekli maaşları çok pahalı olan ilaç ve yiyecek gereksinimlerini karşılamaktan uzaktır. Sosyal hizmetlerin neredeyse bütünüyle ortadan kalkması, sağlık hizmetlerinin düşük kalitesi, temel ilaçlar ve tıbbi ekipman darlığı, sosyal ve tıbbi hizmetler alanında nitelikli kadro azlığı gibi etkenler yaşlıların yaşam koşullarını daha da ağırlaştırır.

Bükreş'in 6. Bölgesinde, yaşlılar için evlerinde tıbbi ve sosyal yardım hizmeti veren kurum yoktur. Öte yandan, sosyal hizmet uzmanları da yaşlı insanların özel ihtiyaçlarını karşılayabilecek ihtisasa sahip değildir.

Bu koşullarda, Denge Derneği'nin Romanya Şubesi yaşlıların yalnızlık ve kaderlerine terk edilmişliklerini ortadan kaldırmak için onlara yuva sağlayacak bir proje geliştirmeye koyulur. Projeye tıbbi ve sosyal hizmetlerin verileceği bir merkez kurma hedefinin yanı sıra, Romanya için yeni bir iş alanı olan yaşlı insanlara evlerinde hizmet verme konusunda nitelikli eleman yetiştirilmesi hedefini de koyar. Böyle bir proje

aynı zamanda yerel yönetim birimlerinin yaşlıların ihtiyaçları hakkındaki duyarlılığını arttıracak ve onların bu insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi için sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmasını sağlayacaktır.

Proje kapsamı

Bu fikirle yola çıkan Romanya Şubesi, Avrupa Birliği'nden temin ettiği malî kaynakla Bükreş'in 6. Bölgesi için bir sosyal hizmet projesi geliştirir. Projenin uzun dönemli amaçları Bükreş'in 6. Bölgesi'nde yaşlılara evlerinde hizmet verecek bir sosyal yardım hizmeti merkezinin kurulması, 400 kişiye evlerinde sosyal ve tıbbi yardım hizmeti verilmesi ve içerisinde günlük bakım merkezi, bir kulüp ve restoran olacak bir tıbbi ve sosyal yardım kompleksi kurulmasını kapsar.

Sosyal Yardım Evi, yaşlıların ihtiyaçlarının belirlenmesi için anketler düzenlemesi, periyodik ev ziyaretleri, danışmanlık, bir yiyecek kantini oluşturulması, ilaç, yiyecek ve giyecek sağlanması, alışveriş, ev temizliği ve hastanelerde yaşlılara yardım gibi görevleri yerine getirecektir. Tıbbi Yardım Evi ise, tıbbi danışmanlık hizmetleri, bakım hizmetleri, düzenli aralıklarla ilaç dağıtımı ve tedavi sonrası bakım hizmetleri gibi görevleri üstlenecektir.

Bunların yanında, bir hukuksal danışma bürosu kurulacak ve burada yaşlılara hukukî yardım verilecektir. Kulüpte film gösterimi, kutlamalar gibi faaliyetler gerçekleştirilecektir. Restoran her gün 50 yaşlı insana öğle yemeği verecek ve 30 yaşlıya da evlerinde yemeklerini hazırlamalarında katkıda bulunacaktır.

Proje için proje koordinatörü, muhasebeci, doktor, sosyal hizmet uzmanı, tıbbi yardım uzmanı, ev yardımı personeli, yemek dağıtım yöneticisi, aşçı ve aşçı yamağından oluşan bir proje ekibi kurulur. Kompleks için içinde tıbbi bakım merkezi, restoran ve kulübün kurulabileceği bir bina kiralanır. Binanın teçhizatının yanısıra evlere hizmet götürülmesinde kullanılacak otomobiller satın alınır. İdari organizasyonun kurulmasının ardından kompleksin resmi açılışı yapılır ve verilecek hizmetler kamuoyuna duyurulur. 800 yaşlı ile yapılan anket sonucunda, hastalıkları, engelleri, aileleri ve gelir durumları dikkate alınarak seçilen 300 yaşlı proje kapsamına alınır ve kompleksin sağladığı hizmetler sunulur. Mart 1998 tarihine gelindiğinde, somut sonuçları aşağıda sıralanan kompleks projesi epeyce yol kat etmiştir.

1. Sosyal yardım: Başvuran herkese danışmanlık hizmeti verilir.
2. Tıbbi yardım: 300 kişiye evinde tıbbi yardım verilir. Her ay 100 kişi muayene edilir.
3. Restoran: 45 kişiye öğle yemeği verilir. 36 kişiye evinde yemek yapması için yiyecek sağlanır.
4. Eğitim: İki evde bakım eğitimi yapılır ve toplam 40 kişi bu iş için eğitilir. Bunlardan 21'i halihazırda bu işi yapmaktadır.
5. Küçük ev tamiratları: Ayda ortalama 50 evde küçük tamirat işleri yardımı verilir.
6. Ev Yardımı: 59 kişiye ev yardımı sağlanır.
7. Kulüp: Düzenli olarak haftada iki etkinlik organize edilir.
8. Çamaşırhane: 100 yaşlı insan çamaşırhaneyi ücretsiz olarak kullanır.

Bu somut sonuçların yanı sıra, proje kamu kuruluşlarının ve halkın yaşlı insanların sorunları ve ihtiyaçları konusunda bilgilerinin ve duyarlılıklarının artmasını da sağlar.

Alınan dersler

Denge Derneği'nin Romanya Şubesi, Sosyal Hizmet projesinden aldığı dersleri şöyle anlatıyor:

"Biz bu projeye yaşlılara ev yardımı, tıbbi danışmanlık, sosyal hizmet ve maddi yardımı nasıl sağlayacağımız konusunda önemli dersler çıkardık. Hayatlarının büyük bir bölümünü toplum için çalışarak geçirmiş yaşlı insanların hak ettikleri ilgi ve yardımı görebilmeleri için kamuoyunun bilinçlendirilmesi gerekiyordu. Bunun için medyayı etkili bir biçimde kullanmaya çalıştık, bütün etkinliklerimize yazılı ve görsel basın davet ettik. Projenin etkisiyle insanların yaşlılara karşı tavırları ve davranışları değişti. İnsanlar yaşlılar için sosyal hizmetin gerekliliğini anladılar. Hatta bazı insanlar projenin geliştirilmesi için maddî destek sağlamayı önerdiler, ki bu da projenin yerel kaynakları harekete geçirme hedefi açısından bir ders oldu.

Başarılı yürütülen projeler toplumdaki potansiyel kaynakları açığa çıkartıyor. Nitekim, Bükreş'in 6. Bölge Kent Evi bir Sosyal Hizmet Merkezi kurmak için bizden yardım istedi ve Straulesti'de bir Emekliler Evi kurdu. Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı yerel yönetimlerin sosyal yardım hizmeti veren STK'ları finanse etmesine olanak veren bir yasa hazırladı ve yasa 1998 yılında kabul edildi. Bu projeden çıkardığımız derslerden biri de proje ekibinin önemidir. Projede çalışacak herkesin projenin amaçları konusunda iyice bilgilendirilmesi gereklidir."

Bilgi ve iletişim için

Denge Derneği (Association Equilibre)

Rodica Caciula, Proje Yöneticisi

28, Compozitorilor Str. Bucharest, Sector 6 - Romanya

Tel: +40 14 131743

Faks: +40 17 817737

E-posta: eql@dnt.ro

ARJANTİN'DEN YARATICI BİR PROJE

Yaşlılar için Yaratıcı Stratejiler

Müzik ve eğitim alanında uzman bir psikolog olan Jorge Strada sadece kâğıt ve tutkal kullanarak basit bir teknikle yapılan müzik aletlerini keşfettikten sonra, annee ve büyükbabalardan oluşan bir orkestra kurar. Bu orkestra aracılığıyla binlerce yaşlı insanın ilgisini çekmek mümkün hale gelir. Böylece Papelonos adı verilen "İnsanî Gelişme, Yaratıcılık ve İfade Programı" ortaya çıkar. Programın ismi orkestra üyelerinin kullandığı müzik aletlerinin hammaddesi olan kâğıt "paper" ile İtalyanca büyükbaba anlamına gelen "nonos" kelimelerinden esinlenerek türetilir. Program "Papelonos Vakfı" isminde bağımsız bir kurum haline gelir. Vakıf yaşlı insanların kendilerini müzik ya da sanatın diğer biçimleriyle ifade ederek toplum yaşantısına katılabilecekleri projeleri destekler.

Uygulayıcı kuruluş ve amaçları

Papelonos Vakfı, "Yaşlılar için Yaratıcı Stratejiler Programı"nın ülke çapındaki başarılı faaliyetleri sonucunda Arjantin'in yaşlılara hizmet götürmekten sorumlu devlet kuruluşu olan Ulusal Üçüncü Çağ Kurumu tarafından resmen tanınır ve 1991 yılında kurulur. Kurum, programı başarılı bir politika olarak benimser ve finansal olarak destekleme kararı alır. Bu destekle program bir vakıf çatısı altında örgütlenir.

Proje fikri

Mar del Plata, pek çok sahil kentinde olduğu gibi yaşlı nüfusun oranının bir hayli yüksek olduğu bir kenttir. Mar del Plata'da her zaman yaşlılar için kurslar ve atölye çalışmaları gibi çeşitli faaliyetler olsa da bu çalışmaların hiç biri yaşlı insanların yaratıcılıklarını ifade edebilecekleri kendi mekânlarının olmasını sağlamamıştır. Sadece büyükbaba ve büyükannelere adanmış bir takım işlerin yapıldığı değil, onların kendi yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri, kendilerini bu yaratıcılıklarıyla ifade edebilecekleri dinamik bir modele ihtiyaç vardır. Böyle bir modelin sahip olması gereken en temel özellik katılan insanların özgüvenini güçlendirecek faaliyetlerin gelişebileceği bir

güven, saygı ve yaratıcılık iklimidir. Böylece yaşlı insanların yeteneklerini keşfetmeleri sağlanabilir ve toplum yaşantısı içinde yeni işler, yeni görevler üstlenebilirler. Basit kazanımlardan, basit ürünlerden, mesela bir kâğıt borudan müzik yapmaktan başlayarak yaratıcılık potansiyelleri açığa çıkarılabilir. Bu noktadan başlayarak işe koyulan bir hareket, grup kimliğine ve toplumsal bütünleşmeye yönelen daha kapsamlı projeler için enerji biriktirmiş olur.

Proje kapsamı

Bu yaratıcı fikrin projeye dönüşmesi müzik ve eğitim alanında uzman bir psikolog olan Jorge Strada sayesinde olur. Jorge Strada projenin ana amacını yaşlı insanların kendi aktiviteleri aracılığıyla toplumda duygusal bir etki ve iletişim biçimi yaratmak olarak belirler. Böylece bütün kuşakların algısında "yaş" sözcüğüne "lı" ekinin eklenmesi özel bir anlam ifade etmeyecek ve farklı bir kavrayışa ulaşılabilir. "Yaşlı" sözcüğü itibar, takdir ve saygı kavramlarını çağırıştıran yeni bir anlam kazanmalıdır. Benimsenen ikinci amaç ise kendini ifade biçimlerinin gelişebileceği katılımcı senaryolar geliştirmektir. Ayrıca proje ile "yaş" kavramının tematik nitelikleri üzerine çözümler ve düşüncelerin geliştirileceği bir mekân oluşturulması hedeflenmelidir. Finansal kaynak sorunu projenin farklı aşamalarında farklı yollarla çözülür. İnsanî ve teknik kaynaklar da geliştirilen projelere alınan katkılardan oluşur. Bu projelerin uygulanması en başta Pueyrredon Belediyesi Eğitim ve Kültür Merkezi, Ulusal Üçüncü Çağ Kurumu gibi kamu kurumlarının destekleri sayesinde gerçekleşir. Projenin gelişen aşamalarında kurulan Papelonos Vakfı, Navarro Viola ve Ashoka Vakfı gibi yardım kuruluşlarının desteğinin büyük faydalarını görür.

Vakıf, proje hedefleri doğrultusunda 1991 yılında yola koyulduğunda ilk olarak kendini farklı biçimlerde ifade etmenin öğrenilmesi sürecine katılımı örgütler. Bu amaç için bir araya gelen yaşlı insanlarla el yapımı müzik enstrümanları üretilir ve bunlarla bir orkestra oluşturularak müzik yapılmaya başlanır. İnsanlar bu el yapımı enstrümanlar ile şarkıları yorumlarlar. Programa katılan insanların kendilerini sadece müzik ile değil, şiir, öykü ya da şarkı sözü gibi yazınsal ürünler ve sahne performansları gibi diğer sanat biçimleri ile de ifade edebilmeleri için programın içeriği genişletilir. Bu programlar sonucunda ortaya çıkan sanatsal ürünler çeşitli etkinliklerle sunulur. Bu faaliyetlerin yarattığı olumlu toplumsal etkiler sayesinde program bir çok yerel, ulusal ve uluslararası kurum tarafından tanınır. Program katılımcılarından biri tarafından

yazılan İyiliğin ve Güzelliğin Bedeni (Angelo Bello y la Edad) isimli roman, 2000 yılında Imerso ödülünü alır. Papelonos Vakfı, Mar del Plata Belediyesi tarafından kamu yararına çalışan vakıf olarak onaylanır ve Ashoka Vakfı programa "en iyi fikir" ödülünü verir. Yaşlı insanların ilgi bekleyen çaresiz insanlar olarak değil yaratıcı bireyler olarak varolmalarını sağlayan bu yapıcı yaklaşım hangi yaşta olursa olsun toplumun bütün kesimlerinin ilgisini ve beğenisini kazanır. Program kapsamında gerçekleştirilen çeşitli sanat dallarındaki binden fazla gösterim ile yaşlı insanların bu yaşam dolu enerjileri bir milyonu aşkın insanla paylaşılır.

Ulusal Üçüncü Çağ Kurumu, Papelonos programını bir sosyal çalışma politikası olarak benimser. Kurumun programı resmen benimsemesi ile tüm Arjantin'in dört bir yanından iki binden fazla büyükanne ve büyükbabayı kapsayan Papelonos Grubu Ulusal Ağı oluşturulur ve bu ağı yürütmek üzere bir vakıf kurulur. Bu ağı ile program iyice yaygınlaşır. Bu genişleme ile program aynı estetik ve kavramsal tutarlılığa sahip, ama her bir bölge oluşan grubun kendilerine has müzik aletlerini geliştirdikleri, kendi şarkılarını yaptıkları zengin bir ağı haline gelir. Ülkenin dört bir yanındaki Papelonos grupları Papelonos Vakfı aracılığıyla sürekli iletişim içindedir. Vakfın temel gelir kaynağı imzalanan anlaşma gereği Ulusal Üçüncü Çağ Kurumu'nun sağladığı hibelerdir. Buna ek olarak, Mar del Plata Belediyesi Eğitim Müdürlüğü ile imzalanan anlaşma

uyarınca belediye teknik donanım ve personel sağlamaktadır. Öte yandan, gönüllülerin başışları ve gösteriler sırasında yapılan stand satışları (orkestranın CD ve video kasetleri) diğer gelir kaynaklarıdır.

Alınan dersler

Yaşlılar için Yaratıcı Stratejiler programının yaratıcısı Jorge Strada bu yaratıcı projeden öğrenilen dersleri şöyle anlatıyor:

“Bu deneyimden öğrenilen ‘derslerin’ birincisi, bir projenin oluşturulması ve geliştirilmesinin aracı olarak yaşlı yetişkinlerin istençlerinin teşvik edilmesinin, desteklenmesinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasının önemini ortaya koymuş olmasıdır. Bu yaklaşım bütün yaş gruplarına uygulanabilir olsa da, özellikle yaşlı insanlar arasında güçlü motivasyonun güçlü sonuçlar doğurduğu gözlenmiştir. Papelonos sloganı bu ders öğrenildikten sonra ortaya çıktı:

“Sorun değil, eğer kaybettiysen
Sorun değil, eğer kazandıysan
Önemli olan tek şey
İstencini kaybetmemektir.”

Bu ortak inancın herkes tarafından paylaşılması, deneyimlerimizden ikinci bir dersi çıkarmamızı mümkün kıldı: Bir estetik olgunun üretilmesi aracılığıyla kendini yaratıcı bir biçimde ifade etme deneyimi ne sadece genç kesimlere ne de sadece özel niteliklere sahip aydınlara has bir ayrıcalıktır. Bu tek tek her birimizin oluşturabileceği ve geliştirebileceği bir olanaktır. Bu varsayımı bu yaklaşımla ele aldık, çözümledik, değerlendirdik ve özünü oluşturduğunu düşündüğümüz şu sonuca vardık: “Ormanlar çok sessiz olacaktır, sadece en iyi ötenler şakıyadı.”

Ve sonuncu olarak şöyle bir ders çıkarabiliriz: Yaş biyolojik olgularca belirlenmez. Bu ders ile bir diğer yeni bakış açısına ulaştık: “Yaşlılık, yaşlı insanlar ne yapsa odur.” Böylece yeni bir yaş kavramının oluşturulması sürecine kendi katkımızı biçimlendirecek bir “vizyon” ve “misyon” ekledik.

Papelonos programı yaşayan bir projedir ve başka yerlere taşınması kolaydır. 2000 ve 2001 yılı boyunca bizim girişimimiz Arjantin’in 22 kentinde aynen uygulandı ve 2000’den fazla sayıda yaşlı insana ulaşıldı.”

Bilgi ve iletişim için

Papelnonos Vakfı

Jorge Strada

Santiago del Estero 4265, Mar del Plata Provincia de Buenos Aires, Arjantin

Tel: +54 223 467-3823

E-posta: strada@copefaro.com.ar,

Web: <http://www.papelnonos.com.ar>

*STGM tarafından yürütölen
"Sivil Toplumun Geliştirilmesi İçin
Örgütlenme Özgürlüğünün Güçlendirilmesi
Projesi", AB Komisyonu tarafından
desteklenmektedir.*

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi

89. Sok. No: 14/9

06550 Yıldız Çankaya ANKARA

Tel: 0312 442 42 62 (pbx)

Faks: 0312 442 57 55

e-posta: bilgi@stgm.org.tr

www.stgm.org.tr